Leopold Schefer / 1840

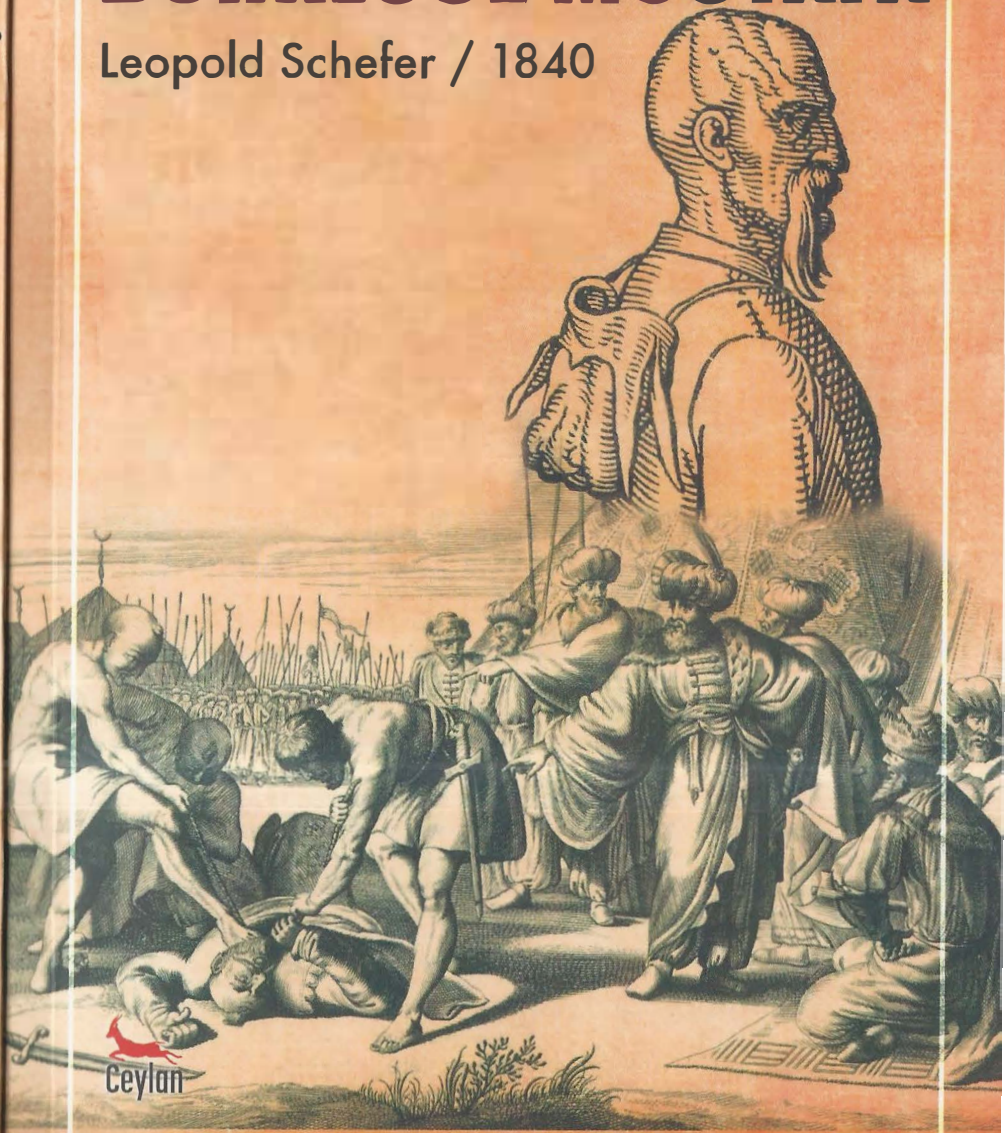
BÖRKLÜCE MUSTAFA

Ceylan

Güneşin Altında Çarmıha Gerilenler

BÖRKLÜCE MUSTAFA

Leopold Schefer / 1840

Ceylan

Çeviri: İlhami Yazgan / Ganime Gülmez

Güneşin Altında Çarmıha Gerilenler

BÖRKLÜCE MUSTAFA

LEOPOLD SCHEFER

(1784-1862)

Çeviri

İlhami Yazgan

Ganime Gülmez

Ceylan

GÜNEŞİN ALTINDA ÇARMIHA GERİLENLER
BÖRKLÜCE MUSTAFA
Leopold Schefer
Çeviren: İlhami Yazgan-Ganime Gülmez

Yayın Numarası: 363
Tarihi roman

Özgün adı
Der Gekreuzigte oder nichts Altes unter der Sonne(1)
1839, F. U. Brockhaus, Leipzig-Almanya

Türkçe Birinci Baskı: Eylül 2019-İstanbul
ISBN: 978-065-69676-1-0
Redaksiyon & Düzelti & Mizanpaj: Ceylan Yayınları
Kapak: Özgür Yurttaş

Ceylan Yayınları
Seyyidömer Mah. Cevdetpaşa Cad.
Yıldıran Apt. 76/2
Fındıkzade Fatih/İstanbul
Tel/Faks: 0212 532 09 56
Sertifika No: 44561

ceylankitap.com
ceylanakademi@gmail.com
facebook/twitter

Baskı-Cilt:
Ceylan Matbaa
Maltepe Mah. Davutpaşa Cad.
Güven İş Merkezi B Blok No: 318
Topkapı/İstanbul
Tel/Faks: 0212 613 10 79
Sertifika: 40933

Güneşin Altında Çarmıha Gerilenler

BÖRKLÜCE MUSTAFA

LEOPOLD SCHEFER

(1784-1862)

Çeviri

İlhami Yazgan

Ganime Gülmez

Ceylan

Benim olan senindir...

Türkçe Çeviriye Dair

Çeviri; ya bilmediğimiz şeyleri keşfetme ya da bildiklerimize farklı bir gözle bakma imkânı bulduğumuz bir yolculuk... Hatta daha da fazlası...

"Dil" dediğimiz şey zaten koca bir okyanusken Leopold Schefer'in kaleminde; çıkmakta-çözmekte hayli güçlük çektiğimiz labirentler içerisinde bulduk kendimizi. Kitabın hazırlık aşamalarında, bu tarihsel labirentlerin çıkış yollarını açımlamayı, bulabildiğimiz tarihsel izleri-bağlantıları düzenlemeyi de planladık. Çalışmalarımızın bitimine doğru ise planladığımız düzenlemeyi yapmaktan vazgeçtik! Schefer'in kalemiyle okurlar arasına girmekten büyük bir çekince duyduk.

Schefer'in insanlık tarihinde 15. yüzyıl başlarındaki köylü isyanlarından, din-devlet ilişkilerinin örülmesinden tutalım da *gerçek nedir*, *iyi-kötü nedir*, *öfke-intikam-hırs nedir*, insan, *onur-ahlâk-adalet-vicdan* kavramlarını nasıl oluşturur, hangi kavramlarla-çıkarlarla hiçe saymaya başlar, ıstıraplarını mizahla alt etmeyi nasıl öğrenir, gibi sayısız konuyu bir örümcek ağı hızı ve edebi bir ustalıkla örüşü karşısında tutulduk!

Güzelim ağaçların kazık olarak insana karşı kullanıldığı çağlara daldık. Hançerlerle insanın insana kıymasına! Oklarla delmesine! Kelle koparmasına, çarmıha germesine! Hem de tam da kazık ve hançerlerin değil tankların, topların hatta atom başlıklı nükleer füzelerin insanlığın üzerine salındığı zamanlardayken, yeryüzü bir kez daha tarumar edilmişken, zindanlar Ortaçağ karanlığını aratmayacak denli hınca hınç doldurulurken... Teknolojinin beyinleri işgalinin sınırsızlığında *moral* değerlerimize sıkı sıkıya sarılmaya ihtiyaç duyduğumuz bir asırdayken... Biz böyle bir zamandayken yazarın tüm bunları; felsefe-ekonomi-politika dallarında, tarihler boyu tartışılan ayakları edebi süzüşüne hayran kaldık!

Ve böyle bir asırda Schefer'in, mürekkebinin son damlasına dek; *çırılçıplak, mülkiyetsiz bir Börklüce*'de sebat etmesi bize umut verdi! Schefer'in, mürekkebinin son damlasına dek tabiatın doğurganlığı-yenilenişi içerisindeki *insan* denen canlıya tereddütsüzce dokunuşu bizi heyecanlandırdı!

Bu kalemin; bizim topraklardaki *BENİM OLAN SENİNDİR* diyenlerle, dünyanın dört bir yanındaki *BENİM OLAN SENİNDİR* diyenleri birleştirmeyi, onlara karşı hunharca saldıranları göstermeyi hiç yüksünmeden ve yüzyıllar öncesinin koşullarında denemesi karşısında derinden etkilendik, sarsıldık!

Bir Alman yazarın, bir hümanistin 19. yüzyılın başlarında, bizim toprakların Börklüce Mustafa'sının öğretilerini sıralayıp, bunları Şeyh Bedreddin'e, Torlak Kemal'e ve daha nicelerine tartıştırması yanısıra da onu özdeşleştirdiği kişi, bu özdeşleştirmeleri değiştirişi, bunu yaparken din-dil-ırk kavramlarını harmanlayıp birbiri içerisinde eritişi karşısında sevinç, gurur duyduk!

Schefer'in kaleminde, Anadolu-Mezopotamya topraklarının sayısız dizelerine, deyimlerine, tınılarına da rastladık. Şaşırdık! *Enternasyonalizm* dediğimiz şeyin dilde akan notalarında coştuk.

Piyasalardaki *çevirmen* statüsü dışında iki insanın; henüz yüzyüze tanışmadan gerçekleştirdiği bir emek süreci oldu bu çeviri. Schefer'in kalemindeki birbirini tanımayan *üç adam*la birlikte, birbirini tanımayan *iki insan* olarak çıktık bu yolculuğa. Bu ürünü; **BENİM OLAN SENİNDİR** ütopyasını irdeleyenlerle ya da ona gönül verenlerle paylaşabilmeyi umut ettik tüm yüreğimizle sadece.

Bu yolculuğumuz vesilesiyle; Börklüce Mustafa, Şeyh Bedreddin ve Torlak Kemal şahsında asırlar boyunca **BENİM OLAN SENİNDİR** diyerek bedel ödeyenleri ve onların ardıllarını saygıyla, sevgiyle anıyoruz...

İlhami Yazgan/Köln
Ganime Gülmez/Giesen

İnsanlar

İnsanlar vardır, müstesna olan. Asırlar geçse de diyardan diyara, dilden dile aziz, evliya ve kutsal olarak akan...

Yani sen Nicolaus von Hussineez!(2) Ölümünden beş yıl sonra külleri müritleri tarafından Ren Nehri'ne serpiştirilen...

Yani sen Cola die Rienz!(3) Roma'da kurduğu yönetim kısa bir süre sonra yıkılan ve ardından idam edilen...

Hele ki sen, Yıldırım Bâyezıd! Timur tarafından keklik gibi avlanıp altın kafes içinde teşhir edilmenin ardından dünya on yedinci kez güneş etrafında dönmüş, Orta Asya'nın muzaffer lideri henüz sema kubbesi zindanında kuvvetten düşmemiştir...

Ve sen Aksak Timur! Yeryüzünün öksüz çocukları ağır abideni tohumlamaya durduğunda toprağa düşmüş elmanın ölü kurtçuğu; güneş etrafında on beşinci döl yolculuğuna hazırlanırken, sayıları binleri bulan soğumamış cesetler Tabor Dağı(4) eteklerinde âdeta küçük erguvan çiçeklerinin fışkırması gibi kanamaktaydı...

Onlar; gecenin bir vakti zafer sarhoşluğu içersinde elebaşları dönek Ulrich von Rosenberg kumandası altında Yer'in eksenini zapt etmeye çıkmış Avusturyalı Katoliklerdi. Onlar; ateşe atılıp yakılan Huss bilgeliğinin muhafızı, hesap soranı, sadık dostu ve Huss kumandası altında cesaretleriyle onun yolunun kutsiyetini muhafaza edip savunanlardı...

I

Üç Adam

Ne var ki şafağın alazında Anadolu'nun farklı köşelerinden yola koyulan üç adam, Aydın üzerinden İzmir'e ve oradan Efes'e varmaya çalışırken tüm bunlardan bihaberdi. Kendilerini adım adım izleyen ruh ikizlerinin büyüsünden mi bilinmez tüccar kisvesi altındaki gergin halleri hemen göze çarpıyordu. Birlikte olmanın tedirginliği, dışa vurulmayan niyetlerin sarmalında Torlak Kemal hemen yanında at koşturan Saruhan Sancakbeyi Şişman'ın(5) gerçek kimliğinden habersizdi. Bulgar devşirmesi Şişman, Koraks Theologos'un Bizans Kralı Manuel tarafından bölgeye gönderildiğini, Katolikler adına çalışmalar yürüttüğünü bilmiyordu. Birbirlerine kuşku ile bakan üç adam tüccâr olduklarına da inanmıyorlardı! Bilgiç olmaları var olan kuşku ve güvensizliği artırırken, şehir surlarının hemen girişinde yollarının tesadüfi kesişmiş olmasına da temkinli yaklaşıyorlardı.

Derya gibi verimli uçsuz bucaksız yeşil otlakların arasında, upuzun gölgeleri önlerinde atbaşı giderken âdeta bir bora rüzgârı ayaklanıp homurdanmaya başladı. Oysa biraz önce gözlerine tek bir bulut ilişmemişti.

Ara vermeden kıyı boyunca esen rüzgâr, denizdeki dalgalar gibi ardı sıra gürlüyor, kütleler halinde çoğalarak kendini hissettiriyordu.

Üç adam, atların yönünü hafifçe çevirip merakla etrafa bakınarak kabaran uğultuya kulak kabarttılar. Gümüşi yağmur damlaları gökyüzünden dökülmeye başladığında; sanki binlerce görünmez tırpancı, devasa büyüklükteki tırpanları kocaman bir biley taşıyla biliyormuş gibi sesler yükseldiğinde bulutlar âdeta hürriyetleri kırılmışçasına birbirlerine sürtüp zangırdamaya başladı. Ama gökyüzünde hâlâ tek bir bulut yoktu!

Ne olduysa o an oldu! Öncesine göre artan bir uğultu, gümbürtünün dayanılmaz sesi... Evet, evet! Rüzgâr yüklü dalgaların deniz kıyısındaki kayalara vurup çatlayan sesi sona ermedi, âdeta kükreyerek en keskin köşelerde uğuldamaya devam etti. Ve dahası! Kıyamet kopmuşçasına gümbürdeyerek ve mütemadiyen ve açıkça yaklaşarak korkunç bir hal aldı!

Oysa hâlâ fırtına yoktu; ne ötede ne de beride! Tek toz tanesi bile kıpırdamamıştı. Bu korkunç uğultu, sanki milyonlarca savaşçıyı muharebeye çağırır gibi bir deprem arifesinin çığırtkanlığına dönüştürüverdi!

Yine de yeryüzü sebat etti sakin uzanışında. Hiçbir ağaç hışırdamadı, dalları sallanmadı. Sadece atlar; hislerine kanarak bilinmez düşmana karşı hızla burunlarından solumaya başladı. Şu var ki çoktan yola koyulmuş üç adam için geriye dönüş imkânsızdı. Sadece tehlike anında dönebilirlerdi. Atlarını hafifçe dizginleyip boyunlarından sakince okşadılar ve yola devam ettiler.

O an, güneşin önünde uçsuz bucaksız uzanan, tıpkı kızıl ay gibi neşreden hararetli bulutlar göründü. Bulutlar, görünmeyen iri bir kuşun gövdesinde salınır gibi hatta daha da kudretli ve kopmaya hazır bir fırtınanın ayan beyan izlerini göğe çizmeye başlamıştı.

İşte bu alamet; çimlere yayılmış deve sürülerini, köpekleri, geri kalan diğer hayvanları ürkütmüş, velveleye vermişti. Galeyana gelen serçe, sığırcık, leylek, tavşan, yaban kazları deliler gibi sağa sola koşuşturmaya başladı.

Kuşlar, yaygara koparırcasına ölümüne ayaklanıp ortak bir güzergâhta birbirlerine kenetlenerek atların tepelerinde uçuştular. Hırçınlaşan atlar zapt edilemez oldu. Neredeyse kuş sürülerinin peşine koşarcasına yön değiştirmeye kalktıklarında, biniciler dizginlere sarıldılar. Atları tekrar doğru istikâmete yönelttiler. Rum Koraks Theologos'un beyaz kısrağı, çığlıklardan en tedirgin olanıydı. Ardından gelen Yahudi Torlak Kemal'in atı ve arkadaki gözüpek Bulgar devşirme Şişman'ın siyah atı sakindi. Kuşların yaygarasıyla birlikte koşuşturmaya başlayan bir grup deve sürüsünün ardından yanlarında beliren yabancı biri hızla koşturduğu siyah kısrağıyla onları geride bıraktı. Bu meçhul kişi öğlesine hızlıydı ki, yanlarından şimşek gibi geçerken söyledikleri kimse tarafından anlaşılmadı.

Meçhul atlının ardından gökyüzünü kaplayan kapkara bulutlar kendilerini geri çektiler. Taşların üzerine ya da kucaklara yağmur dahi serpilmemişken üç atlı apansız bastıran serpişimler altında çimen yeşiline bezenmiş buldular kendilerini. Atların gözleri kapandığında yavaşladılar. Çakıldıları yere. Ağızlarını dahi açamaz hale geldi atlılar: "Çekirgeleeeeeer!" diye bağırdı üç adam hep bir ağızdan. Yeşil canlılar, kar taneleri gibi bir anda ortalığı kaplayıvermişti.

Gözün alabildiği her yer, her şey yeşile boyandı! Tarlalar, uzun ince ağaçlar, üzüm bağları, çimenlikler, taşlar, bayırlar, dereler, kerpiç evlerin çatlak yerleri çekirge istilasına uğramıştı. Etraf, dört parmak kalınlığında çekirge örtüsüyle kaplandı. Dağlar, ağaçlar, ovalar, köyler... Bırakıverdiler yerlerini büyük peltek gözlü çekirge sürüsüne. Doğanın masalımsı görünümü birkaç dakika içerisinde çekirge yeşili oluverdi. Bitkiden ota,

ottan yaprağa sıçrayarak hareket eden çekirgeler ekili alanların bulunduğu bölgeye üşüşüyor, oradaki yeşili yiyip bitirdikten sonra toz bulutu gibi havada turlayarak yeniden yeşilliklere yönelip, hayvanlara, ağaçlara, bitkilere, çayıra, bayıra, doğaya göz açtırmıyordu.

Toprak çekirge sürüsüyle, gökyüzü ise çekirge bulutlarıyla doldu. Çekirgeler rüzgârı da arkalarına alıp, etrafta tek bir boşluk bırakmadan alaylar halinde uçmaya devam etti. Ve yeşil bulutların bezdirici biçimde uğuldamasının ardından gökyüzü gümbürdemeye başladı! Ve insanlar ve hayvanlar! Hepsi birden telaş içerisinde sağa sola koşuşturdu.

Nihâyetinde, akla karayı seçe seçe, nefes nefese ulaştılar bir höyük üzerindeki kervansaraya. O kervansaray ki oradan bakıldığında bütün köylerin izafileştiği, bir köyün koşu yolu kadar yakında, tarla ve çimenleriyle kendini yere serdiği bir noktadaydı. Atlılar ağır yolculuktan bitap düşmüştü. Çekirge alaylarının oluşturduğu balçıklı atlar her nal vuruşlarında yüzlerine sıçrayan toprak-su-çekirge karışımından önlerini göremez haldeydiler. Bellerine kadar kan kırmızı renge bürünmüşlerdi. Üç adam, kervansarayın hemen ana girişindeki geniş ve boş olan ahıra atlarını bağladılar. Vücudunda, başında, boynunda, ayaklarında biriken toz toprak, kir kepek ve çekirge artıklarını temizleyip üzerlerini hayvan derisiyle örttüklerinde, atlar yeniden eski ahenklerine döndüler.

"Ne gülünç bir süvarilik! Ne gülünç bir endişeydi!" dedi, Bulgar devşirmesi Saruhan Sancakbeyi Şişman.

"Yahu nasıl gülünç?" diye sordu Torlak Kemal, Yahudi. "İçimde tuhaf bir kabarma oldu, neredeyse ağlayacaktım. Bütün mazi gözlerimin önünde canlandı. Çekirgeleri gördüğümde peygamber Habakuk'u anımsadım. Yeşaya Peygamber geldi aklıma. Kutsal Nahum'dan sonra Hoşea Peygamberi andım. Bunları sizlerin anlayabilmesi çok güç; siz bize nazaran çok daha genç milletsiniz. Hatta daha dünkü çocuklarsınız. Toprağa daldırılan

yeni dallarsınız. Bugün uçuşan çekirgeler bir zamanlar Urmiye'de aniden gökten düşüvermişti. Bakın bakın, şimdi burada kırmızı ayakları üzerinde duran çekirgelere baktığımda onların o zamanlar insan olmadığına kanâat getiriyorum. Sonradan insan olmuşlar gibi, hatta bir çift insan! Ama işte, sonunda cennetten kovulmuşlar; hiç bir zaman orada olmadığımız ve artık gitmeyi istemediğimiz yerden söz ediyorum!"

"Boşuna defedilmemişler" diye söze girdi Koraks. Elçiler her zaman her yerden defedildiklerinden; "Bunları herkes her yerden kovar" diye devam etti. "Musa da cüzzamlı olduklarını iddia ettiği Hyksoslar'ın lideri Osarsif'i Mısır'dan kapı dışarı etmedi mi? Etma Krallığı'nın Babiller tarafından fethedilmesi, eee sonra Kudüs'ü... Romalıların istilası sonrası ülkenizden kovulmanız... Böyle şeyler çok dangalakça! Ahmakça!"

Torlak, Koraks'ın elini tutup, yüzündeki dokunaklı ifadeyi göstermek istercesine hafifçe ona doğru eğildi: "Biz, sadece ama sadece ahmakça şeylerin ne olduğunu en iyi bilenleriz! Bunu önce kendiniz tecrübe etmelisiniz. Ve sen Rum kardeşim, herkesten önce siz! Çok değil kırk yıl geçmeden, topyekûn Konstantinapol'den atılacaksınız! Sana gelince, dilenci değneği tutmaya yetecek mecâlin olur mu orasını bilemem. Haberin ola!"

Koraks pancar gibi kızararak: "Ne yani, buradaki çekirgeler Konstantinapol'de karşılaşacağım çekirgelerden farklı mı olacak? Her ağacın kurdu kendi özünden olur. Her şey kendisidir ama her şeyin de bir manası var. Neden? Çünkü her şeyin bir etkisi olur. Ve doğal etkiler dışında ve insan ruhuyla neticeleniyor kâinatın hali, İncil'le yani."

"Kıtlık getiriyorlar ve hepsinin manası savaş, savaş işte savaş!" diye söze girdi Şişman.

Torlak gülümseyerek: "Savaş mı? Savaşın artık bir sınırı yok! Baksana savaş hiç durmuyor! Görmüyor musunuz? Güneşin doğması bile savaş sebebi! Hem Asya bu kıyımdan yete-

rince nasiplenmedi mi? Timur buralara kadar uzanmadı mı? Çoluk çocuk, kadın, erkek demeden kelleleri uçurup, kafataslarından piramitler inşa edip, kuleler dikmedi mi? Eee altın kafese tıktığı Bayezid'i kutsal fetih diye ifşa etti. Sonra Ortodoks Osmanoğullarını ortadan kaldırmadan memleketine geri döndü. Hakikat denen şey; hakikatin kendisini kendisiyle külliyen imha ettirmesinden başka bir şey değildir! Geri dönmekle kendini kurtarmış mı oldu? Hayır! Timur sonrası Osmanoğullarından arta kalan enkaz için Bayezid'in çocukları taht kavgasına tutuşmadılar mı? Tekrar eski düzene dönmek, köhnemiş iktidarı kurmaya çalışmak anlamsız yıkım demek değil mi? Bu, ölümün yeniden fethi anlamına gelmiyor mu? Emir Süleyman, Çandarlı Ali Paşa ile Timur yenilgisinden sonra Edirne'ye kaçıp, orada öldürülmedi mi? Emirliği doğuya taşımaya çalışan Şehzade Mehmet'in bu tutumu Amasya'nın ruhuna Fatiha okutmak anlamına gelmiyor mu? Karaman'a kaçan Şehzade İsa'nın Bursa'da öldürülmesine ne demeli? Peki, Yıldırım Bayezid'in naaşını Bursa'ya getiren oğlu Musa'nın ölümü! Bu olay, Osmanoğullarının alnına sürülen kara leke olarak tarihe geçti. Bunların yaşandığını hepiniz biliyorsunuz! Bu korkunç günleri yaşarken, mucizevi şeyler gözlerimizin önünde zuhur etti! Kimin kime gücü yettiyse onu yutmadı mı? Öldürmedi mi? Kardeşi Kasım boşuna mı Emir Süleyman'a refakat etti! Emir Süleyman, kız kardeşini Bizanslılara rehin vermedi mi? Taht uğruna Bizans İmparatoru'nun yeğeniyle evlenmedi mi? Şehzade İsa sahte bir dostluk için soylu bir Rum'la evlendirildi. Hünkâr Çelebi Mehmed sonların sonuncusu değil mi? Kardeşi İsa'yı alt etmek için Bursa'ya girdi ve devrildiğinde İsa onunla ortaklaşmayı talep etti. Ve İsa devrildiğinde Konstantinapol'e, hayatının mülteciliğine kaçmak zorunda kaldı. Hünkâr Çelebi Mehmed şimdi Bursa Beyi. Germiyanoğulları Beyliği kardeşi Musa'yı kendisine teslim ettiğinde hayatını bağışlamakla yetindi. İsa, Süleyman'ın yardımıyla Edirne kapılarına dayandı ama bir kez daha dev-

rildi. Ardından bir kez daha! Bir kez daha! Nihâyetinde ortadan kayboldu İsa. Yaşıyor olsa gerek hâlâ."

"O da mı hâlâ hayatta?" diye sordu Koraks sessizce.

"'O da mı?' diye soruyorsun" diye karşılık verdi Şişman.

"Kaybolan beş kardeşten yaşayan var mı?"

Koraks gelecek cevabı duymak için teheyyüç içerisinde kabarttı kulaklarını. Torlak Hû Kemal soruyu cevaplamaktan kaçındı ama bir sözle girdi araya: "Musa ki, bilgelerin bilgesi, maharetli Simavna Kadısıoğlu Bedreddin'i kazandı. Onu alayların kadısı yaptı. Musa Edirne'de kardeşi Süleyman'a hücum ettiğinde, Bedreddin bu minnetle yardım etti ona. Sonra bitap düştü Musa. Kızıysa alelâde, hiç bir özelliği olmayan bir yaşama zorlandı, sıradan bir beylerbeyinin hizmetini görmek üzere evlendirildi.

İmparator Manuel'in itibar ettiği, kendisine bağlı, neredeyse sağ kolu gibi hareket eden, kötü niyet sahibi, eh biraz da düzenbaz, halk arasında Koraks Theologos diye bilinen biri var... İşte o Musa'nın kardeşi Kasım'ı, Hünkâr Çelebi Mehmed'e tam böyle öğle sıralarında, güneşli bir günde teslim etti. Mil çekildi Kasım'ın gözlerine! Kız kardeşi onun iki gözüdür şimdi. Birlikte kaldıkları konakta her ikisini görme imkânım oldu. Hünkâr onların bir dediğini iki etmiyor, her ikisini de el üstünde tutuyor. Niye tutmasın ki! Körler hiç bir zaman, bir nebze dahi de olsa tahta namzet değildirler! Hünkâr takiyye yapıyor... Timur'un ardından tahta oturmak için yeğenleri ile kavgaya tutuşan oğulları Şahruh ve Cihangir gibi Yıldırım Bayezid'in evlâtları da babalarının ölümü sonrası taht için kavgaya tutuştular. Eee, şimdi siz kendiniz görüyorsunuz. Mümkünatsız savaşa delâlettir bu çekirge sürüleri!"

"Eğer Şehzade Mustafa yaşıyorsa, o vakit şüphesiz!" diye söze girdi Koraks. "Rum kökenli bir tüccar olarak söylemem gerekirse, her daim Avrupa'dan destek görür bir taht karşıtı!

Ve Mustafa yaşıyor! Eğer ölmüş olsaydı, illa ki açığa çıkardı. Bilen yok. Nerede olduğunu bilen var mı acaba?" diye sinsice sordu.

"Hiç kimse bilmiyor mu?" diye merakla tekrarladı sorusunu Torlak, bu merakının kendisine pahalıya patlayacağını bilmeden. Hafifçe soluklanıp konuşmasını sürdürdü: "Duyduk ki Mustafa Efes kıyılarına doğru firarda, belki oralara varmıştır bile."

Koraks, insanoğlunun aptallığıyla dalga geçer gibi tebessüm etti memnuniyetle. Şimdi hasbelkader hedefine yaklaşmış, yapılmış yolculuktan haberdar edilmişti.

Bu karşılıklı konuşmalar sırasında üçünün de gözleri, kemerli sütunlarının altında bağdaş kurmuş adama takılıp durdu. Sütunların altındaki adam, bir keçenin üzerinde, yerden bir karış yüksek yer sofrasında taze kavrulmuş çekirgeleri atıştırıyordu. Kısa şaşkınlığın ardından üçü de onu tanımışlardı. Çekirge istilası başladığında yanlarına hızlı bir şekilde sirayet eden ve kendilerine bir şeyler söylemeye çalışan kişiydi bu. Kaşı, gözü, teni, giysileri ve duruşu tastamam bir Hint fakirini andırıyordu. Saruhan Sancakbeyi Şişman, Hint fakiri olduğuna kanaat getirdiği kişinin çiçek motifli başlığını göstererek:

"Bakın, bakın, yeni öğretinin müritlerinden biri. Tülbent yerine başına bir börk takmış. Yeni öğretinin hızlı bir şekilde yaygınlaştığının göstergesi bu! Korkunç! Bakın adamın yanında bir de derviş oturmakta. Onun da başındaki aynı. Kastettiğim dinler arası savaş bu işte! Hiç bir savaş, bir din savaşı kadar yıkıcı değildir. Dervişlerin ve papazların savaşı ise daha da kötüsü!" diye konuşmasını sürdürdü Şişman. Sanki Torlak Kemal'i tanıyormuş gibi ona dönerek devam etti konuşmasına: "Biri var, adı Torlak Hu Kemal; Saruhanlı bir Yahudi. Arşı kemale ermiş bir adam. Günden güne çoğalan egemenliği ile halkın arasında dayanıklı dulavrat gibi duruyor. Yahudileri çok iyi tanıyor. Yahudiler de onu çok seviyor ve sayıyorlar ay-

rıca. Derin bir araştırma becerisi var, bilgili bir adam. Yahudilerin eski özgün öğretileri ile donatılmış. Kabala(6) öğretisine vâkıf, hatta Saruhan'da yaşayan Türkler ve dervişler bile onun yeni öğretisinden etkilenip peşine takılmışlar. İnsanlar üzerinde bir tür güç ve yönetim otoritesi oluşturmuş! Yani Yahudiler, yani Hıristiyanlar, yani Müslümanlar... Bu üç farklı dinden insanlar, görgü ve gelenekleri hepten farklı ve her şeyleriyle birbirlerinden ayrı olmasına rağmen onun peşindeler. Birbirinden ayrı gelenek ve göreneklere sahip bu insanlar bir araya geldiklerinde bir güç oluşuyor doğal olarak. Hatta iktidara bile gelmek istiyorlar!"

"İktidarı tehdit mi ediyorlar?" diye sordu Torlak sakince.

"Tabi ki tehdit etmiyorlar" diyerek yanıtladı Şişman.

"Peki, seni mi tehdit ediyorlar?"

"Beni neden tehdit etsinler" diye yanıtladı Şişman şaşkınca.

"Yeni öğretinin Torlak'ın öğretisi olduğunu ima ettin! Bu yeni öğreti aynı zamanda bilge ve kanun adamı Simavna Kadısıoğlu Bedreddin'in öğretisi değil mi?"

"Ya kimin öğretisi? Tabi ki onun da öğretisi. Sır değil ki bu" dedi Şişman, sesini yükselterek.

Torlak, Şişman'ın söylediklerini onaylar gibi başını salladıktan sonra konuşmasına devam etti: "Karaburun, İzmir'in en batısında çıkıntısı olan bir kara parçası. Körfezin koynunda, Sakız Adası'nın tam karşısında. Orta bölümde uzunca Mimas Dağı'nın kütlesi yükselmekte. Oralarda insanlar köyler kurmuşlar. Kendilerine barınaklar yapmışlar. Bu köylerin birinde, sıradan, taşralı, sözü dinlenen, yeni öğretinin sahibi Börklüce Mustafa adında biri, eşi, çocukları, kardeşi ve anasıyla yaşıyor. Uzun bir süre Timur'un esareti, zulmü altında tutsak kaldıktan sonra Hindistan üzerinden buralara geri dönmüş. İnsanların yaşadığı zulüm ve sefalete tanıklık etmiş ve yoksullara eşit ve mutlu yaşayabilecekleri bir hayat vaat et-

mekte. Lâkin dile getirildiği gibi bu öğreti yeni bir öğreti değil! İnsanlık var olduğundan bu yana bilinir. İnsan her hakikatin yeni olduğunu sanıyor. Her hakikat yeni olmadığı gibi, her yeni olan hakikat değildir! Bu öğreti eski olduğu kadar ruhu ve temeli hakikate dayanmakta."

Böre, nam-ı diğer Dede Sultan, başkasının malını çalıp; 'malınız mülkünüz benim' demiyor! Aksine yürekten gelen seda ile şevk ile: 'Bana ait olanı herkes kullanabilmeli!' diyor ve ekliyor: 'Yeryüzündeki her şey tanrıya aittir. Tanrı onları insanların ortak kullanımı için yaratmış. İhtiyacı olana vermek kutsal bir değerdir. Benim mutluluğum bir diğerinin sevinci olmalı.'

"Birlikte yaşayıp göreceğiz" diye de ekledi Şişman, Torlak ve Koraks ile Hint fakirinin bulunduğu yer sofrasına doğru giderken.

Hint fakiri, taze kavrulmuş çekirgelerin üzerine limon sıkıp mideye indirirken; "karnım aç, karnım aç..." diye yüksek sesle bağırmayı da ihmal etmiyordu. Bu duruma kayıtsız kalmayan kervansaraydakiler önlerindeki yemeklerini Hint fakirine uzattıklarında dışarıdan kulakları tırmalayan, garip, anlamsız sesler gelmeye başladı. İnsanlar yemeklerine ara verip dışarıya kulak kabarttılar.

"Bunlar köyün delileri. Çekirge sürüsüne karşı gürültü çıkartıyorlar. Ellerindeki envai çeşit çanak çömlekleri birbirine vurup çekirgeleri başlarından defetmek istiyorlar. Bakın dinleyin kazan, kavanoz, tencere ve boruları davul niyetine birbirine nasıl vuruyorlar! Dışarı çıkıp bakalım! Eğlenceli bir şeye benziyor" diye seslendi Şişman.

Cehennem uğultusu gibi aralarında uyum bulunmayan düzensiz sesler çıkartan köylüler boğazları yırtarcasına kükrüyor, ellerindeki nesneleri birbirine vurup, ekinlerin üzerinde çökmüş çekirgeleri kaçırmaya çalışıyorlardı. Başarılı oldukları pek söylenemezdi. Cümbüşe katılanların bir süre

sonra yorulup seslerinin kısılması, çekirge sürüsünün uğultusunun tekrar duyulmasına vesile oldu. Yeşillik alanları kaplamış olan çekirgeler, bulundukları alanı kemirip un haline getiriyor, kemiremediklerini dolu büyüklüğünde arkalarında bırakıp, bir sonraki yeşilliğe çöküyorlardı.

Kervansaraya geri döndüklerinde uzun ince yapılı yaşlı bir dervişin keskin bakışlarıyla karşılaştılar. Başındaki börk ve kıyafetinden Dede Sultan müritlerinden olduğu fark ediliyordu hemen. Halk arasında kâhin olarak bilinen kişilerdendi. İçeri giren herkesi katıksız baştan aşağı süzüyordu. Bir an girenleri gördüğünde yerinden fırladı, gözleri fal taşı gibi açık, beti benzi atıverdi. Bakışları içeri girenlerde takılıp kaldı. Gözlerindeki şaşkınlığı, yüzündeki korkuyu saklamak için elleriyle yüzünü kapattı. Parmaklarının arasından baktığında gözlerindeki dehşet fark edilmeyecek gibi değildi. Çevik bir hareketle kolundan yakaladığı kâhini kendine çekti Şişman ve sordu: "Ne gördün? Ne gördün?"

"Cesetlerle! Cesetlerle konuşmam ben!" diye cevapladı yaşlı kâhin.

"Kim? Biz mi?"

"Beş ceset" dedi soluk yüzlü kâhin.

"Canlıyız daha, senin gibi!" diyerek hayıflandı Torlak.

"Vadeniz uzun değil!" diye yanıtladı kâhin, çarpılmış gibiydi.

Mukadderatlarından emin olmak adına, herkesten avuçlarını açmasını istedi. Arka arkaya uzatılan avuçları gözleriyle derin derin süzdü. Takip etti her çizgiyi. Kısa bir duraklamanın ardından sadece şu sözleri söyledi: "Cesetler! Tabutlarınızı hazırlayın!"

Beş adam, bu bütün kati mevcudiyete gülmek isteseler de tebessüm dahi edemedi. Sarf edilen sözler, haklarındaki bir sihre, hurafelere tekabül ediyordu. Yani hurafelere inanan biri

en azından buna kulak verebilirdi. Lâkin inançlı birinin buna itibar etmesi zordu. Gelecekteki mucizelerin öngörülebilmesi bir mucize olmakla birlikte, geleceğin de inkâr edilemez olması, işi zorlaştıran bir hakikatti.

Evvela Koraks sordu: "Beni nasıl görüyorsun?"

Ve kâhin parmağıyla toprağı göstererek konuştu: "Oyulmuş gözlerle, karanlık bir zindanda, ölü!"

Koraks, öfkeli ve sert bir şekilde ayağını yere vurduğu anda şuuruna hâkim olup uzaklaştı hemen oradan.

"Peki, beni nasıl görüyorsun?" diye sordu Şişman, Koraks'ın ardından.

"Böğrüne saplı bir hançer. Benim sezgim bir velete rivayet ediyor, evet bir velet!" diye yanıtladı kâhin.

"Bir velet mi? Hem de bir velet... Yiğit biri de değil?" "Yalancı! Beyler, bu yalan söylüyor! Palavra bunun söyledikleri!" diyebildi yalnızca, kaygılı bir şekilde yüzü ateş parçası gibi kızaran Şişman.

"Hey sen, söyle bakalım beni nasıl görüyorsun?" diye merakla sordu Hint fakiri.

"Yığınla taş altında inleyen ve zarif ellerden fırlatılan taşlar."

"Yani avrat elleri dersin!" Hint fakiri âdeta tehdit ediliyormuşçasına, "Ahhaaa, öfkelenmişlerse mümkündür. Ben onlara öfke taşımıyorum ki! Tövbe ki, aksine ben onlara hürriyet vaat ediyorum!"

Dehşete kapılarak nasıl öleceğine kulak kapatan Hint fakiri kâhinin yanından hızla uzaklaştı.

"Pis büyücüüüü! Ödleeeeeeeek!" diye de bağırdı giderayak.

Hint fakiri henüz tam uzaklaşmamıştı ki, "Peki ya beni nasıl görüyorsun?" diye sordu Torlak.

Kâhin, yanındaki örgülerden kalın bir ilmik yapıp kendi

boynuna taktı. Dili dışarıda, fırıldak gibi dönen gözleriyle: "Aynen böyle! Otuz yıl mı? Yoksa yirmi yıl mı? Ahaaa da on yıl!"

"Beş yıl mı?" diye öfkeli bir şekilde çıkıştı Torlak ve ekledi: "De ki sadece üç yıl! Üç yıl içerisinde neler olmaz ki!"

Kâhin devam etti konuşmaya: "Güneş bulunduğumuz bu noktaya bir daha asla sert bir..." derken bakışları yakınlarda bulunan bir köye takılı kaldı dehşetle... Konuşmasını kesip: "Koşun yardıma! Acele edin... Köy yanıyoooooor! Yol boyuncaaaa, hepsiiiiii!"

Kaçıp kurtulmak istedi kâhin. Ani bir hareketle yakaladı ensesinden Şişman onu. Tıpkı sayıklayan birini uyandırır gibi sertçe sarsarak: "Bir yere gitmek yok! Yoksa sen de yanarsın!" diye korkuttu ve zorla oturttu kâhini yerine.

"Ben miiii?" diye sordu kâhin şaşkınca. "Hiç kimse kendini hesaba katmıyor!" dedi kısık bir sesle, Şişman'ın dehşet dolu gözlerinden ürkerek. "Kimse kendinin kül olacağını varsaymıyor nedense!" diye seslendi.

Şişman, kâhinin söyledikleri karşısında irkildi! Börklüce Mustafa'ya, nam-ı diğer Dede Sultan'ın yoluna yüz sürmüş, Börklüce diyarına doğru yola koyulmuş insanlar başta olmak üzere, yol üzerinde ne varsa, köy, kasaba ateşe verilip yağmalanacağını nereden duymuş olabilirdi?

Şişman, Saruhan Sancakbeyi yetkisiyle bizzat kendisi vermişti bu buyruğu. Osmanoğullarının öfkesini herkese göstermek istiyordu: "Cezalar caydırıcıdır, ceza ne kadar ağır olursa o kadar hayırlıdır" diyerek.

Hint fakiri Maghen, yola çıkmak üzere atını hazırlarken Numan'a kendisiyle gelip gelmeyeceğini sordu. Yolda yüzlerce saldırgan ve her yeri ateşe veren akıncıyla karşılaşmış ve onların kervansaraya doğru geldiklerini görmüştü. Bu nedenle Numan'ın kendisiyle gelmesini istiyordu.

Şişman, gitmeye hazırlanan Hint fakirine, "Bizi bekleme-

yecek misin? Acelen ne, nereye gidiyorsun?" diye sorduğunda Hint fakiri açık, anlaşılır ve coşkuyla yanıtladı Şişman'ın sorusunu: "Rabbime gidiyorum, Dede Sultan'a gidiyorum, yoluna baş koyduğum Böre'ye gidiyorum! Yeni bir resûl doğdu! Bu, benim ve bizim için çok anlamlı! Böre'nin söyledikleri çok kutsal ve o kadar da kadim şeyler! Bizim varlığımız, bizim ruhumuz bu gördüğün dağlar kadar ezelî, akan nehirler kadar kutsal! Bizler; Nuh Peygamber'in torunları olmakla birlikte, onun evlatlarıyız. Kutsal olan her şey onu işaret ediyor. Asırlardır deniz dibinde olgunlaşmayı bekleyen, günü gelip kabuğunu parçalayarak kıyıya vuran, o ışıl ışıl parıldayan nadide inciyi kendi gözlerimle görmek istiyorum. Bu kutsal inciyi karnında taşıyıp doğuran ve büyüten Nilüfer'i, nam-ı diğer Lotus Ana'nın elini öpmek istiyorum. Birlikte yaşadığı zevcesini, saflığı, sadakati ve ebedi yaşamı temsil eden çiçekleri beyaz, sarı, mavi, pembe renkli durgun sularda seyreden nilüferler koklamak istiyorum. Güneş ve dünyanın uyumu gibi ruhunu teslim ettiği ruh ikizini görmek, toprakta boy veren tohumu, emekle yeniden yarattığı değerleri, hizmetinde olan insanları bire bir yaşamak istiyorum. Çocuklarını görmek istiyorum. Onların pırıl pırıl insanlar olduğundan, aydınlık kadar temiz, doğan her gün gibi diri, kızlarının da güneş kadar güzel olduğundan eminim. Beni merakta bırakan konu; Börklüce, tüm inançları birleştirmeye muktedir mi? Bunda muvaffak olabilecek mi? Böre'nin felsefesi ve ruhu ortaklaşmacılık hareketinin yaratıcısı Mazdek'in felsefesiyle ne kadar örtüşüyor! Peki ya Sasani Hükümdarı Nuşirevan tarafından kırk bin müridiyle beline kadar toprağa gömülüp ölüme terkedilen Zerdüşt Peygamber Mazdek'e benzemiyor mu? Başındaki başlığı, uzun beyaz elbisesi, belindeki kırmızı kemeri ile simgeleşen Mazdek'in gerçek bir peygamber olduğundan eminim! O, insanları kendi öğretisi ile ıslah etmeye çalıştı. Börklüce ise eğitim ve ortak paylaşımı esas alıyor. Onun için disiplin ve ahlâk çok önemli. Felsefesi fevkalâde cezbedici. İnsanlığın ortak değerlerde buluşmasını

isterken onları birlikte olmaya çağırıyor. Müritlerine ortaklığın kutsal bir değer olduğunu, paylaşım ve karşılık beklemeden vermenin şifa olduğunu söylüyor. Bu izahatlarından ötürü Börklüce'nin bir Babek kadar yüce olup olmadığına kanaat getirmek istiyorum. Babek, insanın eşitliğini savunuyordu. Mutlu insan yaratma uğruna, hava ve su gibi mal-mülk ortaklığına vurgu yapıyordu. Hürremiye mezhebine bağlı Babek, insanlar arasında mal, mülk ve sikkenin eşit olarak paylaşılmasını istiyordu. Bu paylaşım kadınlar için de geçerliydi. Böre'nin güneş ülkesinde kadınlar hür ve ortak değillerse, onlara hürriyetlerinin verilmesini, ortak yapılmalarını isteyeceğim!"

"Huzurlu bir birliktelik dilerim!" diye sinsi bir edayla arkasından seslendi Şişman; "Hiç kimse yolundan alıkonulmamalı! Gerçekleşmesini istediğin eserinde muvaffak oluncaya kadar sakın yolundan dönme! O ki, ancak böyle sana da ait olur!" diye mırıldandı. İnsanlar arasında yeni öğreti diye dayatılan deli saçmasının tenkit edilmesi ardından baş gösteren uyuşmazlık çok hoşuna gitmişti. Tecellisi mümkün olmayan, ahlâk dışı bir öğreti olarak tasavvur etti Böre'nin felsefesini.

Şisman, tüm bunları aklından geçirirken bilmediği ya da hesaplayamadığı bir konu daha vardı; o da Vezir-i Azam Bayezid Paşa'nın Hint fakiri Maghen'i kadınları ortak yapma konusunda Manisa'da yapılan bir görüşmede onu cezbetmiş olmasıydı. Maghen'i manevi menfaat ve fayda sağlayarak ayartmak mümkün değildi. Paşa onun terelelli yönünü keşfetmiş, derviş grupların arasına karışıp Börklüce diyarına yollamıştı!

Şişman Maghen'in ardından tebessümle bakarken Torlak Kemal: "Ooo sen... Tanrının biricik kulu, elçisi, sen... Davud Peygamber! Natan Peygamberi göndermenin tam zamanı değil mi? İstersen Süleyman Peygamberi de gönderebilirsin. Ey sen ulu Davud Peygamber, hareminde yığınla kadını olan büyük adam, sen ki onların ruhunu çok iyi bilen, etkili vaazlarla ruhları terbiye eden! Senin deneyim ve birikimlerin herkes-

ten üstün! Ahhh... Ben ne anlatıyorum böyle? Bütün şehvetli erkekler sadece kadınlara müptelâdır! Kadınlar onlar için şifa olamazlar! Ve bütün ihtiraslı kadınlar da sadece erkeklere müptelâ! Erkekler de onları iyileştiremezler " diye seslendi.

"Böylesi kadın ve erkek bizde çok" diye ekledi Koraks. "Konstantinapol sokakları bunlardan geçilmiyor. Orada söylenen şu: Bu tarz erkekler sokaklarda sürterken, kadınlar da erkeklerin evinde kırıştırır!"

"Dokunmayın bırakın onu, oraya dürüst kadınlara gitsin! Hakikî, temiz bir his, sevgi dolu bir yürek baştan çıkarıcı olmaz. Dürüst olanlar hiç bir zaman muktedirler gibi davranmazlar. Onun yoluna sırt dönmek yok! Sevgi dolu buluşmalar, sohbetler diliyorum ona" diye ekledi Torlak.

"Orası dediğin neresi ki? Börklüce'nin, yani Dede Sultan'ın yanı mı?" diye sordu Şişman.

Torlak, gaf yaptığının farkına vardığında kulaklarına kadar kızardı. Yüzündeki kızarmayı gizlemek için yerdeki bir çekirgeye uzandı ve: "Oraya vardığımda kurutulmuş üzüm tedarik etmeliyim" diye ekledi.

"Ben, incir ve zeytinyağı alımı için buradayım" diye kinayeli bir tarzda seslendi Şişman, Torlak'ın yüzüne bakarak.

"Ben ise meşhur şarapların peşindeyim" diye ekledi Koraks. "Demek himmetle birlikte yola koyulacağız."

Biri severek yol almadı diğeriyle. Âlemin kelâmıyla bağlandılar birbirlerine. Aynı yola koyulanlar mıydı, yoksa düz kanatlı çekirge sürüsünün ateşine mi tutulmuşlardı? Henüz bilmiyorlardı. Atlar o uzun kasvetli yolculuğun akabinde soluk bile alamamışlardı. Şişman, yol arkadaşlarına hemen yarın, sabahı yararcasına yola çıkmayı önerdi. Yakılan köylerdeki ahalinin çığlığını duyma hevesindeydi. Üç variyetli adam, benliklerini ellerinden geldiğince gizlenmeye çalışırken, perişan görünümleri adeta 'Mahşerin Atlıları' gibi zuhur etmekteydi.

II

Akıncıların Ayak Sesleri

İşittikleri, akıncı alaylarının hiddetli çığırtkanlıklarıydı şimdi. Beraberlerinde keskin, acı feryatlarını da sürüklemişlerdi zira. Bu karışık alayları telakki etmeye çalışırlarken Torlak; sadece sezgileriyle değil, kanaatleriyle de konuştu: "Bu zavallı insanlar çok nadiren iyi ve güzel şeylere vesile olurlar. Koyu kırmızı çekirgelere bakın, tekrar harekete geçiyorlar! Bunları durdurmak zor! Bacağından yakaladığım şu çekirge için en zor olanı, esaret altında tutulması! Özgür olan diğer bacağını nasıl da germekte, parmaklarım arasında gezinirken kısa bir süre sonra esaretten kurtulacağını biliyor; mutlu bir şekilde vızıldamakta. Birazdan kendi sürüsüne doğru, kan kırmızı kanatları ile özgürlüğe kavuşacak..."

Torlak daha sözünü bitirmemişti ki akıncılar kervansaraya ulaştılar. Atlar dinlensin diye, eyerlerini çözüp su kemerlerine bağladılar. Yol yorgunu hayvanlar önlerindeki su kemerine dayadıkları ağızlarıyla çektikleri suları vücutlarından aşağı bıraktılar. Akıncılar, üzerlerinde ne varsa; kama, kılıç, yay, ok çıkarıp oturdukları masaların kenarlarına dayadılar. Kimisi yemek yedi, kimisi gölgede uyuyakaldı. Güneşin batışını takiben hepsi yola koyuldular.

Akıncıların yola koyulmalarının ardından uzun bir müddet geçmemişti ki; Şişman, Torlak ve Koraks, ilk Rum köyündeki evlerin alevler içinde yandığının tanığı oldu. Gürültüler ve çığlıklar bulundukları yere kadar ulaşıyordu. Kadın, erkek, çoluk çocuk... Ve koyunların acı melemeleri, yanan keçilerin inlemeleriyle ve kurtarılamaz domuzların homurdanmaları, sığırların böğürmeleriyle karışık insan çığlıkları...

"Yüce İsa aşkına!" diye henüz bir Hıristiyan olduğu zamandan kalan alışkanlığıyla kızara bozara, şimdi bir Osmanoğlu oluşun tuhaflığı içerisinde mırıldandı Şişman kendince.

Koraks, Şişman'a "Gözü kapalı bakıyorsun galiba!" dedi "Lakin arkadaki köyler de alevler içerisinde yanıp kül olmakta!"

Şişman kendisini iyi hissetmediğini ima ederek uyumaya gitti. Ötekiler: "Görüyoruz. Kendin de bir alevde tutuşmuş gibi soluk görünüyorsun. Koyverme kendini!" deyiverdiler. Şişman gitti. Kalanlar birbiri ardına yanan köyleri neredeyse bütün gece merakla ayakta kalarak izlediler. Bulundukları yerden gökyüzüne yükselen alev bulutlarını daha rahat görebiliyorlardı. İnsanların feryatları zaman ilerledikçe azalırken, hiddetli alevlerden gökyüzüne yükselen duman kütlelerinin taşıdığı korlar, münevverleşen dingin bulutların sathında akıncı alaylarının icraatlarını bariz bir şekilde ifşa ediyordu!

Şafak sökerken Philadelphia(7) istikametine doğru yola koyuldular. Ucu bucağı görünmeyen, ateş gibi, tiz sesler çıkaran çekirge uçuşunun şaşırtıcı manzarasının arkasından şaşkınca bakındılar. Sonrasında bir örtü gibi göğü kaplayan, kıpır kıpır, atılgan, yürek çarpıntısı kıvamında süzülen bulutları izlediler.

Yeryüzü sabahının kıyısında, eski göğün maviliği yerini yavaş yavaş ürküntüden dinginliğe, hoşluğa bıraktığında üç adam yolu yarılamıştı bile. Yol mu? Yol apaçıktı! Lakin yeryüzü enine boyuna, adeta pestili çıkarılmış kadar tarumar edilmişti şimdi.

Ağaç dallarında ezik-büzük yapraklar dahi asılı kalmamıştı. Ağaç koruları tırtıllar tarafından damdazlak edilmişti. Sımsıcak bir yazdan apansız, ıpıssız bir sonbahara, koyu karanlıklarla inleyen kışa geçilmiş gibiydi. Fundalıkların tek bir yeşil yaprağı bile yoktu. Çimenlikler tek bir çiçeği dahi kucaklamıyordu. Geri kalan sadece ot saplarıydı. Tarlada bir başak tanesi bile yoktu. Meralara salınan büyük baş hayvanlar avareleşmiş, dumura uğramış kuş yavrularından geriye kalanlar şaşkın bir tedirginlik içerisindeydiler. Yuvaları, dünyanın sırrını ifşa edercesine ayan beyan ortadaydı. Kuşlar toprağı gagaladıklarında arazinin çöle dönmüş hali üzerlerine sirayet ediverdi. Sanki kanatları helak olmuştu.

Üç atlı, ilk ateşe verilen köye sessizce ulaştı. Köyü boydan boya geçtikleri halde tek bir insan göremediler. Sadece orada burada bir kaç kedi, tüyleri tütsülenmiş tavuk, köz haline gelmiş güvercinler göze çarpıyordu.

Öğleye doğru tarumar edilmiş yedi köyü geride bıraktılar. Yol boyunca Saruhan Sancakbeyi Şişman sadece mükedder bir halde; kederin emniyetinde, bir devşirme, bir kapıkulu, bir dönme olarak ne yapmak zorundaysa öylesi hallere giriverdi. Bu yüzden sessizliğini korudu. Ta ki, son köyü geçtiklerinde yolun sonunda tek tük kara yapraklarıyla kömür karasına dönmüş elma ağacının altında iki büklüm perişan halde yaşlı bir adamı oturur halde bulana dek. Şimdi ürkme sırası Torlak'a gelmişti. Torlak'ın, ahalinin nereye göçtüğü sorusuna yaşlı adam: "Malkoçoğlu, yani bu güruhu güden adam bizi cezalandırmanın tellallığına soyundu. Çünkü bizler yeni öğretiye büyük değer biçenlerdik. Bu yapılanların tümü misafirperverliğimizin ödülü! Haaa bu da çekirgelerin yaptığı!"

"İşte bu yüzden insanlar Böre'nin deniz kenarındaki dağı mesken tuttular, burada kalan yok artık..." diye cevapladı.

İhtiyar toprağa çökmüş, yangında kaybettiği torunlarının

kemiklerini enkazda bulmaya çalışıyordu. Yanında duran derme çatma iki tabutun birinde kömürleşmiş bir kafatası, iki kaval kemiği, diğerinde ise bir göğüs kafesi, bir omurga bir kol vardı. Yaşlı, torunlarının kemiklerini ararken tepedeki güneş acıları bir nebze hafifletiyor, yanan evin çöküntüsü ise var olan durumu zorlaştırıyordu.

Yaşlı ihtiyar ağlamadı! Ağlamadı güneş! Ağlayan bir tek Torlak oldu! Geride bıraktığı çocuklarını düşündü, yaşlı gözlerle Şişman'a dönerek: "Tepedeki güneş konuşabilseydi! Bir bulut sadece bir kez, tek bir söz söyleyebilseydi eğer, insanlar kendilerini daha fazla güvende hissedebilir, daha fazla metanetli olurlardı. Ne dersin şu kömürleşmiş iki çocuk bedenine! Akıl erdirebiliyor musun tüm bu olanlara? Kömürleşmiş körpe bedenler konuşabilseydi eğer: 'İnsan, yeniye eğilimli ve onu yaşamak isteyendir! Bu istemleri anlama ve çaba sarf etme yerine yok etme, öldürme hoyratlık ve miskinlik değil mi, diye sormaz mıydı!" diyerek sitemini dile getirdi.

"Sen, Börklüce'den bahsediyorsun!" diye karşılık verdi Şişman ve konuşmasına devam etti: "Aklımın erdiği, bilgimin yettiği kadarıyla, mesele Börklüce ve onun görüşleri değil! Kargaşa ve mevcut durum onun için yalnızca bir fırsat olsa gerek. Asya yeniden düzenlenmeli. Anadolu'da yığınla başıboş beylikler oluştu. Aksak Timur gücünün meşruluğuyla Osmanoğulları'ndan zorla koparılan beylikler bunlar. Oysa var olan tek meşruluk, tek hak; bu beyliklerin bir zamanlar Hünkâr Çelebi Mehmed'e bağlı olmalarıydı, hatta gecikmeden tekrar ona bağlanacak olmalarıdır. Biz bunların hepsini tecrübe etmemiş miydik? Sana, evvela Karaman Beyliğini mi dillendirmem gerekiyor, yoksa Akkoyunlu Beyliğini mi? Karakoyunlu Evrenos Bey'le beş oğlunu mu? Beylerbeyi Timurtaşoğullarını mı? Ya da İzmir ve Efes'ten hiç bir zaman vazgeçmeyen, hain İzmirlioğlu Cüneyd Bey'i mi? Yoksa Eflak Voyvoda'sından yardım dilenen ve şu an Balkan

Yarımadasına hükmetmek isteyen hünkârın kardeşi Şehzade Mustafa'yı mı? Hukuk âlimi, yüksek ulemaya tabi, kâfir ve Osmanoğulları için büyük tehlike oluşturan, İznik sürgünü Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin'i mi? Bedreddin; hele ki isteyegörsün, büyük düşüncelere dalan ve bunları husule getirebilen. Ki bunu arzuladığı kesin. Fesat besleyenler diyorlar ki; Hünkâr Çelebi Mehmed'in bir yıl ömrü dahi kalmadı ve oğlu Murad daha on iki yaşında bir velet. Bütün bu olanlar nedir biliyor musun? Şimdi eline bir terazi al! Terazinin bir tarafına hünkârın küllerini, diğer tarafına kömürleşmiş çocukların küllerini koy. İstersen sadece bir toz haddesi olan yüz binlerce çocuğun küllerini doldur. Ya da bütün şehrin külleri! Kül kütlesinin havaya uçuşu içerisinde görebileceğin; hünkârın zuhur edişidir sadece. Börklüce'ye gelince. Gaflet yorgunu bir kılıç o, Bedreddin'in kılıcı. Bir delinin yapabileceği korkunç işleri yapmakta."

Koraks, Şehzade Mustafa'yı paketleyip Konstantinapol'e kaçırma planından tek bir kelime etmediği gibi sırrını kendisine sakladı. Sadece Osmanoğullarının bu büyük yeni şaşkınlığına sevindi.

Torlak ise Şişman'ın sözlerine iç çekti: "Demek öyle! Demek hiç kimse masum değil bu yeryüzünde!" diye karşılık verdi ve devam etti: "Daha düne kadar olanlardan İmparator Manuel'in danışmanı Theologos Koraks'ı sorumlu tutuyorduk! Bugün onu, ülkesini hile ve oyunlarla bir arada tutmayı istemesine rağmen yüceltiyorum. Buradakine gelince, buradaki yarı Tanrı gibi görünüyor bana ve şunları vadediyormuş: "Sen ve senden olanlar, tekrar bir vatan sahibi olmalılar. Eğer sizler oraya, üç mil ötedeki dağa, bir avuç dolusu su taşırsanız, o bir avuç su zamanla ırmağa dönüşüp akıp gider. Akan ırmaktan herkes su içebilir. Bu nedenle oraya ilk suyu taşıyanlardan biri ben olacağım. Sabır ya sabır... Durun, biz Yahudiler için bir yol daha var, o da bir anavatan! Peki ya diğerleri, kendi anavatan-

larına itimat etmedikleri gibi, sarayları yeğleyip bizimle birlikte yaşamak istemiyorlarsa! Ve tüm dünya, göçebe insan ırkının zenginliği için gece ya da gündüz kampından daha fazla değil!" dedi ve indi atından. Halkının geleneklerine uygun olarak hemen yan tarafta akan ırmaktan bir avuç dolusu su içti. Katlanılan onca cefa sonrasında, "oh nihâyet" kurulmuş bir anayurdun şerefine diyerek suyunu yudumlar gibiydi adeta.

Yanık ağacın altındaki yaşlıyı terk edip, milâttan evvel Philadelphia adıyla bilinen Alaşehir'e doğru uzandılar. Philadelphia; Hıristiyan Sevgisi ya da Kardeş Sevgisi(8) olarak da anılan bu kadim kent Koraks'ın doğum yeriydi. On sekiz yıldır buraya uğramamıştı. Çünkü Timur istilasından sonra varlıklı ve itibar sahibi eşraflara(9) baskı ve zulüm yaparak yüksek miktarda ödeme yapmalarına vesile olanlardan biriydi Koraks. Ödemeyi kabul etmeyenler veya imkânı olmayanlar, utanç verici, küçültücü bir duruma itilip ölüme terkedilmişlerdi. Yol arkadaşlarının ardından atını sürerken "Kundaktaki bir çocuk on sekiz yılda büyür delikanlı olur, delikanlı orta yaşlı, orta yaşlı olanların çoğu da toprağın altında olmalı" diye sakince mırıldandı ve rahatladı ardından. Lakin şehrin on sekiz yıl sonra tekrar işgale uğramasına hayıflandı. Bizzat evler, sefil görüntüler içinde kendisi için tanınmaz haldeydi! Lakin rahibeler... "Dilerim ki onlar konuşamaz" diye geçirdi aklından.

Böyle ilerlerken uzamış siyah gür sakalını sıvazladı. Hızlandı... Zamanın suretine yaydığı yaşlılık maskesinin dirliği içinde şehrin kapısından giriverdi.

Şehre boğucu bir gürültü hakimdi. Sokaklar Rum, Türk, Yahudi ve çocuklarla doluydu. Kadınlar, kız çocuklarıyla yassı ev çatılarının üzerinde dinelmişlerdi. İnsanlar topyekûn cami önündeki açık alana doğru ilerlerken atlılar kalabalık arasından içeriye girmek istediler. Böyle hızlandı hepsi. Yolcular, kutsal misafirler. Hepsinin ardında boşalan mekân. Ve işte o

anda, elinde çekiciyle bir demirci göründü. Kendini halka katan demirci, örsünü terk edip çekiciyle katılmıştı halk arasına. Demircinin ardı sıra kırmızı ipek satan dükkânının önünde salınan bir satıcı, o diyarlarda başka bir efendinin olamayacağını gösterircesine, farklı bir son için gereken demir iğneyi oynatırcasına, kendi konumuna sıçrayan biri olarak kalabalık arasında kendini buluverdi.

Aniden taşmış nehirler gibi yayılıverdi kalabalıklar alana. Başlarının üstünden ileriye bakınca koca bir ateşin yakıldığı görünüyordu. Kimisi yanan evlerden arta kalan sağlam kazıkları söküyor; kimisi de kazıkların sivri uçlarına demir geçirip içyağı ile yağlıyordu. İnsanların makatları üzerine oturtulup işkence çekmelerini sağlayan edevatlardan başka bir şey değildi bunlar! Kulaktan kulağa, bunların yekününün üç bin olduğu dillendiriliyordu.

Kaleme alınan bu sayı, bir büyük terbiye edişin alâmetiydi. Büyümeleri seneler alan bu suçsuz ağaçlar nasıl oldu da sivriltilerek hasmane işlerde kullanılır hale gelmiş ya da getirilmişti? Şimdi de böylesine sevinçten kudurmuşcasına, çatırdayarak yanmalar ve efsaneleştirilen şehitler adına adeta gerçek bir kutsal ateşin kendinden teşekkül etmesi gibiydi.

Bir Türk; zılgıtlardan, paylamalardan sıyrılarak camiyi ateşe vermek için elinde meşale ile koşmaya başladı hızlıca. Ancak Rum ve Yahudiler pabuçları ayaklarından fırlayacak denli aceleyle onun arkasından koşup kıskıvrak yakalayıverdiler. Elindeki meşaleyi alıp toprakta ezdiler. Ateşi yalın ayaklarıyla bertaraf ettiler. Yanan ayaklarının acısını zıplayarak dindirmeye çalışırken onları seyre dalan insanlar tarafından alaya alındılar.

Şişman, sadece onayından haberdar olduğu kazıkların bedeline üzüldü. Koraks ise sadece caminin yakılamayışına! Dinler arasındaki savaşın böylece sekteye uğratılışına içerlendi. Torlak ise sessiz ve garip bir halde sefil atının üzerin-

de oturmuş buradaki ahalinin zihniyetinden şehrin efendisi olup olamayacağını kestirmeye çalışıyordu. Çünkü kadın ve çocukların kömürleşmiş cesetleri caminin avlusuna atılmıştı. Üzerlerindeki urbanlardan yanlarına bırakılmış bohçalarından Philadelphia ahalisinden olmadıkları belliydi. Üç adam, aralarında kadınların da olduğu insanların ortaya çıkmasıyla şehirdeki hareketliliği daha iyi anladı. Kadınlar peçelerini aşağıya çekerek; "İcab eden bu muydu?" diye bağırıyorlardı. "Ziynet eşyalarımızı da almak istiyorlar! Bizler kendi kuyruğunu görmeye çalışan aptal dişi tavus kuşlarına mı benziyoruz? Ya da bizim olan yüzük, küpe, bilezik, boyunbağı ve kuşaklarımız yani herkeste bir tane olanı almak Dede Sultan'ın miras hakkı mı? Bunlar; defedilsek de terkedilsek de boş bırakılsak da kimseye vermeyeceğimiz takılarımız! Birkaç taş parçamızı vermektense, gözlerimizin kör olmasını yeğleriz! İnci bezeli takılarımızı kaybetmektense, dişlerimizi kaybetmeyi yeğleriz! Dede Sultan'ın yeni öğretisi, kadın soyguncuğuna mı dönüştü? O bir hırsız, o bir katil, o bir Muhammed karşıtı çakal! Sözde bir Mehdi ha! Kayıp imam, ahir zamandan kâinatın sonuna yetişip tekrar yaşayacak olan mı? Takılarımız elimizden alınırsa, bu bizim sonumuz demek, lakin kıyametin de kopmasına delalettir, uyarması bizden!"

Bunlar olurken caminin minaresine tırmanan bir derviş, ahaliye çağrılar yapsa da ne söylediği anlaşılmıyordu. Anlaşılmadığını fark ettiğinde hiddetle yumruğunu aşağıdakilere gösterip, başını sağa sola sallıyordu.

Diğer tarafta ise bir Türk, iki tarafında kocaman sepetler bulunan deveye binmiş, yüksek sesle halka seslenmeye başlamıştı. Devenin diğer tarafına atlayan bir derviş, Türk'ün sesini bastırmak için daha da sesli bağırmaya başladı. Böylelikledir ki her ikisinin de söylediklerini anlayan olmadı. Ve halk sadece şaşkınlıkla bakakaldı her ikisine. Vücutları bir kuyuya

itilmişçesine itişip kakışmaya başladılar sonra. Birbirlerinin sakallarından çekiştirip, biri diğerini alt etmeye çalışırken, kendilerini toprağın üzerinde tepinirken buldular ve yeniden hızlıca sepetlere tırmandılar.

Tam o anda, başka bir yönden üzerinde pruva korkuluğuna benzer kürsü kurulu tek hörgüçlü bir deve belirdi. Devenin üzerindeki kişi, Derviş Numan'dı. Böre'nin müritlerinden Numan... Olanlardan haberdardı ve konuşmaya başladı: "Kadınlar, sevgili kızkardeşler! Sizler her konuda aklıselimsiniz. Kandırmacalarla aklıselimliğinizi ziyan etmeyin! Ne der Böre? O der ki: Benim olan senindir. Çünkü benim Tanrım, ait olduğum, hepimizin ait olduğudur. Yani bu, ona ait olanlardan, onun aldıklarından bir tanesidir. Verilmemişçesine al! Çünkü vermenin sevincine kendinizin mâlik olması gerekir. Buraya gönderilen hırsızlar, Osmanoğulları kisveli zevatlardan başkası değil. Sizi soyan onlar! Hepsi tek tek buraya getirilecek birazdan. Kıyafetlerini çıkardıklarında göreceksiniz. Sizler, sorgulayan ve mütekellim insanlarsınız. Siz, Philadelphia kadınları. Bir dinleyin, anlatayım size yeni bir dirliğin nasıl var olduğu ve dağda neler gördüğümü: Yeni öğretinin müritlerinden biri varını yoğunu Börklüce'ye sundu birgün. Sevinçle ve sevgiyle ayaklarına döktü. O ise orada, ellerinin sakinliğiyle avare ve belirsiz bu sadakaları nezaketle, ciddiyetle geri itti. Böylelikle birinci Galileo'nun babacan yanılgısına, malların umumi menfaatine kapılmamış oldu. Ve konuştu: Her şeyden önemlisi kendinizi sevk ve idare edip düzeni koruyup geliştirmelisiniz. İhtiyaçların dağılımını iyi bir şekilde yaparken altının kir tutmadığını, adil paylaşımın ruh yapınızı mutlu kıldığını unutmayın. Paylaşın ihtiyacı olanlarla, arkası olmaksızın, görüntüsüne bakmaksızın. Bu davranışın en fevkalâde olanıdır. Yanı sıra mutlaka sevgi ve refah da olmalı!" diye seslendi Böre. Henüz varlıklılara yardım etmesi için bir peygamber gelmedi! Kimse onlara yardım etmek istemiyor. Öğüt vermeyi de hizmet

etmeyi de... Onlar bu topraklarda sevilmeyenler. Ama Böre, yoksulların olduğu gibi varlıklıların da yardımcısı. Siz, hepiniz; yaşamın menkullerine muktedir olanlarsınız. Vermek ama aynı zamanda almayı, çalışmayı, emeği ve emekle kazanılan kazancı gerektiriyor. Çünkü haram akçe bir saklayışla ve perde çekişle eş değerdedir. Kimse fakirlik çekmek zorunda değil, tıpkı komşum gibi -ancak onun da çalışkan olması gerekiyor- tıpkı benim gibi. Benim onu kıskanmam gerekmiyor. Kıskançlık, gözle ve kalple yapılan soygundur; onun benden bir şey alması gerekmez, yalnızca ihtiyacı olanı alması ya da vermesi yeterli. Tıpkı ben ve herkes gibi ona ihtiyacı olanları vermemiz gibi. Sadece tembel biri hiç bir vâriyete uygun olamaz. En azından iyiliğin variyetine. Çünkü o bu variyeti kötüye kullanır, yetkiyle merhametsizleşir. Bu faciadır insanlık için. Bütün insanları evladınız addedin, tıpkı kendi evlatlarınızmış gibi, çünkü ruhunuz -ki o ruh her şeyin atasıdır- buradan beslenir. Ve siz bu diyarın en çalışkan, en iyi ve en aklı başında olanlarısınız. Birazdan hırsız alayları buraya getirilecek. Takılarınızı çaldıklarını itiraf edecekler. Kulaklarınızla duyun ki, duyularınız alacaklarınızla durgunlaşsın. Lakin duyularınız kalbinizin efendisidir."

Derviş Numan'ın içten ve etkili konuşmasına rağmen kadınların yürekleri hâlâ taş gibiydi. Bu katılığı sezen derviş, saldırmaya hazırlanan kadınlara dönerek: "Bakın, bakın orada takılarınızı gasp eden hırsızları getiriyorlar" diye bağırmaya başladı. Buna karşılık sepetin diğer tarafındaki Türk: "Onlar Böre'nin müritlerinden başkası değil! Onlar böyledir! Onların hepsi böyledir! Kim ki bugün elindekileri verir, bilsin ki o, yarın bir dilencidir! Üstü başı dökük, açlıktan ölendir!" diye diğer taraftaki dervişin sesini bastırmaya çalıştı.

Derviş, Türk'ün söylediklerine gülerek itiraz etti ve: "Tabi ki! Eğer sahip olduklarınızı ihtiyacı olmayan birine verirseniz olacağı budur!" diye ekledi.

"Ne diye kazanılıyor bu akçeler, ebedi pılı pırtı!" diye konuştu Türk. "Neyiniz varsa koruyun ve sıkıca avuçlarınızda tutun! Philadelphia halkı, bir gün gelir ormandaki ağaçlar, siz ve evlatlarınız için baston olmaya yeterli olmayabilir. Hey siz kadınlar! Başlayın şimdiden dilenci torbalarınızı dokumaya! Peygamber efendimiz yalnızca servetinizin yüzde onunu ihtiyaç sahiplerine verin diye buyurmuştur!"

Sepetteki derviş, aksırık ve kanla sükûneti sağlayabilmek için Türk'ün suratına okkalı bir tokat indirdiğinde, Sancakbeyi Şişman bu karışıklığa içten içe seviniyordu. Velvele kopan ortama el atıp sükûneti tekrar tashih etmek adına kapı kulu askerlerine meşru müdahale etme hakkı doğuyordu. "Vahşi hayvanların iktidarı" tartışmasız bir ihtiyaçtı. Ancak, hane hane Böre'nin namını tahrip etmeye, etrafı kundaklamaya, kışkırtıcı ve sahtekârlardan oluşan yirmiye yakın adam deşifre olurken, şehrin esnafı tarafından da yakalanmış olmaları canını sıkmıştı. Adamların alana doğru yerlerde sürüklenerek getirilmesi Şişman'ı fikir açmazlarına, itimatsızlık yaşamasına neden oldu! Sürüklenenlerden kendisini tanıyanların çıkabileceği fikriyle endişeye kapıldı. Kendisini bu sıkıntıdan azat etmeyi denedi. Ancak etrafı insanlarla örülüyken, atıyla bu duvarı aşamadı. Atından inmeye bile fırsat bulamadı. Koraks da olacakları önceden sezmiş olmalı ki o da oradan sıvışmak istedi. Lakin o da buna muvaffak olamadı. Genç bir urgancının yanında durduğunu onun yüzüne uzun uzun baktığı zaman anladı yakalandığını. Urgancı, Koraks'ın kim olduğunu sormaya bile ihtiyaç duymadı!

"Nasıl? Sen Koraks değil misin? Hey ahali! Koraks burada! Onu yakaladık! Bu o! O burada! Sen benim babamı varlıklılar listesine yerleştiren değil misin? Ve Timur onu rehin alıp daha sonra ateşe attı. Hem de gözlerimin önünde yaptı bunu. Daha fazla ödeme yapması isteniyordu. Yapamadı! Şimdi ben senin celladın olmaya mecburum. Yaşlı annem ve kendi adı-

ma boynuna öyle bir yular geçireceğim ki boynunu kaşındıracak, nefesini kesecek bir yular! Varilci hey sen, sen de gel haydi. Babanı ateşe atan burada! Kim kötülüğün fırsatçılığına soyunur, kim güçlüye rehberlik ederse bilsin ki o kendisine kötülük yapar. Köpek seni! Ama bekle sen, biraz daha bekle... Hey! Sadık! Berkuk! Tulnu! Bibar! Neredesiniz?" diye bağırdı urgancı kalabalığa doğru.

"Sakın ola ki son kazığı heba etmeyin. Ona daha ihtiyacımız var Koraks'ı o kazığa oturtmak için! Hem de canlı canlı!"

III

Benim Adım Torlak

Ziynet eşyalarını gasp edenler, yüzleştirilmek üzere tek hörgüçlü deve üzerindeki dervişin huzuruna getirildiklerinde derviş gaspçıları şöyle bir sınarken, Şişman da dervişi inceden inceye tetkik etmeye başlamıştı. Ve gördü ki bu derviş, o Derviş Numan'dı. Kervansarayda apansız yemeğinden feragat edip, itikattan ya da kendi can güvenliğinden dolayı kâhinin söylemek istediğini söyletmeyen, görülmesi gerekeni göstermeyendi.

Derviş Numan, gaspçıların Böre müritleri gibi tek parçadan dikişsiz ak bir libas giydiklerini gördü. Rumlar bunları giyen insanları etekliler ya da tek örtülüler olarak adlandırıyorlardı. Hatta Böre'nin müritleri gibi başlarında çiçek ya da yeşil bir yaprak iliştirilmiş börk taşıyanlar da vardı aralarında. Bu sadece bir tezahürdü. Lakin bu adamların simaları böylesi insan alaylarının, yürekten 'benim olan senindir!' diyenlerin simaları gibi değildi. Bu adamlar, Böre'nin öğretilerini çarpıtmak ve halk arasında ona karşı nefret uyandırmak için gönderilmiş oldukları kesindi! Hâlbuki bu diyarda, doğruluk gözeten öğreti ya da peygamberlik mümkündü. Ya-

kın ve samimi olan. Bu diyarın mukadderatları; başlarını eğmeden ayağa kalkmıştı. İlahi bir cesaret ve halkın itikadıyla, tarifi imkânsız bahtiyarlığa, şimdiki ve yakındaki kerametin coşkusuna nail olmanın itikadıyla. O keramet ki; öğretileri ile her şeye kadir görünen, yaşayan bir peygamber gibi. Onlarla yatıp onlarla kalkan, aynı güneşi aynı takımyıldızlarını onlarla gören. Her gün ama her gün ilmin kaynağından doğan azametli yeni sözleri kalbinden akıtırcasına müritlerine aktaran. Onları sevgiyle izleyen, kendileriyle evlatları gibi konuşan.

Halk, bu hadisede Derviş Numan'ı kadılığa memur etti ve itimatla onun kararını bekledi. Herkes müteessir oldu; kadınlar için olanın, onların bohçalarının tek hörgüçlü devenin üzerindeki küfeye alınmasıydı. Kadınlar arka arkaya gelmeye başladılar. Ve hepsi, sadece tek bir öğretiye tabi imişçesine, kendilerini kaybetmeden, sakin hareket ettiler. Küfeyi dolduran gaspçılar, yığdıkça yığdılar gasp ettiklerini. Sonrasında her kadın kendisine ait olanı geri aldı, yanıltılmaktan, hileden endişe etmeksizin. Bir kadının, en azından üç dört komşusuna gösterdiği, belirsiz takıların hafızalarda muhafaza edildiği küçük bir yüzüğü yoktu.

Teşhirin ardından, Numan gaspçılara dönüp: "Böre'nin müritleri sizler misiniz?" diye sordu.

Başlarını önlerine eğerek evet diye cevap verdi gaspçılar.

"Böre'yi tanıyor musunuz?"

Tekrar başlarını evet diyerek öne eğdiler.

"Böre'nin gözleri mavi mi siyah mı?"

Kimi "siyah!" kimi "mavi!" deyiverdi çarçabuk.

Kadınlar sevinçle; "yani biri mavi biri siyah" diyerek alay etmeye başladı.

"Böre'nin doğumu üzerine olan kelâmı mırıldanın" diye buyurdu Derviş Numan.

Hz. Muhammed üzerine söylenen mevlidi mırıldandı kimileri. Böre'nin doğumu üzerine söylenenlerden hiç birinin haberi yoktu! Ve akortsuz sesler kapladı ortalığı.

"Tamam, hadi! O zaman Böre'nin yakarışını mırıldanın bari!" diyerek başlamalarına yardımcı oldu: "Nurlu ruh... sensin..." diye başlayan yakarışı okumaya başladığında kalabalık içerisinde bulunanların bazıları gaspçıları taşlama hazırlığına başlamıştı. Gaspçılardan biri o an Şişman'ı tanımış ve kollarını uzatarak: "Şişman! Ah Şişman! Yardım et bize! Saklama kendini, bu sensin işte!" diye bağırmaya başladı.

Geri kalan diğer gaspçılar da haykırmaya başladı o an: "Bize yardım et! Sancakbey!" diye. 'Sancakbey' ünvanı, Şişman'ın adı, bir sonraki halel getirmenin faili, kepaze hainliğin keşfiydi; bu muhtelif hislerle dolu ahalinin dilini kısa bir süreliğine bağladı.

Nihâyet biri dile geliverdi: "Biz soytarı değiliz. Böyle açık bir maskaralık karşısında çenesini kapatacak olanlar değiliz. Biz bu gaspçıları taşlasaydık, günahını kim taşıyacaktı? Asıl taşlanması gereken kim? Tabi ki Şişman!"

"Onun da zamanı geleceeeeeek!" diye haykırdı biri.

"Kardeşler, bu eğer oysa fırlatın bir tane! İstersen sor, gerçekten o mu diye!"

"Sen gerçekten namuslu bir eşeksin!" diyerek kınadı biri diğerini. "Onu kendin gibi dürüst mü sanırsın? Hayır diyecektir, o olsa bile yine hayır diyecektir! Ahmak herif seni! Işıkla alevi karıştırma, seni her yakanı ateş sanma, adam der mi ben Şişman'ım diye!"

"Yazıklar olsun sana, vay kral çocuğu..." Devenin küfesinde Şişman'ın atına doğru yaklaşıp burun buruna geldiklerinde, bu sözleri sarf etti Numan.

"Yazıklar olsun sana, yazıklar olsun! Burada adını bile telaffuz etmeye cesaret edemiyorsun. Peki, babanın. Türklüğe,

öyle görünmeye ve adlanmaya gelen senin; önceki oluşun, Hıristiyanlığın ne der buna? Böylesi bir kutsal hizmet. Böyledir vatanının, imparatorluğunun kaybı. Söyleyeyim şimdi, baban, eski Bulgar kralı yüreksizin tekiydi! Kendinin ve senin boğazına canlı cesetlerin bedenlerini dolayan. Tuna kıyılarındaki Niğbolu Kalesi'nden seninle bir hortlak gibi sürünen. Ali Paşa'ya, bir ölünün hayatını kurtarma sadakatiyle bağlanan. Lakin sen iyi bir oğulsun! Neden biliyor musun Şişman? Bu söylediklerimi duy ey ahali! Şişman, babasıyla zindana atıldığında kendilerini öldürülmeye gelenlerin birkaçını oracıkta hançerleyiverdi. Gelenlerle boğuşurlarken baba ve oğulun yanaklarında birer yara izi kaldı. Şişman'ın yanağındaki sakal bitmeyen yere iyi bakın. Bu yara, onun yüzünü ağartan bir nişandır. Ama döneklikle hayatını kurtarıp bir hafiye olarak kalması, zaptiye ajanı gibi davranması; namusunu lekelemiştir. Bu nedenle o sefil bir adamdır! Sizi şaşırtan birinin intikamından korkun. Ve birisinden daha korkun; hiddetten kudurmuş Şişmanağa(10) adında bir oğlu olandan, bir daha asla kral olamayacak olandan, Bulgar Krallığına çöreklenemeyecek olandan. Hiddetten kuduramayacak olandan. Kötü bir oğlu olan babaya acıma hissiniz var mı? Hıristiyan bir kral, oğlunu kurtarmak için Osmanoğullarının kölesi olmuş birine neler önermeli?"

Numan, sarf ettiği sözlerin bilincindeydi fakat gayri ihtiyari, o anda şaşıran bir insanın intikamını, yani Şişman'ın hiddetini hesaba katamamıştı. Şişman şimdi Numan'ın gizemli tesirlerinin çıktığı açık ağzına hançeri şiddetle indirdi. Hançerin sivri ucu Derviş Numan'ın çıplak ensenin arkasından çıkmış ve kanla yıkanmıştı.

Derviş Numan'ın ağzı, bıçağın defterinde kendi mevcudiyeti için şahsi bir teşebbüsmüşçesine dağlandı. Bundandır ki hançeri çekip çıkarmaya, Torlak'ın mecali yetmedi. Ya da itimatla bağlandığı Numan'a zoraki bir ıstırap çektirmek is-

temedi. Kan? Tek bir damla bile akmadı. Yara? Bıçakla tıpalandı. Numan arkadaşı Torlak'a, adeta ölmeden önce dişlerini gıcırdatırcasına, dili pelesenk, anlaşılmaz bir iki ses etti. Elini sıktı sıkıca. Mahzunca baktı gözlerine.

Ellerini göğe kaldırdı, gözünü kırpmadan gökyüzündeki maviliklere baktı son kez. Ve kollarının garip duruşunu emin bir şekilde taşıyarak, terki hayat eyleyen ruhuyla katilini bir nebze olsun bağışlamadan, mevcudiyetinin şuuruna vardı. Böre'nin yakarışıyla Tanrısına seslendi:

Nurlu can, ferah ruh, aydınlık ilim; sensin.
Böyledir ki, her şey seninle güvende ve bahtiyar,
Sen olduğun müddetçe, ben böyle benim.
Sensin, benim yegâne ibadetim.
Sen her şeysin, hayat ve sevgi.
Her şeyin var; güneş, ay ve yıldızların.
Her şeyi, herkese verensin;
Bana bu yeryüzünde ana ve babamı,
Gençliğimi ve gönül açıklığını,
Zevce ve evladı,
ve kara toprağımı verensin.
Nasılsan öyle yap beni;
nasıl seviyorsan, öyle sev;
nasıl veriyorsan, ver.
Senin olan benimdir; benim olan senin,
herkesin ekmeğinde, benim ekmeğim ol,
benim urbam, benim vücudum ve benim hayatım ol.
Benim hayatım senindir, sevgin benim olsun,
yaşadığın ve sevdiğin sürece;
Nurlu can, ferah ruh, aydınlık ilim; SEN!

O anda dimdik doğrulup, çiçeğe durmuş bir ağaç gibi toprağa devrildi. Önceden ölmemişse de ölü gibi bıraktı kendini. Yani artık çırpınmadı, titremedi.

Halkı durdurmak imkânsızdı. Taşlar havada uçuştu. Kadınlar ziynet eşyalarıyla yüklü deveyi, çığlıklarla hengâmeden uzaklaştırdı. Birleşen intikam sesleri: "Şişman, meydana!" diye haykırdı. Bir grup Şişman'ı sıkıştırmaya yöneldi. Ve Koraks bu telaşı fark ettiğinde, atını zorda bırakma pahasına da olsa, kendine yol açmak için insanların üzerine doğru sürüp hızlı bir şekilde oradan uzaklaştı. Orada ilk taş, Numan'ın ölü bedenini zırh etmiş Şişman'a fırlatıldı. O ise istihkâm sepeti gibi tüm kuvvetini toplayıp, Numan'ın bedenini daha güçlü siper eyledi.

Kâinatta her şeyin esenlik, muvaffakıyet temennileriyle bağlanmadığını bilendi Torlak. Ki bu Sancakbeyi ya da herhangi bir Böre müridinin müdafaa edilmesi ya da gerçek bir itirafçının öldürülmesi gibiydi. Kendini halka ifşa etmekten başka hiç bir çaresi kalmamıştı. Buna mukabil kendisi Numan'ın önünde, her iki elini mahiyetini açığa vuran bilgelikle yukarı kaldırdı: "Torlak Hû Kemalinizi, babanız Torlak'ı taşlamayın! Sizin Torlağınızım ben!" diye seslendi.

Torlak ismi, halk üzerinde bir sihir etkisi yaratmaya yetti! "Torlak mısın sen?" diye sorulmaya başlandı emin olmak adına. "Torlak buradaaaa!" çığlıkları yükselti ardı sıra. "Torlak Hû Kemal buradaaa!" diye nakarata durdu sesler. "Bu o! O böyle umulmadık anda gelip insanı şaşırtır! Ve çehresi de böyledir! Evet, evet bu o! Bu bizim babamız ve arkadaşımız. Bu peygamberleşen Dede Sultan'ın Alisi!"

Başta Yahudiler kendilerini kaybetmişçesine, bir ürkeklikle uzaktan dizlerinin ya da çehrelerinin üzerinde selamlamaya geçtiler. Türkler efendilerine duydukları hürmeti, tozu dumana katarak ima ettiler. Hıristiyanlar başlarını sol omuzlarına doğru eğip, hayatlarının ona tabi olduğunu belirttiler. Lakin

Torlak o an, bu ezelî halkın sevinç gösterisinden utanarak elleriyle yüzünü kapattı. Sonra yüzünden çekti. Ve yumuşak bir sesle sordu: "Beni taşlamadınız mı? Peki, neden başkasını taşlamak istiyorsunuz? Başka biri olduğu için mi? O başka biri mi? Yoksa başka birine mi ait? Biliyorsunuz: Hepimiz sadece tek olana aitiz. Hepimiz sadece biriz. Birileri bunu bilmediği için öldürdü arkadaşımızı, zavallı Numan'ı. Yani kral torunu olanı, yani geldiği Arap soyunun son temsilcisini! Bu gerçeği Şişman da görmedi. İster misiniz şimdi, sizi ters bir tefsirle korkutup, ürkütebilsin? O öldürdüğü içindir ki onu öldürmek isteyensiniz. Bir sona sebep midir bu? Dirlik onunla olsun! Dirlik hepinizle olsun! Ve kazıkları toplamıştınız. İnsanlar tarafından kazığa oturtulmaya münhasır değilken hem de! Gecikmeden tamamen imha edin sivri uçlu odunları."

O anda cevap verdi birisi: "Bunu yapan kimdi ki! Hasmımız tabi! İtaatsiz, isyankâr halk olarak lekelemek için hepimizi! O halk ki, biz yani, sadece Tanrı'yı efendi olarak kalbine basan. Yurdunda ve toprağında herkes açıkça görebilir bunu. Ve biz her insana hizmetteyiz, hünkâra da."

"Hayır!" dedi bir Türk, "Bunu biz yaptık. Çünkü zalimler bunu bize yüreksizce yaptırdılar. Timur'dan beri insanların binlercesi, birbirine dolanmış inatçı kirpiler gibi ezilip canlı canlı gömüldüler. Bu topraklardaki her şeye inandığımız zamanlardan beri. Ve hep şüphelenilendik ya! Kazıklanandık. Yalnız; yığınla kazık yeniden vuku bulmadan önce bizi ipte sallandırmaları gerekir. Lakin böyle efendilerde sabır ne arar. Daha dün, dün daha! Yani sekiz gün önce, Böre'ye giden yığınlar köyümüzden geçtiler. Birlikte bir öğün yemek yediğimiz insanlar. Hepimiz orada oturuyoruz şimdi. Ve yanmış bir halde. İki küçük evladım yakıldı benim. Ah efendi, ısırılmış bir ekmek yüzünden, evlatlarımıza pay ettiğimiz bir ekmek yüzündeeeeeen. Tanrıya bir ilâhî ile bildirin Tanrı aşkına tüm bu yaşadıklarımızı!"

"O bunu zaten biliyor!" dedi Torlak sarsılarak.

Adam: "O zaman bize daha fazla ileride yardımcı olacağını umuyorum." diye karşılık verdi Torlak'a.

"Aaah itimat! Onu sarsmayın!" dedi Torlak, daha iyi duymaları için sesini yükseltti. "Ah insanlar, sadece acizlikten ölmüyorsunuz. Ne ruhsal ne bedensel acizlikten. Lakin ak saçlar da hayatta kalırlar. Suskun çocuk tüyleri! İnsan daha kendi kendisini devirmedi; hiç tükenmeden, usanmadan, yorulmadan kendi kendini yeniden yaratmaya devam ediyor. Geçmişe yerinilmez. Eskiye; tashih etmekten-onarmaktan daha fazla paha biçilemez. Her şey mecbur teceddüt etmeye. Mecbur tazelenmeye. Kemal emniyetle. Ve cüretli bir şekilde! Ve mertçe! Sen de kalbim, sen de ha!"

İşte bu haldeyken, itikatlı bir sesle, şimdi sadece kan ve su akan vefalı Numan'ın ağzından çektiği hançeri, Sancakbeyi Şişman'a iade etti Torlak. Ve sessizce şunları söyledi: "Onun hayatı senin değildi. Senin olanı verebilirsin sadece. Sana verileni teslim edebilirsin. Almak; daha fazlasını ifade etmiyor artık. Lakin benim olan senindir; eğer ihtiyaç duyarsan. Benim olan; vermeye, hizmete amade, eminlik, itimat, şüphesiz senin olmaya ihtiyaç duyan: Ben hepsiyim, benim olan, olabilen, verebildiğim her şey. İstersen benimle gel bu gece konaklamak için. Yarın benimle Manisa'ya da gelebilirsin."

Numan'ı, gelenekleri gereği gömülmek üzere dervişlere teslim etti Torlak.

Bu arada çilekeşliği benimseyip, uzun bir müddet derviş olarak hayat sürmüş Maaraton'un kardeşi, kalabalıkları yararak kapısına dayandı: "Torlak burada... Torlak Hû Kemal burada... Dede Sultan'ın yoldaşı burada!" diye. Bu kızkardeş yani Maaraton, varlıklı bir Türk tüccarın hudutsuz mal varlığına sahip dul dilberiydi. Türk tüccar gerdek gecesi yatağa girmek üzereyken, Maaraton yüzünü yastıkla gizleyen ve titreye-

rek beklerken ilahi bir yıldırım, Türk'ün ayaklarından geçip çarpmıştı vücudunu gerdek öncesi! Böyledir ki Maaraton, bu çocuksuz, akrabasız yalnız adamın tek mirasçısı oluvermişti. Erkek kardeşi, dervişlerin itikadıyla tekkenin postuna oturan postnişiniydi. Avusturya Kralı Ludwig, Mariazell Bölgesi'nde Meryem Ana Kilisesi'ni yaptırdığı sene, Osmanoğlu I. Murad Han yeniçeriler için güzel, büyük bir tekke yaptırmıştı. İlyas, bu tekkedendi. İlyas nasıl itikate eğilimliyse Maaraton da bu yalın ama derin öğretiden etkilenip öğreti yoluna girmişti.

İlyas, Maaraton'a "Torlak burada!" dediğinde; bir meleğin zuhur edişi gibi bulunduğu yerde donakaldı Maaraton. Kolları hızlıca, tutula tutula, kademe kademe hareket etti. Açık kaldı ağzı, nutku tutuldu. Kocaman açılan şaşkın gözleri, öteden öteye açılan enfes bir enginlik gibiydi. Ve güzel yüzü, kendisince görülen erguvanlarla doğan güneş gibi kızardı. Bedeni zangır zangır titredi ve sonunda kavuştuğu yâriymişçesine kardeşini kucaklayıverdi. Göğsüne bastırdı. Öptü onu. Sonra ağladı. Yok yok! Apansız itekledi kardeşini gerisin geriye ve rüzgâr hızıyla dedi ki: "Git, getir onu buraya. Ayağına kapan, ben senin ayağına nasıl kapanıyorsam, sen de onun ayağına kapan. Hemen getir onu buraya."

İşte böyle, İlyas kendisi için mucizevi bir halde girişmişti bu işe. Torlak'ın eline kenetlendi ve ona ricayla şunları söyledi: "Gece konaklama yeriniz hazır, Maaraton'un yanı, onun evinde. Bakın gece oluyor! Benimle gelin." Koraks'ın terk ettiği at da peşlerine takılmıştı.

Torlak, Şişman'ın elini tuttu kendiyle gelmesini söyledi ve gaspçılardan birini yanına çağırıp: "Konaklayacağımız yere kadar bizi takip edin ve orada bekleyin" dedi.

Güzel dul Maaraton, penceresinin kafesi ardından, evine yaklaşırken gördü Torlak'ı. Sevdanın mukaddes basamağına sıçradı. İçin için çoktan hazırlamıştı kendini kadın olmaya, ana olmaya. Hararetı bunu, kendi içerisinde müdafaa etmişti. İçin-

de gizledikleri, kül altında kalırcasına değil, bilâkis sıcak karın altından patlayan çiçekler gibi; böyle azametle ve mermerden yapılmışcasına vücudunun muhteşemliğiyle bütünleşivermişti. Yas günlerini geride bırakmış, kadınların kadınlara en iyi, tıpkı ışıl ışıl parıldayan şebnemler gibi takılarını göstermek için sergilediği hamamdan yeni gelmişti. Kasvetli hali odayı aydınlatıyor, silueti ise âdeta bir meleği andırıyordu. Duruşuysa dilruba.

Enine çizgili ipekle örtülü, görünen iki köşesi has sırmalı püsküllü, cıvıltılı rengârenk halılar üzerine serpiştirilmiş yumuşak yastıklardan yükseltilmiş sedirden sarkan sol dirseğinin üzerinde tünemişti adeta. Halının üzerinde duran çıplak sol ayağı, sırma işlemeli terliğiyle ihtirasının göstergesiymişcesine yastığın yanında uzanmıştı. Ayak parmakları halının çiçekleri arasına kök salmış gibiydi. Başparmağında yakut, ikinci parmağında zümrüt, dördüncü parmağında ise elmastan bir yüzük vardı. Tül gibi ince beyaz şalvarından kemerine dek süslerle donatılmıştı bu güzel dul kadın. Ayakları çıplak ve bileğine kadar beyazdı. Bükülen sol ve uzatılmış sağ ayağı arasından, kucağındaki dar mekândan hava uçuşurcasına, beyaz iki püskül arasında görünen fistanı, sağ bacağının yanında, yastığın üzerine yayılmış sihir çarpması gibi durmaktaydı. Az ama çok büyük damla taşlarıyla bezenmiş kemeri kalçasını sarmış ve omuzuna attığı, sanki gökten inen zarif bir maviyle bezenmiş peçesiyle kemerinden sırtına dek parıldıyordu. Bu parıldama vücudunun üst bölgesinde, göğüslerinden ensesine dek omuzunun etrafında süzülüyordu. Beyaz kollarının altında, tıpkı bir sisin dağılması gibi ferah, kol bandından bileğine, dirseklerine ve omuzlarına dek damla taşlar taşıyordu. Boynundan göğüslerine beş kez daha parıltılı pırlanta yansımasının nereden geldiğini ayrıştırmak imkânsızdı. Omuzlarının iki tarafına dökülen saçları, pırlantaların damlaları gibi büyüyen ışık kaynağının yönünü değiştiriyordu. Sadece sağ kulağındaki küpesi görünüyordu, zira başını dışarıdan görünenlere doğru çevirmişti.

Gözler sadece özlem ve umutla ışıldıyordu. Beyaz güzel yüzden, kardan yansıyan sihirli ay ışığı gibi parlıyordu gözleri. Sağ eli kendisinden beklenen sakinlik ve sessizlik dilenircesine çekildi, adeta bir mucize arifesiymişcesine. Fakat sol eli, pencerenin kafesine kenetlenmiş, adeta kendisini zincirlemişti. Upuzun peçesi, bedeninin arkasından çıplak ayaklarına dek geri adım atarcasına süzülüverdi.

Erkekler kapıdan girdiğinde bütün vücudunu çevirerek bükülü dizini uzattı. Sonra hemen odanın ortasında büyüleyen bedeniyle dineldi. Boş kollarının arasında görünmez bir sevgiliyi göğsüne bastırır gibi sarmaladı onu. Başını eğip, aynı anda boşluğa bırakırken sevdiğinin omuzuna yaslanmış gibiydi. Hisleri, ihtirası, heyecanlı sevgisiyse sadece uzaktaki yeni peygambere; eğer artık olmasaydı, kadını bile olmasaydı, kölesi olmak istediğine aitti.

"Ah Hatice, ne aziz, ne mutluydun sen!" diye mırıldandı Maaraton. Elini göğsüne bastırırken kastettiği, Hz. Muhammed'in karısından başkası değildi. Erkekleri dinlenmeye bıraktığında sabırsızdı. Sadık ona -kocasından miras kalan, hadım edilmiş zenci- akşam yemeğinin hazır olduğunu söylediğinde, damla taşlarla bezeli sürahiden ellerini yıkamak üzere altın kaplamalı leğeni uzattı. Gül kokulu suyla ellerini özenle yıkayıp kuruladı, bir köle olarak hizmetini yaptı.

Şişman, yemek yiyecek halde değildi, yemedi de. Açık kapıdan hasmını ve kadını görebileceği yerde kalmayı yeğledi. Daha biraz önce bir mucize gerçekleştiren, haddini bilmez birinin tozunu attıran hançerini okşadı. Daha öncesinde bir Hıristiyan olarak, vaftizle verilen ad, gelenek ve göreneklerıyle, bir şövalye gibi, asilzade biri olarak, nasıl olması gerekiyorsa öyle yaşıyordu. Yiyen, içen, yağmalayan, boğazlayan, iffetsiz diye adlandırılan, isimleri ve cisimleri belli olmayan, hayatları tıpkı ormanda vahşi bir geyik gibi olan, saygınlık ve mutlulukları anlam taşımayan, günah çıkarma odalarına ce-

zalandırılmak için bırakılan kadınlarla birlikte olmuştu hep. Askeri geçitler, altın yaldızlı törenlerle geçen hayatı, papazlar tarafından da onaylanmıştı.

Şişman, Türklüğü kabul ettikten sonra, kendini değiştirmemişti. Bilâkis, ona yaramıştı Türklük. Barındırdığı tüm kusurlarına rağmen meşru ve mahrem dört kadını, sınırsız sayıda cariyeleri vardı. Acımasız ve kesintisiz insan şiddeti neredeyse her yerdeydi. Osmanoğullarında olan gelenek görenek; gurur, öfke, ihtişam, şatafat, güç, şiddet, açgözlülük, zulüm, köleleştirme ve köle edinmeydi. Şiddet ve egemenlik bağımlılığı! Kral soyundan gelen biri olarak, bunların içerisinde kolayca buluvermişti kendini. Ancak şimdi bunlardan ibaret olan değildi, boyun eğişte ve dalkavuklukta, turbandan aldığı bir onur hissi vardı. Numan kendisini zavallı bir köle, dönek biri olarak lanse etmişti. Sefil bir adam yakıştırması yapmış, mutsuz bir baba diye aşağılanmıştı adeta ve o anda daha iyi bir kanaate vardı. Ve ruh; onu utanca boğan bu ruh. Böyle çok bayağı bir hatayla insanı hançerlemek! Ona sadece vefakârlığın aynasını gösteren bir insanı. Buna sadece dünya başına yıkılırcasına inandı ama kötü bir vadi ruhunu uyandırmıştı. Kendisinin ayak bastığı hayran kalınacak köylerin resmindeki iki yanık çocuk ürkütücüydü; tıpkı sarsılan bir yeryüzünde, her yeri basan bir denizin altında, batan biri gibi. Bulunduğu durum içerisinde debelenip durdu. Kazıkların kararlaştırılmasını, verilen emri ölçtü biçti. Böre'nin kendisiyle birlikte binlerce müridinin de kökünü kurutmak ve Mimas Dağı'nın gizli geçitlerinin belirlenmesi için aldığı emri, ölen Numan'ı düşündü uzunca. Çoktan gömülmüş olmalıydı. Hak ettiği cezayı bulmuş, tahtalıköyü boylamıştı nihâyetinde. Şişman bunlarla cebelleşirken apansız bir titremeyle bulunduğu mekâna dönüverdi.

O an gördü ki; yani şimdi olduğu gibi, güzel Maaraton Torlak'ın ayaklarının dibinde oturuyordu. Eli onun elleri

arasındaydı. Işıltılı gözleri onun gözlerindeydi. Torlak onun kalbine hitap ederken, o güneş görmüş zambak gibi açılıp saçılıvermişti:

"Tıpkı bugün olduğu gibi dağ lalem, nasıl seni bağrıma bastıysam" dedi Torlak, gönülsüzce değil ama. "Seni yanıma alırım ama salt Böre'ye doğru değil. İnci, damla taşı, sinekkuşu, devekuşu, altın, samur kürkü, kunduz avı ya da buna benzer mesleklerin hepsi; kadınların mevcudiyeti üzerinden sebeplendiklerini biliyor muydun? Bir kadın için vazgeçilmez olan güzellik gerçeğinin mucizevi bir yanı var çünkü. Tıpkı efsane ve kutsallığın mucizelerine olan düşkünlük gibi. Kadınlar doğanın en muazzam varlıkları. Çift varlık Arik Anpin(11) gibi. Anpin, baba ve anne manasında kullanılmakta: Abba (sevgili baba), İmma (sevgili anne) gibi. Onlar bize peri görüntülerini getirirler ve dahası güzel vücutları, kendiliğinden ışıyan muhteşem yeryüzü ışığı gibi bizlere yansır. Ve insanların gözleri önündeki takılarınız, teminat altına alandır hayranlık ve mutluluğu. Sizler, doğanın sunduğu gözler, saçlar, dişler, göğüsler, dudaklar ve gülüşler, dahası ki; iş gören elleriniz sayesinde çok şeyleri yaratmaya muktedirsiniz! Doğa, bunların hepsini sizde toplamış. Bu nedenle kadına saygı gösterirken kadını sevmek, üzerine titremek gerek; bunların tümü yaratılışta var olan ve sonsuza dek sürecek sınırsız ışık sayesinde. O ışık ki, kendisine hayrandı ve varoluşu gerçekleştirirken kendi tanrısallığına bir mucize gibi bakıyordu. Buna inan sevgili Maaraton, sınırsız ışığın tüm görkemini, güzelliğini, siz kadınların yüreğinde ve gözlerinde görmek mümkün. Sevgi ve iyilik de sizin gözleriniz ve kalbiniz yoluyla parıldıyor, benim sevgili Maaraton'um!

Böre der ki: Benim olan senindir! Bu söz her şeyi içermekte; senin yüreğin, iyiliğin başkalarının değeridir. Mülkiyetin ne olduğunu; onun yanına vardığında, hakikatin içinde, bir bakışta görecek ve hemen kavrayacaksın. Bir çocuğun yaşlı,

cılız bir köpekle elindeki son lokmasını paylaştığını göreceksin. İtaat, teslim olmak değildir. İtiatli olmalı! Söz dinlemek utanç değil namussuzluk ve boyunduruk hiç değildir: Bilâkis yıkıcı, yok edici iradenin arzusunu yerine getirmektir bedbahtlığı getiren. Başkasının zararlı arzusunu yerine getirmekle bahtiyarlık kopar insanın yüreğinde. Orada, senin, benim arkadaşlarımızın yanında nurlu ilim, tüm nesneleri aydınlatacak; tıpkı bir güneşin çiçekleri aydınlatması gibi. Her şeyi berraklaştıracak, tıpkı suyu berraklaştırdığı gibi. Sahip olmak iyidir, çalışmaksa daha iyi. Ve vermek en iyi olanı... Kadınların ziynet eşyalarını gasp edenlere verecek ekmeğin yok mu? Bu akşam onları kim doyuracak? Eğer biz değilsek, hiç bir ayrım yapmadan, orada onları kim kabul edecek. Çünkü onda yaşayan sadece insandır. Bizler insanları ayırt etmiyoruz; bu yüzden üç ilahi dinin atası kabul edilen peygamberleri sonunda kucaklıyoruz. Bu sahiplenme önceki takipçilerin arkadaşımız olmasını sağlıyor!"

Maaraton'un bir talimatıyla Sadık tarafından karınları doyan gaspçıların kaçının yeni öğretiye itimatlarını bildirmiş olabileceğini düşündü Şişman, ya da tek bir sözle çekirge istilasını savuşturan Böre'nin kudretini tartmayı denedi kendince. Eski ve yeni yaşamı arasında gidip geldi bir an. Önce Torlak'ın gücüne gıpta etti. Bütün bunları değerlendirişine, dengeleyişine hatta ta ki sınırsız güzellikteki, genç dilrubaya erişmesine dek! Bu ona evdeki hayatı için tehlike şüphesi koşullayandı. Çünkü o böylesi lütufkârlıklara alışık değildi. Gazap onu şimdiki itaatkârlığıyla zapt eyledi ve bu aslında bir facianın habercisiydi. Koraks'ın, Vezir-i Azam Bayezid Paşa ile dostane ve yakın ilişkisinden haberdardı. Onun ihbar etme ihtimalinden ürktü. Hasmı Ali Bey'in eline koz vermek istemiyordu. Torlak'ın hayatını bağışladığını hiç kimse bilmemeli, zinhar kimse duymamalıydı! Bulunduğu yer kuşatılmadan terk etmeliydi. Torlak kendisini bırakmaz, yani burada hapsederse, gözü önünde kendinden önce Manisa'ya yola çıkarsa.

İş olacağına varır, her halükârda hünkârın büyük ehemmiyet adlettiği, kendisi için de tehlikeli olan Rabbi, Torlak ve diğerlerinin başına konan büyük ödülü de unutabilirdi!

Güzel, zarif, umut dolu Maaraton; iyi geceler dileyerek hayranlık duyduğu kişi adına Torlak'ın elini öptü. Ardından Torlak tasasızca Şişman'ın yanına uzandı. Kısa bir süre sonra da uykunun huzuruna vardı. Herkes uykuya dalıp etraf sessizliğe büründüğünde ayağa kalkan Şişman, kapı arkasından bir süre kulak kabarttı. Sessizce avluda bulunan ahıra yöneldi. Bir at buldu. Ve yaz akşamı alaca karanlığın ışığında Manisa yoluna, kendisine sadık Türklerin bulunduğu yere mahmuzladı atını.

Ertesi gün, kimseyi şaşırtmadı Şişman'ın kaçıp yok oluşu. Bu kaçış, Torlak'a sadece bir işaretti. Sevilenin kahrı lütfu gibi hoş karşılandığı için sıkıcı bir olayın başka olumsuzluklara yol açmasındansa, boş bir firarın gerçekleşmiş olması mükâfat olarak görüldü.

IV

Böre'nin Diyarına Yolculuk

Yola devam ettiler, lakin sükût içinde. Torlak şehrin içinde asayişi tahkim edip, düşülebilecek halleri hesaplayıp, fikirlerini toparladı. Hislerini öğretilere yöneltirken, Maaraton hazırlık içerisindeydi. Böylesi bilinmez bir geleceğe; belki kanlı ateş harlığında bir döneme, emin dağlara, oraya kalbinin ve aklının metanetle durduğu yere, sevinç ve umudun beslendiği, kendisiyle varabileceği yolculuğa koyulmak üzere yanına alacağı eşyaları ayrıştırdı. Böyle güzel bir günde; görüşmek ya da asla görüşmemek üzere diyerek ayrıldı oradan.

Vefakâr Sadık, onun en değerli servetini atına yükledi ağırlığınca. Torlak, onun kumandanı ve hamisi olarak Gediz Nehri kıyısında, Manisa şehrine güvenliği kolaçan etmek için önceden vardı. Lakin Türk muhafızları hemen köprünün başında dizginlerinden yakaladı ilkin kırma atını sonra da onu. Kaşla göz arasında kulede, sürgülenmiş demir kapılar arkasında buldu kendini. Halkının varlığını, bilincini yüreğinde hissettiğinde Opposum(12) bilgeliğine bürünerek zulüm karşısında ölü taklidi yapmaya başladı!

Opposum doğallığında, ölmediği halde ölü, zindana atıl-

mış olmasına rağmen atılmamış gibi davrandı. Aşırı bir felaketle karşı karşıya olmasına rağmen kendisini kaybetmedi. Sessizce bekleyip kendince aklı başında ironiler yaptı. Her fırtına öncesi ve ardından vahşi hayvanlara dönüşen insanların pençelerinden nasıl kurtulacağını düşündü. Zaman önemliydi. Zaman boşuna akmıyordu. Torlak, birilerinin dönüştüğü, dönüştürüldüğü ya da ölü varsayıldığı yerde yıkılmaz bir güçle, değiştirilmeden, yeni güne kararlılık ve gülümseyerek merhaba demeye hazırdı...

Halkının, böylesi sarsılmazlıklara sahip olduğunu düşündü. Hatta şimdi hapsedildiği, bundan yara aldığı anda bile. "Kim kötülüklere kızabilir, darılabilir ki! Şaşırılabilir sadece kötülüklere!" diyerek dış dünyanın zihnindeki yansımasına yoğunlaştı. "Soğukkanlılık, sakinlik dünyayı yener, her şeyden önce daha uzun ömürlüdür. Değişimin çaresi, doğru bir zamanlamanın kudretindedir. Bu çekilen cefaların kaynağının şifasıdır. Akılcı öfke ve hiddettir bu." Kendisine refakat edenin ve penceresinin demir kafesinden bakarken bunları düşündü Torlak.

Nihâyet vefakâr Sadık'ın yavaşça yaklaştığını gördü atıldığı zindanın demir parmaklıklarından. Süvari tarafından yakalanmamak için atını dörtnala koşturuyordu. Atı adeta bir devekuşu hızıyla toprağın üzerinde uçtu. Süvari onu, tepenin arkasına, otlakların arasından geçen büyük nehirde kaybolana dek takip etti. Fakat ulaşamadı. Diğerleri geçit bulabilmiş miydi kurtulmak için? Kaçarak onları ele verme ahmaklığına mı düşmüştü yoksa? Yoksa Sadık, süvariyi tuzağa düşürmek mi istemişti? Süvari nerede kaldı ki! Belki de nehirde boğuldu. Ya da öldürüldü. Bütün bunlara ilişkin tek bir emareye bile rastlayamadı ve sakince tahta kerevete uzandı.

Bu arada Şişman, İzmir'e(13) varmıştı çarçabuk. Böre'nin öğretilerinden etkilenip heyecanlanan halkı sezinlemek için sessizce konakladı vardığı yerde bir süre ve o halk ki; ya ger-

çekten işe yarar hale gelip, o yararlılıkta kalan ve buna dayanabilen bir halktı ya da sadece bedbahtlıktan kurtulmaya çalışandı. O halk ki; Osmanoğulları tarafından yakıldığı, yağmalandığı ortada olan ve hatta artık ifşa edilendi.

"Şişman" adı, yağma, yakma ve zulmün içinde anılmaktaydı. Ahalinin çoğu tamaha ve riyaya yüz çevirerek Stylarion'a(14) doğru mekânı tavaf etmek üzere, kimisiyse muhacir olarak yola koyulmuşlardı. Şişman da derviş kılığına bürünüp, serbestçe onlarla gitmeye karar verdi. Yola koyulanlar birbirlerini sorgulamayı bırakmıştı. Birinin neden akıllı ya da neden aptal olduğu kimseyi ilgilendirmiyordu. Bilâkis her renkten, her çeşitten yeryüzü insanına alışkınlardı. Derviş, rahip, asker, süvari, variyet yolunda dilenci olması hiç kimseyi şaşırtmıyordu. Kendi suretini yüreğinde görenler sadece kendisiyle meşguldü.

İzmir Körfezi boyunca; heyecandan mı, cesaretten mi, mertlikten mi, yüreksizlikten mi geldiklerini bile bilmeyerek uzun bir yol katettiler. İnancın kendisi; ruhun iç fırtınalarından gelerek vazifesini ifşa eden sadece bulaşıcı bir hastalık ya da bulaşıcı bir sıhhatti zaten.

Şişman, Mimas Dağı'nın dingin gücünü gördüğünde şaşırdı ve bir o kadar da ürktü. Birkaç hafta sonra kayalık boğazların birinde helâk olacağı konusunda hiçbir fikri yoktu. Ufuktan yükselen güneş, yaşayan insanların dünyasında mucize yaratmaya adayken, bunu gelecekte ölecek olanlar için söylemek mümkün değildi.

Dağa kadar olan bütün geçitler, zirvelere uzanan tepeler fevkalâde göz alıcı yeşillikteydi. Zira rüzgâr, dağların arkasında yükselen çekirge bulutlarını bile yakalamıştı. Nasıl ki halk orada kendi suretinden yeniden harikalar yaratmış ise rüzgâr da çekirgeleri dağın öte yüzündeki denize gömdüğünde incir ormanından diğerine uzandılar. Bir üzüm bağına girip portakal koruluğundan çıkarak her yerde bereketlenip fışkıran

tohumlar içerisindeymişcesine yol aldılar. Sonra alabildiğine yüksek selvilerin, çınarların, karaağaçların, kestanelerin, ilk şark topraklarına neşredilen narin meşe ağaçlarının arasına sonra da dağların kaynaklarının taze, gümüşi parlaklığıyla bolca suladığı korulukların, eski ve yeni zeytinlerin karşıladığı çiçek şeridine vardılar.

Şişman, dağı tırmanırken göğsünü daraltan hainlikteydi. Arada çekinerek, dikkatlice kimseye sezdirmeden sağa sola bakınıyordu. Hiç ama hiç kimse bir şey sormuyor, sormaya yanaşmıyordu. İtimat burada çoktan ikamet etmişti. Kimsenin kendisini tanımamasını güvenlikli buldu. Torlak ve Maaraton'un zindana tıkılmış olması, Koraks ile karşılaşma riskinin bulunmaması, emniyette olduğuna işaretti. Bundan dolayı rahatladı.

Yolun sonunda sükûnet içerisindeki insanların yanında, bütün çekiciliğiyle göz kamaştıran bir yerleşim yerinde buldu kendini. Kimi kümeler halinde, kimi tek tek istedikleri gibi konakladılar. Çünkü onlar Tanrı'nın gönderdiğiydi.

Şişman şaşkınlıkla fark etti ki, burada farklı bir ruh hüküm sürmekte. Bütün dünyaya karşı tezahürünü savunmaya azmetmiş, bunun için yetkiye ihtiyacı olan ve bu yetkiye sahip olan bir ruhtu bu. Burada bir bardak suda kopan fırtına, bir bora yoktu. Osmanoğullarını sarsmaya, onların efendilerini birbirine kördüğüm etmeye hazırlanan ıslahhaneler mevcuttu.

Mimas Dağı, dev kayalarla çevrili, sırtını denize doğru dayamış, kaya kütlelerinin zırhlı koruması altında, gövdesi bir sürü iri karıncaların yaşadığı, devasa bir eşek arısı yuvasına benzer, dikenli okların, ciritlerin, mızrakların, kılıçların ve sivri direklerin güçlü kollarda taşındığı insanlarla kaynıyordu.

Şişman, dağın kolayca ve emniyet içinde zapt edilebilmesi için her yeri en ince ayrıntısına kadar keşfetmeliydi. Kuyuları temizleyip kaynakları genişleten, ırmaklara derinlik verip bir

göl oluşturan insanlar gözlemledi bir süre. Hepsi Mimas Dağı üzerinde tüm emir ve talimatları birbirine bağlamak için Kazasker Bedreddin'e gidip, oradan harekete geçiyorlardı.

Ne var ki Şişman; Asya, Afrika ve Avrupa'da tanınan bu Şeyhin; ihtimamı, öngörüsü, deneyimi, azmi, irade ve kuvveti karşısında hayretlere düşüverdi. Zira gözleri başka şeylere de tanıklık etmekteydi. Birlikte yol aldığı insanlarla Mimas'a ulaştıklarında gördüğü ilk şey kayalar silsilesiydi; Böre ve diğerlerinin mekân tuttuğu büyük ve sert kaya kütleleri. Uçurumların kıyısı ve geçitler, büyük taş, tomruk, dikenli çalılıklarla kapatılmıştı. Bütün görüş açılarından gelebilecek yerle bir edişlere, nüfuz sahipleri destekçilerinin yıkımlarına karşı kaya duvarları tırmanılamaz ve yıkılamaz ihtişamıyla dimdik durmaktaydı. Uzun, sağlam kalın ağaç kütükleri silindir gövdeleriyle olası bir saldırı anında halatlarla aşağıya salınıp saldırıyı püskürtmek ve geri çekilmek üzere yerleştirilmişti. Cephelenmiş kayaların üzerindeki büyük taş kümeleri, ince hesaplanmış bir uzaklığa istifli bir düzende durmaktaydı. Ve çocuklar dahi ayaklarıyla yığılmış taşları aşağı yuvarlayabilirlerdi. Yuvarlanan taşların altında kalanların kurtulması bir mucizeydi.

Üç bin kişi tarafından savunulan kaya silsilesinin en alt tabakasındaki platonun ele geçirilmesi, muhabere deneyimli Şişman'ın hesaplarına göre altı bin askerinin telef olması demekti. Ama bu sayı kabaca on bini bulabilirdi. Şişman, bu hesapların külliyetinden bezdiğinde, girişi açık bırakılmış bir kaya kovuğuna daldı. Yokuşun hafif üzerinde ev ve bahçelerle örtülmüş bir plato üzerinde yükselen, son derece düzenli, güneş gören zarif bir mandırayı, Böre'nin çiftlik yollarını geçerek dikkatli bir şekilde yoluna devam etti. Kaya silsilesinin ikinci bölümüne açılan yokuşu tırmanmak oldukça zahmetli ve tehlikeliydi. Yukarıdan düşme ihtimali yüksek keskin kaya parçaları, su sızıntısı, kaygan zemin tırmanışı zorlaştırırken,

kızılkayın ormanları, çalılıklar ve sarmaşıklardan oluşan takılarıyla muhteşem doğanın göz alıcı güzellikte olması insanı mest ediyordu. Dağın daha yüksek rakımına yani zirveye mümkün olabilecek en yakın yere ulaşabilmek oldukça itinalı ve becerikli olmayı gerektiriyordu. Beceri, disiplin yoksa bu etapları aşmak olanaksızdı.

Şişman, patika ve uçurum kenarlarında gezinen keçi sürülerini izlerken gözüne keçi güden bir oğlan çocuğu ilişti. Oğlan çocuğu Böre'nin oğlu İsa'dan başkası değildi. Yani diğer adıyla Jesus. İsa'nın dışında çocuklar da vardı çevrede. Meşe, dişbudak ve karaağaç gövdelerinden mızrak ve ok uçları yontmak üzere buluşmuşlardı. Çevreyi biraz daha dikkatli izlediğinde, kendi aralarında tartışan iki yetişkin çocuk gördü. Birinin elinde bir ağaç dalı vardı. Diğer çocuk dala daha fazla ihtiyacı olduğunu iddia ediyordu. O anda önlerinde küçük bir çocuk bitiverdi: Dede Sultan şöyle demiyor mu; "Kim ki ihtiyacından fazlasını talep eder işte o zaman başlar bu dünyanın kavgası! Lakin iyi kalbin suali şöyle olmalı: Kim ilk önce elindekini vermeye hazır ya da kim vermeye daha istekli?"

Yetişkin çocuklar, kendilerinden daha küçük olan çocuğun söylediklerinden utanıp başlarını öne eğdiler. Şişman çok uzun bir zamandır ilk kez bu fikirler içerisinde, ikinci kıymetten düşüşün farkına bile varamadan pancar gibi kızardığında az yokuşlu ikinci plato üzerinde sonradan doldurulmuş olan gölü, büyük koyun sürülerini, danaları, uçsuz bucaksız sürülmüş tarlaları, dağdaki insanları beslemeye yetecek ekili alanların farkına varamamıştı. Hepsi, dağın savunulması içindi. Dağın savunulması ise seneden seneye halkın gıda ihtiyacını karşılamak, hiç kimseyi açlığa ve susuzluğa terk etmeme kaygısıydı. Şişman, dağın kayalıklarla kuşanmış zirvesine vardığında, duydukları karşısında korkusu bir anda nüksediverdi: "Bakın, bakın Bedreddin orada! Böre'nin kılıcı Bedreddin orada!" sözleri yankılanıyordu çevrede.

Etrafa göz attığında; siyah, sevimli bir Arap atı üzerinde yükselen solgun, ciddi, çok lütufkâr, kılıçsız, hatta hançersiz olan bu sade adamı gördü. Bedreddin, atının dizginlerini bileklerine kadar salmış, sol eli çenesinde, parmaklarıyla sakallarını aşağıya doğru düşünceli bir şekilde sıvazlıyordu. Çok huzurlu görünüyordu. Eski ve yeni günlerde insanları zayıflatan, iradesizleştiren, kendileri gibi olmalarını sağlayan iradenin, bu ölçüp biçen zihnin karşısında endişelendi. Cesaretini yitirdi. Sonra toparladı kendini. Onun zevahirinden dehşete düşmeyi, müteessir olmayı öteledi. Anlaşılmazlık tahakküm eden bu dünyaya, anlaşılabilirlik mi tahakküm edecekti!

Dağın zirvesinden cezbedici bir manzara göründü. Hemen sağda; aşağıda tıpkı yeşil bir göl kıyısı gibi parıldıyordu İzmir Körfezi. Solda, uzakta fısıldayan kayınların arasından yansıyordu Efes'in enfes görünümü. Sonra deniz ve yine bir mavi gedik Sisam Adası'nın boşluğunda çıkıntı yapmıştı. Tam karşıda kızıla çalan kaya silsileleriyle Sakız Adası. Ancak hepsi; toprak, deniz, ada, kayalar, ağaçlar ve sığınaklar, hareketli dostane sabah bulutlarının altında dinlenmekteydi. Ve göğün mavisi kalp ve gözü aşırı derecede ferahlatıyor, insanı kendisine hayran bırakıyordu. Lakin Şişman, bütün bu güzelliği sadece tedirginlik içerisinde adeta bir karabasan gibi asık suratla izledi. Sesler duydu sonra, duydukları telaşlandırdı, dehşete düşürdü yine onu: "Bakın şimdi! Bizim Torlak da geliyor, bakın!"

Onun orada olmasını bir tülü kavrayamadı. Bir çekince, sebepsiz olmayan dehşet verici bir bakış attı Torlak'a. Bedreddin'in yanında şahane atının üzerinde duran Torlak ikna etti onu gerçekten. Mırıldandı sessizce: "Canın cehenneme Torlak!" Yüzünü öte tarafa çevirdi, toprağa çömeldi, sağını solunu, konumuna mukayyetle kontrol etti: "Tüymenin tam zamanı! Haydi Şişman, şimdi tam zamanı! Bedreddin gibi insanlar, birilerinin bana bahşettiği gibi bahşetmez hayatı! Timur'dan ders alan, maskara olmayan, bilâkis ilim adamları-

nı, iz köpeği-hafiye olarak yollamaya ahdetmişti Büyük Vezir Bayezid. Ama ben de yeterince bilmekteyim. Görüyorum: Bu üç kat büyük dağ silsilesini. Sadece on kat büyük, on beş bin büyüklüğündeki vahşi hayvan gücü ile anca zapt edebilir. Ve dahası. Bu dağ geçitleri yalnızca buradakilerle dolacağa benzemiyor. Zavallılar! Bunların tümünün kökünü kazımak da kötü bir iş, ki, bu başıbozuk isyancıların arasında iyi olanlar da vardır mutlaka. Ama şimdi kaçma zamanı. Yaylan bakalım Şişman. Hadi yolun açık olsun. Sen yine, seni hakir gören, ciğerleri beş para etmezlerin yanına git. Mecburum. Çünkü rehin tutmaktalar oğlumu. Yılanlar!" diye sızlandı.

Katırlarla karşılaştı. Üzerlerindeki küfeler incir doluydu. Efendisi olduğu toprakların tatlı meyvelerini yerken arkasına bakmadan kaçmak zorunda oluşuna hayıflandı. Sonra bir pınara doğru yöneldi, çalılıklar arasında avuç dolusu buz gibi su içti. Yüksek kayaları aşıp platoya doğru uzandı. Bir hayalet misali inişin ortasında çelenk gibi duran kayalıklarının arasından süzüldü. Orada yukarıdan gelen sesleri duydu. Fundalıklar arasına daldı, etrafına bakındı ve Torlak'la Bedreddin'i zirvenin eteğinde tekrar yan yana gördü. Torlak ellerini Bedreddin'e doğru uzatmış konuşuyordu. Kendisini kimse görmemeliydi. Yok, yok kimse göremezdi, fundalıkların arasına saklanmıştı bile. Patika yolundaki alana, rastlanmamış olduğu yere artık dönüp bakmadı bile. Hiç kimse seslenmiyordu. Arkasından gelen de yoktu. Defedildiği yerden, paçasını kesinlikle kurtarabileceği yere kadar uzamayı düşündü. Bir su oluğuna bırakıverdi kendini ve aşağıya doğru yuvarlandı. Sağ tarafında tutunduğu dikenler vardı. Bulduğu kalın daldan destek alarak ayağa kalkmayı denedi.

Dikildi de ve sonrasında etrafına baktı. Hayatını kurtaran; yere serili, donuk görünümlü bir oğlaktı. Olanca ağırlığıyla çarparak üzerine yığıldığı, öldürdüğü oğlak. Vücudu ölüme doğru parçalanmışçasına uçurumdan yuvarlanıp oğlağın

üzerine boylu boyunca seriliverdi. Bayırdaki fundalıklar arasında pinekleyen kuşlar, büyük bir yırtıcı kuş sürüsünün akınına uğramış gibi velvele koparak kaçıştılar çarpmanın şiddetinden. Böre'nin oğlu İsa, düşeni görmüş, koşarak hemen orada bitivermişti.

Ana keçi, yavrusu yüzünden hınçlı gözlerle bakakaldı İsa'ya. Elini yaladı. İsa gözlerini acıyla kazazedeye dikerken ana keçiyle güzelce konuştu, okşadı onu. Yerde yatanı silkelemeye cesaret edemedi. Hani yaşıyorsa hâlâ. Kesin öldüyse hani. Çarpmanın şiddeti kulaklarındaydı hâlâ. Köpeği Timur havlıyordu. Köpeğin havlaması, sadakatin ve yaralının yanında kalacağının işaretiydi. İsa, büyükleri yanına katıp yardım istemek için baba ocağına doğru fırladı. Lakin orada tek bir yetişkin bulamadı. Kadınlara seslendi, gelmelerini istedi. Geldiler. Kadınlardan biri yer döşeği hazırlayıp yaşlı çobanı çağırmaya gitti. Dördü yaralıyı taşıdı. Kafasını İsa tuttu. Çağrılan yaşlı çoban yaralının çıkık sağ kolunu, hissettirmeden yerine yerleştirdi. Kadınlardan biri başını ve göğsünü temizledi. Sonra yanına oturdu.

Yaralı kendine geldiğinde nerede olduğunun şuuruna vardı. Başında bekleyen kadını, sıradan kıyafetler içerisinde olmasına rağmen tanıdı. Şaşırdı ve haykırdı sonra: "Maaratoooooon!" ve anında söyleyiverdi içinden geçeni, "Maaraton, ne olursun beni ihbar etme!"

Maaraton, kısa bir rehineliğin ertesinde en kestirme yolları kullanıp kaçıp kurtulandı. Taptığı adama ulaşmak için çıktığı yolda talihi, tarifi mümkün olmayacak kadar yaver gitmişti. Gökyüzü, yeryüzü sanki onun sevgi ve şefkat dolu doğasının çözülüşüne parıldıyordu ya da varlığı sadece sevgi ve mutluluk sarmalındaydı. Zira orada güneş; dağlarla insanlarla kaplı berrak yeryüzünün üzerindeydi. Küçük yuvalarda gösterişli sülün kuşları kuluçkaya yatmıştı. Anneler çimenlerin üzerinde oynayan çocuklarının sevincindeydi. Sevinç ise çimenler

üzerinde çiçek açandı. Açan rengârenk çiçekler göğün esintisiyle birbirlerine dolanarak, neşe saçıyordu. Yarı odunsu asma dallarının tüylü yaprakları şuurlu bir şekilde kıvrılıp üzüm salkımlarını koruyor, haşhaş çiçeğinin, yeşil renkli yaprakları, yağmur bulutları öncesinde, tohumlarını korumak için kapanıyordu. Sevgileri katıksızdı. Zira kadınlar konuşma, çağrı ve şöhret yoluyla, tabiri caizse hayal güçlerinin kulaklarda nesnelleşmesiyle; her şeye, bir erkek ömrü neyse ve daha sonrasında da ne olacaksa ona âşık olurdu. Erkekler ise hissiyatlı gözlerle görerek dünyevi figüre; hâlihazırdakini ve öncelikle kalbi, kadın sayesindeki serveti, anne olarak da geleceği kazanmaya sevdalıydılar. Böre'nin tezahürü onlar için bir şeyi ifade etmiyordu. Ki beden, acıma hissi uyandırmayan, sadece kusursuz, sadece ayıpsız olandı; zira aşk sadece merhamet ihtiva etse de onlar için aşk sadece merhamet değildi. Lakin Böre'nin sade tezahürü, basitliği, yalınlığı aynı zamanda en yüksek ve en yalın anlatıları kabul gören, itham etmeyendi.

Maaraton, sevdiğine kardeşi İlyas kılavuzluğunda kavuştu. Karısını gördü. Gülümseyerek hatta hafifçe kızararak hizmetçi sandı onu ve ilk kez o akşam titreyerek Böre'yi gördü. Eski üzüm asmalarının süslediği tek katlı bir evin önünde uçsuz bucaksız uzanan yaprakların, dalların, asmaların reçineleşmesiyle bezenmiş çitlerin ortasında, genç kuşaklara kılavuzluk edecek kızlara eğitim veriyordu. O anda âdeta soru sormak ya da kendisine bir şeyler söylemek için iki genç adam girdi mekâna. Onlara kayıtsız kalmayan Böre, gelenlere doğru nezaketle yöneldi. Berrak, kalp keşfedici gözlerle baktı, gülümsedi. İki elini onlara doğru uzattı: "Ellerinizi bana verin!" dedi.

İnsanı bakışıyla hareketsizleştiren, usulca büyüleyen, seyir ve fikirleri keşfedilemeyen, bilâkis olanı, olacakları önceden sezebilen bir aslan bakışıyla baktı gelen iki adama. Maaraton'u öldürmeye hazır olan ve her biri bir kama darbesi için sabırsızlanan iki adama bir şeyler söyleyip geri gönderdi.

Orada; tıpkı bir cürmün farkındalığı gibi yanına dek kılavuzluk eden karısı düşkünleşti, suçunun farkına vardı. Zira şimdi Maaraton; karısını, kızını, oğlunu, memnuniyetini, artık hiçbir şeye ihtiyaç duymayan duruşunu, onun huzurunu, yârinin barışıklığına tanıklık edendi. Böre, kasvetle başını kaldırıp endişeyle baktı karısına. Elini onun başına koydu ve uzun bir süre eli orada kaldı. Maaraton'un gözlerinden yaşlar boşaldı. Hararetle istediği sevgi yavaş yavaş sakince yoğunlaştı. Yoğunlaşma; saygı, sükûnet, itibar, iffet ve arılığa dönüşendi. Böre gittiğinde nefesini bıraktı. Gözleri takılı kaldı bir noktada. Gece boyunca ağladı. Gündüz karısının kölesiydi, kızının ise kız kardeşi. Güzel oğluna, İsa'ya, onun gençlik görüntüsüne baktı önce susarak. Elini saçına götürdü, ellerini avucuna aldı, gülümsedi. İsa, Maaraton'u neyin gülümsettiğini bilemedi. Ve yine Maaraton'un gözlerinden yaşlar süzülürken apansız ciddileşti.

Büyük söz verişi pahasına kendisinden elde etmek istedikleri olan Şişman'ın sessizliğini tuhaf sayarak ona karşı isyana durdu kalbi. Ve şöyle dedi: "Mutlaka konuşmam, bir şeyler söylemem gerekmez. Erkekler her şeyi biliyorlar zaten, neler olacağını da. Böre'nin annesi Nilüfer de biliyor! Neredeyse hep uyuyan ve uykuya dalan, uyanış saatini uykuya dalmadan önce peşin öngören O da biliyor elbette yakınında olanları diye hayal etti Maaraton. Tıpkı yağmuru bekleyen bitkiler gibi, tıpkı yaz aylarında kabaran suları özleyen kunduzlar gibi ve hatta kışın soğuklarında tüyünü sıklaştıran tavşanlar gibi.

Maaraton, erkeklerin her şeyi bildiğini söylediğinde haksız değildi. Ancak olanlar bambaşkaydı. İşin akıbeti de.

V

Benim Olan Senindir

Zira bu arada, dağda iki adam, son gelişmelerle ilgili manalı ve samimi bir şekilde karşılıklı fikir alışverişi içerisindeydiler. Ve Kazasker Bedreddin arkadaşı Torlak'a dedi ki: "Bizim Böre kendisi benim olan senindir öğretisini aktarıyor. Bununla birlikte herkesi yani yüksektekini ve aşağıdakini, zengini ve yoksulu eşit bir hale getirmekte. Evet, tabi ki sürekli muvaffakıyet içinde zenginler. Bu muvaffakıyet onlara mülkiyetleri üzerinde hür irade sağlıyor ve bununla mutlu oluyorlar. Lakin bu nedenle hiç kimse yoksul olmamalı! Bilâkis, yeryüzünde ne varsa ve insanoğlunun neyi varsa, herkesin bundan istifade etmesi gerekir!

Ve bizzat kendim, ondaki coşku ve heyecanı görüyorum! Coşku ve heyecan, bizleri iyi şeylere yönlendiren; iyi olguları içinde bulunduran, bizleri doğru kılan! Peki, coşkuyla yoluna girer mi her şey? Coşku gerekli mi? Elbette muvaffakıyetin bir nüvesidir coşku. Böre vermeyi öğretiyor, sihirli bir kuvvet gibi buna sürüklüyor insanları. Ancak o nüfuz sahiplerini, önemlileri yani zenginleri itiyatlarından nasıl vazgeçirecek; almaktan, yalnızca alarak yaşayanları. Kötü, şer, el bebek gül bebek

yaşayanların böyle insanların bazı şeylere alışmasını kolaylaştırmak gerekli. Vazgeçebilmeleri güç.

Alçakgönüllülükle her şeye katlanabilmeyi ancak adaletin ve merhametin huzuru sağlayabilir. Utanç, yoksulluk, mahrumiyet ve kölelik; bunlar büyük şeyler olmaz nihâyetinde. Tekrar sabra ve tekrar gerçek olmayan mutluluktan öte bir yere vardırmaz bizleri. Sağlam ve güçlü bir can, bir ruh hoşnutsuzluk getirme kudretindedir sadece! Antik Çağlardan bu yana iyileştirmeye götüren yolun ifadesidir hoşnutsuzluk. Kim ki her şeye müsamaha eder, kendisi mutaassıp, hoşgörüsüzdür ki o sabırda boğulur, can verir. Köle, ruhun iffetindedir. Küskünlerle hoşnutsuzluk getiren bu hiç kimse kimdir peki? Hiç kimse olarak andığım, bilirsin sen; tabi ki zalimler! Bu zalimlerden korumak mecburiyetinde miyiz yaşamı? Yoksul halkı ki âdeta hiç kimse muamelesi görenleri sarmalayan bu ahtapot kollarını koparmak mecburiyetinde değil miyiz? Biz! Vay ki biz! Biz böyle suskun olanlar ve bu muvaffakıyetleri böylesi bir sakinlikle, birbiriyle birleştirenler ve kabahatsiz evlatlara öğreti üretenler; sadece mızraklanma ve ateşe atılıp kül olmaya karşı gerçekten var gücümüzle karşı koymalıyız.

Ateş her tarafa taşınmaz, her yana yayılmaz ama kıvılcım öyle değil. Ateşi her tarafa taşımak için bir kıvılcım yeter! Güç de öyle. Gücü de sıkıştıramazsınız, sığmaz bir yere. Sadece devasa bir güç haline geldiğinde etkili olur. Daha fazla merhametsiz bir kaba kuvvete dönüşürse. Bundandır ki ben..."

"Bundandır ki ben de... Ayağa kalkanları, zapt edilemez boğaz Kilikya'yı(15) emniyete almak üzere..." diye, Bedreddin'in sözünü kesti Torlak. "Çocuklar; tüm diyarlardaki çocuklar, kreş çocukları, aile terbiyesi içerisinde anne ve babadan gelen her şeye inanırlar. Çölde yaşamak zorunda bırakılan Yahudiler, domuzlara saygı göstermek üzere bu-

gün dahi saygı göstermeleri gerektiğine yönelten Musa'nın öğretileri değil miydi? Dağlar, insanı terbiye eden kreşlerdir. İnsanları hür yapar dağlar. Şehirler; görünüşü dağlardan cefalı, gösterişli lakin ehemmiyetsiz olan şehirler, adeta küçük bir ormanlıkta, çöp yığınlarını andıran, kulelerin yükseldiği karınca yuvaları gibi durmakta. Böyle derin olmayabilir nehirler, kısa da olabilir elbette. Böyle büyük olmayabilir denizler, zira adeta mavi gözler gibi yukarıya ışıldarlar. Hiç bir yol uzak değildir! Zira dağın önünde görüyorsun çıkılacak olan yolu; bütün yolları ve aniden yarının ışığındaki seyyahların akşam hedefi gibi. Ferahlatır temiz dağ havası göğsü ve ruhu, şelalelerin şırıl şırıl çağıldayışları, fısıldayış ve sancıları, kuşların cıvıltıları, seslerinin muazzam aksi, bulutların birbiri ardına dostane dizilişi, devasa yakınlığı yıldızların; hepsi, misafirleri ve evlatlarıdır adeta dağların. Ve tenhalık, ıssızlık, yalnızlık! Dağlar hürriyet verendir. Lâkin hürriyeti müdafaa eden yeni bir söz, yeni bir halk yaratır. Bu yüzden..."

"Bu yüzden..." dedi Bedreddin, "Eğer sizler mağlup edilmez ve emniyette olursanız, ben; ikinci bir cephe için hem kökenim hem de müritlerimden dolayı Balkanlara doğru hareket ederim. Ola ki Mimas kaybedilir, o zaman sen de yeni bir cephe açmak için Kilikya geçitlerine doğru uzan."

"Zira yeryüzünde hiçbir şey kalıcı değildir. Hele halka zulmedenin varolma şansı yok! Halk, tarlasını, evini, aşını, ekmeğini, evlatlarını düşünerek yaşamakta. Bunlardan beslenen bir tohum atıldı bu topraklara. Ve metanetle! Ve hile! Ve yalan dolan! Ve iktidar! Her şey yıkıldı, kalması gerekmeyen her şey. Ne kurmak istiyorlarsa, hiçbiri kurulamadı. Lakin yanında sevk ve idare edeni yoksa halk kum gibi hünkârın avuçlarında akıp gider. Muvaffak olamaz hiçbir şeye.

Bundandır ki, sevk ve idare eden biri olmalı. O ki halkıyla olan, güdülmeyen hünkâr yaşlandı. Oğlu şehzade daha çocuk,

lakin kardeşi, saklı Mustafa, düzmece biri. Bizans İmparatoru Manuel, Konstantinapol'ü kurtarmak için zalim Timur'u Hünkâr Bayezid'in boynuna ip çekmek üzere teslim etmek isterken kendi başına bela açtı. Şimdi bizi destekliyor görünüp hünkârı tepelemek istiyor. Koraks, onun elçisi, bizi bulmak üzere gönderildi buralara. Zincire vurulduğunda, gammazlama yoluyla kendini kurtarma yolunu seçti. Şişman'ın oğlu Şişmanağa, hünkârın buyruğunu ulaştırmak için buraya doğru hareket ettiğini ihbar etti. Buraya doğru hareket halinde olan Osmanoğulları leşkerinin on bin civarında olduğunu da dillendirdi.

Yaaa! Şimdi böylelikle bir Hakan daha talana, yağmaya başlayacak ve bize yönelen, bizlere katılmak isteyen halkın önü kesilmiş olacak böylece. Bizimle kucaklaşmaları engellenecek! Buna karşı ben de altı bin adamımızı çağırdım. Düşmanların bize doğru geldikleri güzergâhlardan yola koyuldular. Ve eğer ki bizim adamlarımız Osmanoğullarını tepeleyip, Balkanlardan yola koyulanlar Asya'ya ulaşabilirse, yeni Hünkâr Mustafa için seferber olmaya, onu kendi menfaatimiz adına yönlendirmeye muktedir olurum. Zira Koraks sadece bir ihbarda bulunmadı Manisa'daki zindandan sizlerin kurtulmanıza Zelotların(16) yardımcı olduğunu da söyledi. Şişman'ın burada olduğunu duymuş. Hatta Şehzade Mustafa'yı da ihbar etti. Kaya tuzu ve koyun postu pazarlayan çoban kılığında görmüş onu. Koraks'ı Mustafa'nın yanına gönderdim. Şehzadenin kaldığı yeri bulmasını istedim kendisinden. Onu saldırı sonrası daha yakından takip ettireceğim. Şimdilik birkaç dervişi peşine taktım, bizi dolandırmasın diye. Rumlarla da barış yaptım. Şişman'a gelince, sen ki öncesinde, yanağındaki yarasından tanıdın onu! Sen de ben de biliyoruz ki ödlek bir kumandan düşmanlarının şansıdır, o nedenle bence başımıza bela sarmadan bırak gitsin. Oğlunu da bağışlıyorum. Hür ikisi de. İlyas'ın haberi var bundan. Zaten birkaç gün içinde buralara ilk saldırı gerçekleşir."

Bedreddin konuşmasına devam etmek istiyordu fakat uzaktan gelenlerin coşkusunu gördüğünde tek bir kelime dahi etmedi. Yüzü aydınlandı yalnızca. Torlak iç çekerek kederle sordu: "Peki Böre ne yapacak? Kendi taşıdığı ağırlığı başka kafalara sokmayı becerip ölümü değersiz kılabilecek mi?"

Bedreddin cevap vermek isterken, Böre ikisinin arasında bitiverdi; her birine el verdi ve sustu... Bedreddin ve Torlak, hürmetle atlarından indiler. Atları, oraya yönelenlere teslim edip Böre'nin ardından Sakız Adası karşısında bir tablo gibi duran mağaraya yöneldiler. Böre'nin yanında bulunanlardan biri, ki o, Koraks tarafından Philadelphia başpiskoposuyken Timur'a gammazlanan, öncesinde ünlü şark Şeyhi Bedreddin tarafından ikna edilip Hristiyanlıktan dönen Athanasius'dan başkası değildi. Taaa o zamanlarda ünü tüm cihana yayılmış Şeyh Bedreddin, Timur'un âlimlerine direnmiş, onlara tüm insanların sadece bir tek tanrısı olduğunu, ona inanılması gerektiğini, bunun dışındaki kutsamaların putperestlikle eşdeğer olduğunu, Tanrı kudretinin görmezden gelinip hiçe sayılacağını, Tanrının açık varlığının inkârı anlamına geleceğini söylemişti. Diğer kişi ise Sakız Adası'ndaki(17) Turloti Manastırı'ndan bir keşişti. Böre'nin gençlik yıllarından arkadaşı olan kişi yıllarca Sakız Adası'nda yaşamış, orada kâinatın, içsel sesinin farkına varıp sıkı müritlerinden biri olmuştu.

Üç arkadaş yeşil yaprakların arasına sırlanmış mağarada otururken iki heyecanlı Böre müridi, hürmetle bir ağacın gölgesinde beklemeye başladı. Böre sessizlikte sebat eyledi. Mukadder bir halde Sisam Adası'na takılı kaldı gözleri...

Torlak konuştu: "Mimas düşmanlarımızla dolup taştı. Bu yüzden Sisam Adası'ndaki günlerine geri mi dönmek istiyorsun? Öncesinde nasılsan öyle mi kalmak istiyorsun. Ancak nerede o senin eşin? Kızın orada mı dünyaya geldi? Söylesene,

oğlunu orada mı büyüttün? Peki ya sözlerin? Geleceğin insanları arasında ebediyen yaşayacak olan sözlerin. Şimdi birinden alıp diğerine vermek üzere, kendilerini dahi şaşırtan apayrı bir umudu var herkesin; oraya vardığı ve öncesinde onu kendisinin hazırladığı gibi. Bana sessizce kınayarak bakıyorsun, görüyorum. Bu yüzden, severek ve bilerek söylüyorum; savaşı yayan sen değilsin! Bunu yapanlar bilâkis yüreksiz olanlar! Hünkâr bizi yönetmekten anlamayan, ya da bizim kendimizi yönetilebileceğimize inanmayanların başında geliyor. Endişe her yerde bedbahtlıktır, aynı zamanda bedbahtlıktan korkmayanların talihsizliği ve oğullarının öldürmeyi zanaat kılması! Bu, en korkutucu olan değil de nedir? Bu korku değil midir? Sezgim o ki, sen kınını kesmeyen kılıca davranmanın karanlığındasın."

"Bak!" dedi Böre, Torlak'a dönerek "Sen hiç kimseyi kandırmıyorsun; nasıl olsa zifiri karanlık kimse görmez diye komşunun incirini aşırmıyorsun. Sen; aptal diye kimseye şamar vurmuyorsun, dar yollarda görmeyen gözlerin yolunu şaşırtmıyorsun. Hiçbir güçsüzü tuzağa düşürmüyorsun. Ve hiç kimsenin diğerine yapmadığı, hiçbir kadının ayartamadığı ya da bir tefecinin yaptıramayacağı şeyi savaşta binlerce insan, binlercesine yapıyor acımasızca, zalimce. Ve hatta uzun süredir aynı kötülükleri çocuklara da yapmaktalar. Hatta bunu güçsüzlerin sevinciyle gerçekleştiriyorlar. Akılsızlık ve hata; aldatmaya ya da kendi felâketine, hâkim olmanın mutluluğuyla. Muzaffer olamaz dürüst ve namuslu olan. Gitmeyi en çok bu yüzden istiyorum."

"Demek gitmek istiyorsun!" diye hiddetle sordu Simavna Kadısıoğlu Bedreddin, Börklüce'ye konuşma fırsatı vermeden devam etti: "Biz sadece düşmanlara ve katillere karşı savunmadayız. Sen karını, çocuklarını bundan uzak tutmak istiyorsun. Ruhunun böyle temiz kalacağını düşünüyorsun. Bizler savaşırken ellerin kansız mı kalacak sanırsın? Lakin

namertçe ve gitmiş olmanın vebali altında kalacaksın. Sana ait olanları alıp git hadi. Biz senin için savaşır, gerektiğinde gözümüzü kırpmadan ölürüz. Bunu bize nasıl yaparsın? Eğer biri kanıyla, canıyla büsbütün göğe yükselecekse, bu kişinin sen olmayacağından emin olabilirsin! Kâinata tabisin sen, bizim gibi diğer insanlar gibi. Fakat büyülü, sarhoş edici yansıyorsun bizlere. Boyun eğmelisin ki; halk kâinatın yarasını yanılgılı bir vücutta, sende gördü. Buna inanıyor onlar; senin her şeyin üstesinden geleceğine olan inançları sınırsız! Hatta tıpkı seni dışarıda bekleyen can arkadaşın Turlatos gibi. Onun sarsılmaz bir inançla sana bağlı olduğunu benden daha iyi biliyorsun. Sakız Adası'na denizin üzerinde yürüyüp nasıl gittiysen ona, şimdi de hedefine böyle odaklan. Meydana çık! Çocukların ve halkının kurtuluşu ve senin olan her şey için meydana çık. Bir kere biz sen olduk! Sen bizi kendin yaptın. Bu halkın neler yapabileceğini göreceksin. Zira senin inancın onların inancı oldu; insanlar sana değil bilâkis senin inancına tapıyorlar, yani Tanrı'nın inandığına. Zira Tanrı da bunu yapıyor; yağmur damlacığını severek atıyor bulutlardan aşağı hiç ayrım yapmadan şu ya da bu çiçek demeden. Çünkü benim olan senindir sözü, sözden öte bir şey. Bu, Tanrı'nın ilahi sözü. Tanrı'nın inandığı gibi inanır tüm kâinat, Tanrı inancı kendine inanmaktır; mütevazı ve itimat içinde ancak gerçeğe yüz vurmakla mümkün olabilir bunlar."

Yürekten konuştu Şeyh Bedreddin, dahası kızardı yaptığı hatadan. Düşmanları uyandıran, buraya sürükleyen kendisiydi. Bundandır ki o birini diğerine, bir merhametli efendiyi, bir kadıyı Böre'nin diyarına imrendiren, göz diktiren, ihtimal ki Edirne Sarayı'nda ifşa eden ya da kötü bir vicdandan şüphe edilendi.

Böre, başı göğsüne düştüğünde takatsiz kalmış, içi geçmişti. Melek kadar güzel kızı mağaranın girişinde göründü.

Lakin babası bitap düşmüştü, geri çekildi. Durdu, düşündü. Yeni gelişmeler babayı üzmüş olmalıydı. Torlak ve Bedreddin dirsekleriyle mağaranın sert duvarından destek alıp ayağa kalktılar. Bedreddin, Torlak'a doğru eğilip fısıldadı: "Affet beni ve sen de affedil; anladığın zaman hemfikir olacaksın. Öğreti her şey değildir! Öğretiyi yaşamak, daha fazlasıdır! Böre bizim yanımızda kalır mı? Bilemem... Ama o iyi bir insan, kıvılcım sıçraması gibi, yıldırım hızında! Gelmiş geçmiş bütün peygamberler, yani ilahi görünenlerin hiçbiri yok şimdi. Hepsi çekip gittiler. Onlardan yeryüzünde geriye sadece kemikleri kaldı. Bir de insanların yüreklerine nakşedilen sözleri. Söz tohumdur; tohum döllenmek ister, bir ekici ister. Boy vermek için bakıcı, biçilmek için hasatçı ister. Ancak halk anlar doğru şeyleri; sadece tek bir güç olduğunu, ilahi, ruhani bir güç. O güç başka bir şey olarak görünse de! Bir kâinat gücü olduğunu, kendini insana ait umumi şeylere kafa yorduğunu, ekmek ve sulha, iş ve öğretiye; görünür böyle şeyler. Lakin ecdat teşhir eden ve vazifesini ifa edendir. Bu yüzden egemenler her şeyimize hâkim. Ve halk kendi doğup büyüdüğü soydan; binlerce ıstıraba tahammül ettiği, binlerce hazzı hissettiği, hepsini kendi namına atfettiği soydan bir hükümdar ister. Ve halk hiç dillendirilmeyen alışkanlıklarının etkisinde oluşandır; artık bir hatayı ya da itaat etmesinin onure edilmesini düşünmeyen. Evet, beşeriyetin yeni hükümdarının kendisi dahi halk tarafından zorlandığını ve etki altına alındığını artık düşünmeyendir. Halk; tahakküm edilen hem de bu şiddetle kendi evinde. Evet, bu muazzam kölecilik; halka hizmet artık fos bir alışkanlığa dönüştü. Hoş hiç bir peygamber kral olmadı. Zira onlar; belki akrabaları belki sonraki nesillere büyük gelenlerdi. Hiç bir hükümdar peygamberliğe evrilmedi keza Timur'un kendisi de başkaları tarafından peygamber olarak görülmüş olsa bile uygunluğu düşünülemeyecek kadar küçük, samimiyetsiz, kâinattan kirlenmiş olandı. Krallar yalnız kadıları olmuştur peygamber-

lerin! Bundandır, halkın da bunları kabullenişi, tıpkı arıları kovanından çıkaran arıbeyi gibi. Bu yüzden Böre ve ondan olanlar için arayıştayım."

Ayşe belli aralıklarla babasını izledi sessizce ve gözlerini açtığını gördüğü zaman ayaklarının ucuna bıraktı kendini. Uzun süre ağladı. Küçüklüğünden itibaren düşündüğünü hürmetle söylerdi. Şimdi de saygılı ama hüzünlü konuştu: "Aaah babam... Annem buraya akan, seni yücelten, senin için ölmeye hazır binlerce insandan çok tedirgin. Ve şöyle söylemekte: "Aaah, baban savaş çıkardı... O, böyle bir adam şimdi, sessiz, hile içinde, gaddar! Aaah yavrularım, nasıl bir babanız var sizin! Hepimiz bedbahtlık içerisinde öleceğiz. Kendisi de bir suçlu gibi çarmıha gerilecek." Aaah baba, bana başka şeyler söyle. Zira büyükanne de hep susmakta, çehresi ciddi, ruhunu bize göstermemek için yüzünü kaçırmakta!"

Börklüce, kızı Ayşe'nin kollarını bedeninden çözüp yerinden kalktı: "Şimdi hemen gidin, işleri yoluna koyun, gerekli olan önlemleri alın. Her taş yerinde ağırdır! Nasıl ki bir ispinoz kuşu yuvasına saldıran yılana karşı ölümüne savaşır ben de halkım için ölümüne savaşmalıyım. Halkıma aitim ben. İlk olarak iyi bir baba olunmalı ki baba hakkı kabul görsün. Bu konuda sizi yanıltmak istemem. Bakın, bakın. Ağaç gövdeleri aşağıya doğru yuvarlanmaya başladı bile..."

Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin doğruldu, derin bir nefes aldı, adeta gözlerinden dışarıya ateş saçıldı. Kayalıklar şeffaflaşıverdi. Gördü; bu güzel bahtiyar diyarın yıldızı barışık halkını. Bu halk, hayatı hiçbir zaman fethedilememiş olan, harap edildiği günlerden bu yana bir eşkıyadan daha fazlası olmayıp, adeta bir ejderhaya dönüşerek yavaşça yanandı.

Şeyh Bedreddin devasa bir yükten kurtulmuştu. Mücadelesinin sekteye uğrayacağından çok ama çok korkmuştu. Bedreddin, Börklüce ne kadar bilmiş ne kadar donanımlı ne kadar güçlü olsa da benim hâkimiyetimin altında iddiasında

bulunmamıştı. Lakin ona sadece: "Sen yalnız burada dağın zirvesinde kal, tüm halk sana doğru akacak. Zira biz sadece zirveyi muhafaza eden altı bin insan değiliz, biz çok daha fazlayız!" demişti.

İki sevk edici mağaradan böyle ayrıldıklarında dışarıda bekleyen Turlatos heyecanla kıyıya yaklaşan cephane yüklü salapuryaları gösterdi. Cephanelerin yukarı taşınması gerekliydi. Gereken yapıldı. Cephaneleri, Bedreddin'in geçmiş bir zamanda Müslümanlaştırdığı ve şimdilerde sıkı bir Böre müridi olan eski Katolik, Sakız Adası'nın Cenovalı hükümdarı göndermişti. Cephanelerle birlikte gelenlerin yanlarında getirdiklerini tertiplemeye, düzenlemeye ve yardım etmeye doğru yöneldi iki sevk edici.

VI

Bulgar Kralı Şişman

Torlak, Şişmanağa'nın akıbetini İlyas'a sorduğunda, baba oğulun birbirlerine sadece tek bir duvarla ayrılmış bir yerde tutsak tutulduğunu öğrendi. Şişman'ın tedavisiyle ilgilenen Maaraton gelişmelerden haberdardı. Şişman'a kısa bir süre sonra serbest kalacağını ilettikten sonra: "Oğlun burada, O da seninle gelebilir" haberini verdi.

Şişman, oğlunun da tutuklu olduğunu öğrendiğinde gözyaşlarına hakim olamadı. Aslında dinlenmiş, kendine gelmiş, iyileşmiş, ayağa kalkmıştı. Çevrede yoksul çocukları, anneleri, zulüm görmüş ürkek insanların varlığı kendisinin de onlardan biri gibi görünmesi canını sıkmıştı. Ne yapacağını bilemiyordu ta ki Maaraton, oğlu Şişmanağa'yı da yanına getirip birlikte kalabileceklerini söyleyinceye kadar...

Bu hoş, güzel, çekici kadın Şişmanağa'ya bir melek gibi göründü. Maaraton'un dudaklarından dökülen sözleri duyduğunda ölüm kalım pahasına esir oluşu, özgürlüğü, bunların hiçbiri ama hiçbirini düşünmedi. Sadece onun dudaklarına odaklandı. Genç, hırslı, terbiye edilmemiş tutkuyla yaşıyordu dönmelere has bu dünyada. Onların inandığı şey; güdülen hal-

ka kuralları göstermenin gerekliliğiydi. Onların kendilerine tabi olduğu, bütün ananelerin abartıldığı ve külliyen riyakâr, her şeyden tamamen yoksun insan olmalarının gereğiydi. O insanlar, kendisinin de aralarına katıldığı ve düşkünleştirdiği Türklerdi. İşte o böylece kusursuz, lakin emsalsiz hodbinlikle tavizsiz, küstahlıkla, altına ve kadınlara ihtirasla, iftihar ve insafsızlıkla, tacının parıltısını küstahça elde etme cüretinde bir Osmanoğlu'ydu. O, bir atın, bir köpeğin ya da bir insanın rahatını huzurunu kaale almazdı. Zarif ve yakışıklı bir adamdan, ola ki satmayı kabul ederse, uzuvlarını bile satın almayı isterdi bir akçeye. Utanmadan, sıkılmadan organlarından birini istediği çok olmuştu birilerinden. Böyle bir şey onun keyfini kaçırmazdı. Hatta kölesi olmayan kadın ya da erkeğin kerhen de olsa kendisine biat etmemesini sorun yapmazdı. Bu tür şeylerden yüksünmeyen bir yönü vardı. Sanki yarın boynu vurulacak gibi o günü yaşar her şeyi hiçe sayardı. Lakin şimdi önünde öğle bir varlık belirdi ki adeta onu çıldırtırcasına hiç kimsenin erişemediği bir boy posla duruyordu gözlerinin önünde.

Gözlerini kırpmadan uzunca bir süre dikkatle baktı Maaraton'a. Dolgun ve parıldayan mükemmel endamı içerisinde ayıktı sonra. Lakin bir kadın, adeta bir dürbünle seyrin terbiye ya da coşkusunu anında keşfedendi. Bu yüzden temkinliydi, zira kendi arzusuyla onun arzusu aynı değildi. Şişmanağa onun arkasından bir adım atmaya teşebbüs ettiğinde kibir kırıcı gülümseyen bir çehreyle, sert ve donuk bir mütevazılıkla erişilmezliğini ona sonsuz uzaklığını hissettirdi, gerçekten Şişmanağa geriye aldı ileriye doğru attığı adımını. Maaraton arkasından gelmesini söylediğinde çocuklar gibi coştu. Ve önünde bir saltanat, bir abide gibi duran Maaraton'un cazibesine takıldığında babasının yanında buldu kendini. Çılgınlaşarak, dik kafalı bir öfkeyle Maaraton'un sağ kalçasına elini sertçe savurdu. Maaraton şaşkınlığını gizleyemedi. Zira olanlara inanamamıştı. Böre'nin karısını düşündü o an, Şişmanağa'nın bu küstah tacizine tanıklık etmiş olsaydı neler düşünü-

yor olabileceğini tasavvur etti. Böre'yi düşündü ve utancından yerin dibine girdi.

Genç Şişmanağa ise güldü, adeta yakayı ele veren babasını gördüğünde. Sevindi, serbest kalacakları söylendiğinde. İpek mendile sırlanmış Bayezid Paşa'nın mührünü taşıyan mektubu çıkardı göğsünden. Mektup, Büyük Vezir Bayezid Paşa tarafından, Karaburun'a sefer düzenleyecek alayın komutan salahiyetiyle verilmişti. Ve bu onu mesut etti.

Şişman ürperdi mektubu gördüğünde. Biliyordu ne olduğunu. Mektuba baktı uzun uzun. "Budala" diye çıkıştı şaşkınlık içerisindeki oğluna. "Osmanoğullarını tanımıyorsun sen; bu mektup benim ölüm fermanım! Yani burada, on bin askerle yok oluşum. Kurnaz yerden bitme Bulgar köle Kelpares tarafından buralara sürülen on bin adamla gebermem isteniyor.

"Bu, Ali Bey'in işi tabi ki! Ben gebereyim ki o da benim yerime Saruhan beyi olsun. Gıyabımda verilen hüküm burada uygulansın. Ve sen; benim oğlumsun sadece! Bir kralın oğlu değil. Bir köpek gibi sürtmemek için mucizeler yaratmalısın. Ben kararımı verdim, burada kalıyorum. İstersen sen de benimle kalabilirsin."

Şişmanağa babasının ayaklarına kapandı. İkisinin de şansları yaver gitmiyordu. Şansını tekrar denemek istedi. Öfke ateşi içerisindeki askerlerin ne kadar cesur olduklarından söz etti. Oğlan ve kadın iştahından vazgeçme yalanını savurdu babasına.

Dışarıda, açık kapının önünde bu sözleri duyduğunda sarsıldı Maaraton. O'nun için, Böre'nin karısı için, kızı için, oğlu için üzüldü... Lakin susmak zorundaydı. Neden bu insanların serbest kalacağını idrak edemedi bir an. Yalnızca susmak zorunda olduğuna karar verdi Maaraton. O gün -kendisi de dahil olmak üzere- Mimas doruklarına çekilme kararı ulaştığında baba-oğul bir süre daha konuşmaya devam ettiler.

Şişman, düşmanlarının dağın eteklerini terk edip zirveye tırmanmaya başlamalarının ardından orada kalmaya kesin karar verdi ve oğlunu öfkeli tümenleri tertiplemek üzere geri gönderdi. İşte böyle ayrıldı oğlu, bulunduğu yerden. Baba ise burada aşağıda, Mimas'ın eteklerinde yalnız Torlak'ın verdiği güvenceyle esaretten uzak, terkedilen alanların efendiliğine dönüşerek olası ihtimâller üzerinde durdu. Hatta zirveye tırmananların geride bıraktığı erzak deposuna ulaştı. Gergin bir halde karnını doyurdu. Bütün gece boyunca yeterli vakti vardı. Uzaktan dur durak bilmeden ince bir şerit halinde zirveye doğru ilerleyenleri, dağ geçitlerinde oturup soluklananları izledi. Günün alaca karanlığında dizginleri bırakılmış, acımasızca saldıran Osmanoğullarının kayalara dayadıkları merdivenleri, yukarı tırmanışlarını, insanların kazıklara çakılışlarını, ay ışığının solgun yüzü altında yan yana dizili insan cesetlerini hayal etti. Olacakları kurgulama ve düşlemeye vakti vardı şimdi.

Ertesi gün güneş şavkını toprağa vurduğunda Mimas Dağı açık morumsu bir renge büründü. Bulutlarla kaplı sarp yamaçların uç noktalarında filizlenen bitkilere ulaşmaya çalışan keçiler çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçları kar beyazına dönüştürmüştü. Ama bu, göz yanılgısından başka bir şey değildi. Biraz daha aşağılara inildiğinde sığır, eşek ve katırların arasında sağa sola koşuşturan çocuklar görülüyordu. Kundaktaki bebeklerini sallayan kadınlar, yaşlılar, çorak bir alanda toplanmıştı. Börklüce'nin dört bin mühlid yoldaşı ise Mimas'ı ölüm pahasına koruma hazırlığı içerisindeydi. Bedreddin komutasındaki bin kişi orta kısımda kayaların arkasında siperde diğer geri kalan bin ise Torlak'la birlikte dar geçitlerdeki kanyonlarda sıralanmıştı. O kanyonlardan biri, Börklüce'nin daha önce kaldığı, zirveye tırmanma sonrasında Şişman'a terkedilen karargâha çok yakındı.

Gün tamamen ağardığında hayvan sürüsünün beşte biri

uçurumlardan yuvarlanıp telef olmuş geri kalan sürü sarp kayaları aşıp zirveye ulaşabilmişti.

Şimdi hareket sırası kayaların yüksekliğini ölçüp biçenlerdeydi. Sarp kayaların başladığı noktalara uzun merdivenleri dayayan Osmanoğlu askerleri, dişlerinin arasına sıkıştırdıkları kamalarıyla dik kayaları tırmanmaya başladıklarında yukarıdan ağır bir taş kütlesi yuvarlanıp gümbürdedi. Bir ayının fundalıkları deşip geçmesi gibi aşağıya bırakılan kütle, şiddetli sıçrayışlar sonrasında askeri ağırlığınca ezip geçti. Altında kalanların acı feryatları yeri göğü inletti. Düşüşün ağırlığından kollar ve bacaklar koptu. Durdurulamaz taş kütlesi, alaylar arasında yerini arar gibi kendine yol açarak doğal güzergâhında önüne kim çıktıysa sıkıştırıp bir bir devirdi. Tıpkı devasa büyüklükte bir kütlenin yuvarlanışı gibiydi. Sonra sakinleşip kanlar içerisinde bağıran, haykıran ve inleyenlerin arasında durdu. Bu duruş, birileri için yeryüzü günlerinin sessizliği demekti. Ve bunu gerçekleştiren sadece bir taş kütlesi değildi. Bilâkis ilk kütlesinin ardından tonlarca ağırlıkta kaya parçaları aşağı bırakıldığında askerlerin apansız ölümü arka arkaya geldi.

Taş kütleleri tabiattaki tabii hallerini yitirip hiddetli bir güçle ölüm makinesine dönüşmüşlerdi. Muharebe alanından gökyüzüne yükselen çığlıkların velvelesi bir süre sonra durmuş, yaşanan felaketin korkunçluğu tarif edilemez bir hal almıştı. Gökleri kaplayan çığlıkların velvelesine, kadın ve çocukların yakarışları da karıştı. Bu duruma Şişman bile duyarsız kalamamıştı. Çocuklar da dahil olmak üzere muharebeye tanıklık edenlerin çoğu posaları çıkarılmış, sızılı bir yürekle sefalete sürüklenenlerin akıbetini görmemek için elleriyle yüzlerini kapatıyorlardı.

Şişman, hissiyatı ulviyesine kulak asmayıp bulunduğu yerden ayrılsaydı, oğlunun saflığına kanıp büsbütün mağlup olacaktı. Oğlunun bu halleri onu kızdırır ama bir baba

olarak ona kol kanat germeyi ihmal etmezdi. Ve şimdi oğlu yine: "Baba, baba bak!" diye sesleniyordu. "Dinle beni ne olursun... Bak, tepeden aşağı bakıp halimize gülüyorlar. Bu serseri güruh bu cesareti nerden buluyor? Şimdi de kendilerini alkışlayıp, birbirlerini ödüllendiriyorlar. Askerlerimize karşı kuyularda topladıkları sulardan kana kana içiriyorlar. Baba, bunlar çıldırmış olmalı. Bize gizli geçitlere ulaşabilmemiz için kılavuzluk et. Zirveye tırmanıp güvensiz ve korumasız oldukları alanda saldıralım. Gizli geçitlerin bulunduğu bölgede yuvarlayabilecekleri kayalar yoktur, yeni bir yığma yapmaya zamanları olmaz. Zaten geriye ne kaldı ki? Uçuruma yuvarlanmayı bekleyen beş bin isyancı. Beş bin leşin defterini dürmek zor olmasa gerek. Oklarımız yukarıya kadar ulaşmıyor ve kayaların üzerinde bizlere bakan küstah bir kaç çocuktan başka kimseyi de göremiyoruz. Eğer gizli geçitten içeri girip yukarıya ulaşabilirsek ki orada yeterli koruma yoktur; baba haydi gel bu işi senin öncülüğünde yapalım. Neredeyse herkes, namusa mazhar olmaktansa namussuzluğun savunulması için yaşıyor. Bunların her ikisi de bizim için aynı."

Şişman, gaipten gelen bir ses eşliğinde yukarı tırmanmanın en kestirme yolunu bulmuştu. Gizli geçidin çıktığı alanda Böre, karısı Beitulis, Ayşe, anne Nilüfer yaralıların tedavileriyle meşguldüler. Selim kulağından yaralanmış olan Hint fakiri Manghen'i kurtarmak isterken kolundan vurulmuştu. Şişman gizli geçitten yukarı tırmanmaya başladığında Böre, kardeşi Selim'in yarasını sarıyordu.

VII

İsa

Torlak, dervişlerle birlikte tüm dünyaya karşı, sarsılmaz direnci, zapt edilemez gücüyle, zirveye açılan patikayı başarıyla koruyordu. Gelişi güzel düşen kayalar çarptığı yerde fırtınalar koparırken, zirveye tırmanmaya çalışan askerler mızrak ve sırıklarla aşağı itiliyor, itilenler zincirin halkası gibi arkalarından gelenleri alaşağı edip uçuruma yuvarlıyordu.

Şişman ve oğlunun bir kaç adamıyla birlikte sessizce yukarı tırmandıkları geçit Böre'nin kaldığı yerin yakınındaydı. Ve o yerde çocuklar, uçurum kenarına yığılı kayaları ayaklarıyla iterek aşağı yuvarlıyorlardı. Şişman, zirveye çıkmak için son hamlesini yapmaya hazırlandı. Etrafı kontrol etmek üzere bulunduğu yerden hafifçe yukarı kalktı, karşısında İsa'yı buldu. İsa, Şişman'ı görünce dehşete kapıldı. Şaşkın bir halde olduğu yerde bir anlığına dona kaldı. Sağına soluna bakındı. Yan tarafında duran hançeri kaptığı gibi Şişman'ın çıplak gırtlağına saplayıverdi. Ve ardından bütün ağırlığıyla itekledi hançeri.

Kendini geri çekti sonra lakin Şişmanağa'nın attığı kementle boynundan kıskıvrak kıstırıldı. Arkadan gelen askerlerle birlikte aşağı yuvarlandı. Bağrışmalar yeri göğü inletti.

Koşup gelenler, Şişmanağa'nın İsa'yı kendine kalkan yaptığının tanıklarıydılar. Şişmanağa aceleyle ve aşağıdan gelen destekle tüyler ürpertici korkunç yolu kendi yoluna katmaya muktedir olandı.

İsa'yı kazara öldürme endişesinden hiç kimse taş yuvarlamadı. Kimse ardı sıra inmedi. Zira bu beyhude bir atılganlık olurdu. Beitulis'un gözleri takılı kaldı oğlunun ardında. Börklüce'nin beti benzi attı, ellerini alınlarına dayayan yüzlerce insan bakışı boşluğa mıhlandı. Böre, devşirme Şişmanağa'nın ardından: "Yavaş ol! Sakin ol! Heyyy sen Şişmanağa sana sesleniyorum, sakın ola kılına bir zarar gelirse oğlumun, her kim olursa olsun bu hepinizin sonu demektir. Sen de oğlum, sakin ol, korkma, Tanrı seninle!" diye seslendi titrek bir sesle.

Ve onlar aşağıda gözden kaybolduğunda, Böre karısını uçurumun kenarından çekip yanında duran Maaraton'a teslim etti. Maaraton melankolik, mahzun bir bakışla Böre'nin gözlerine takılıp kaldı. Sanki kâinatta böyle şeyler nadiren vuku buluyor gibiydi. Başı öne eğik, hürmetkâr sevilen bir kadın, efendisini ve onun bedbaht oluşunu görüp, gözlerinin parıldamasına muktedir olandı! Bu; olağanüstü bir sızının hararetinde aşkın hafif şaşı gözleriydi.

Buna mukabil yüksek sesle yankılanan feci bir feryat sardı her yanı: "Böre'nin oğlu esir alındı! Böre'nin oğlu esir alındı!" diye. Böre müritleri, gizli tuttukları dar yoldan çorap söküğü gibi aşağıya tek şerit halinde indiler. Torlak en öndeydi. Aşağıdaki vadide yukarıya açılan tüm yolları kapattılar. Böylece Osmanoğullarının yolu kesilmiş oldu. Gözü pek dervişler kimseyi yukarı bırakmadı. Bedreddin, yandaşlarıyla birlikte derin uçurumun ardındaki kaya duvarlarına yaklaşan kafası karışık şaşkın durumdaki düşmanı sıkıştırmaya başladı. Bazen birisinin yaşadığı bir felaket tüm alemin yıkımına emsaldi. Zira düşman teslim olmamış hatta öfkeyle saldırmaya

devam ediyordu. Ama bu nafile bir çabaydı. Nihayetinde çoğu uçurumdan boşluğa yuvarlanıp telef oldu. Kaçıp kurtulan yok gibiydi.

Aradan uzun bir zaman geçti. Seçilebilir bir uzaklıkta iki atlı göründü. Biri kırmızı kaftan içinde diğerinin başı açık beyaz bir elbiseye sarılıydı. Maaraton, "Şişmanağa, İsa ile!" diye bağırdı, ellerini hızla ve umutsuzca vurarak.

"Aaah, çoktan uzaklaştılar. Onlara ulaşılamaz artık. İsa'yı, körfezdeki Güvercin Adası'na sürüklemekte bunlar!" dedi Böre'nin kardeşi Selim. "Bu bizim kör talihimiz"

Beitulis(18) dehşete kapılmış, şuursuzca yığıldı olduğu yere. Sarı renkli çarıklarından biri ayağından fırlayıp ters döndü. Maaraton, talihsiz anneyi sırtüstü yatırıp kaya gibi durgun başını kucağına aldı. Böre iki eliyle yüzünü kapatmış karısının ayaklarının ucuna ilişti. Ve ağaçlarda tüneyen kuşlar meserretle akşam şarkısını şakırdamaya başladı. Aşağıda ise sadece sessizlik hüküm sürmekteydi. İnsanların velvelesi kesilmiş, güneş batmıştı. Şu var ki bu topraklarda güneşin batışı o gün bir başka konuşuldu. Konuşanlar mı? Konuşanlar güneşin batışına şühûd edenlerdi. Tıpkı akşamın gelişini takiben gecenin karanlığa kavuşması gibi, tıpkı yıldızların o ana kadar ışıkla örtülmüş mekânlarından çıkıp gökyüzünde parıldaması gibi. Gece yıldızlarına tanıklık ediyordu insanlar. Gece yıldızları sabahyıldızı olacaktı. Tan kızılı, şafağın sökmesine gebeydi. Ve güneş yeniden doğmaktaydı. Şüphesiz çoğu gördüğüne inandı; kuzeydeki karakarganın mavi ve kırmızı Amerikan papağanı oluşu, küçük iskete kuşunun kanarya adalarında sırmalı kanarya, hardal çalısının şarkta hardal ağacı olarak anılması gibi.

Şafağın aydınlık haşmeti, sağılmanın saatleri; toplanabilir büyüklüğüyle, ayan beyan bir şekilde yıldız ışığının yayılışı kimse tarafından görülmedi, gören olmadı şarkta bunları. Ve eski olağan ihtişam bugün de burada, yeniden ıstırap çekenle-

rin kutsal sessizlikleri üzerinde ve gerçekten yüce saltanatlarda zuhur etmekteydi.

Gül ve altın sarısı kıvamında yeşil, mor renkli menekşeler, kahverengiye çalan parlak taze çiçekler bulut kümeleri altında hızlıca solarken çiçeğe durmuş olanlar göğü sihirli bir bahçe gibi kaplamıştı. Kendilerinden firar eder gibi; berrak akşam kızıllığında parıldayan gecenin doğuşuna bırakmıştı kendini. Ve iki büyük yıldız böyle berrak, böyle parıldayarak gökyüzünden fırladığı sıra iki büyük adam; Torlak ve Bedrettin, kendilerini yıldızların yumuşak gölgesinden koparıp dışarı atmıştı. Kayaların üzerlerindeki arkadaşlarına doğru yöneldi.

Yorgundular... Arkadaşlarının yanlarına oturdular. Sıradan insanların olağan nizamnamesini eski haline getirmek için sadece biraz yardımda bulunabilirlerdi. İnsanlar ise neler yaptıklarına ve ne olarak göründüklerine daha fazla şaşkındılar. Sükûnete şaşırdıklarında, hayatlarını binden fazla insanın caniliklerine karşı savunmuş, ayaklanmış olduklarının farkına vardılar. Ve her zaman severek, isteyerek nasıl kalmak istiyorlarsa öyle kaldılar. Bunun için hiç bir emir verilmeden, canlı kalanları ölülerin altından büyük çabalarla çıkarıp bununla meşgul oldular. Kadınlar yanan meşalelerle ışık tuttular geçitteki zifiri karanlığa. O sırada bir sızılı ses, bir insanın insana yardım çağrısı hafifçe titretti kulakları. Orada bir alçakgönüllü çağrı, bir acele, bir arzu, bulunanlara merhamet, bir yardım vardı; adeta kardeşmişcesine. Hiç bir tamahkâr zalim, hiç bir çılgın rahip tarafından kışkırtılmadan, yaşamalarına müsamaha edilen insan; yeryüzünün en kavgasız, en soylu olanıdır, dedi Bedreddin. Ve şimdi Torlak yukarıya, teselli etmeye değil bilâkis yardım etmeye gelmesinden müteessirdi. Yardım en iyi teselliydi. Onlara açıkça gösterdiğinde sakindi Böre'nin soylu, güzel yüzü; sadece işaret edene riayet ederek, hafifçe gülümseyerek, onların önünde namzet edendi.

Ve orada Maaraton'un kollarındaki Beitulis kendine geldiğinde ayağa kalktı. Gözleri ters dönen sarı çarığına takıldı. Sırıttı zoraki dişlerini gıcırdatarak. Geleneklere aşina biri olarak; iffetli bir kadının, kadı karşısında sadece çarığını ters çevirip sükût etmenin, doğal istemi olmayan kocadan ayrılma arzusunu ifade ettiğini çok iyi bilendi. Ama o İsa'nın annesi olarak, tersine kocasını silkeledi ve şunu istedi ondan: "Bana oğlumu tekrar geri ver. O önceden nasılsa, şimdi nasılsa, öyle geri vermeni istiyorum. Öncelikle bir baba, sonrasında iyi bir eş olmalısın, sonra ne istiyorsan onu ol. İstersen bir peygamber! Aaah, siz zavallı, sessiz insanlar, nereye bıraktık, nerede bulduk kendimizi. Karıncayı bile incitmeyen İsa öldürmeye başladı. Aaah, böyle esir alındı Şişman'ın oğlu tarafından. Aah, çocuğum keşke çirkin olsaydı, yüzü kurtpençeleriyle parçalansaydı, en azından bir gözü olurdu ya da bir kamburu. Ama yanımda olurdu. O kusursuz bir evlattı. O benim sevincimdi... Yokluğu felaketim, ölümüm demek. Eeey erkekler! Eeey insanlar! Yardım ediiiiin. Ne olur yardım ediiiiin!"

Yumuşak bir sesle seslendi Torlak: "Sen bir anasın! Ben bir babayım. Böre de bir baba ama o sadece her şeyi kutsal görüyor ve hoşnut bu yüzden. Lakin, Tanrı'nın kendisi bizimle, insanlarla hoşnut olan değil mi? O, olmuş olan her bir şeyi ders alınabilirliğe bırakır. Ancak her suçluyu, her günahkârı, kötü kılmaz. O, kötü işi iyiye yönlendirir, bunu ister ve bunu nizama koyar, her insanın tamamıyla şunu tanımasını ister: Tanrı senle var olmakta, seninle yaşamakta. Tanrı neyi istemiyorsa, biz de onu yapmamalıyız. Tanrı neyi yapıyorsa insanın da onu yapması gerekir. Ama sakin ol; ben bir Yahudi'yim ve Yahudiler kötü insanlardan hoşnutsuzluğu maharetlice öğrendiler. Hoşnutsuzluk bizim işimiz, bahtsızlık içerisindeki gücümüz. Ta ki kendisini her şeye rağmen önce bizim talihimizin yaver gitmesine dönüştürene dek. Zira insanlar bir gün elbette hoşnut olacaklar; sadece birazcık akıl, biraz daha fazla insanlık, biraz körlük kime daha az aittir. Hâlâ umutluyum.

Aaah İsa'nın anası. Ben şimdi Güvercin Adası'ndaki kuleyi istila edip İsa'yı özgürleştirmek isterdim. Lakin bu önce bizi himaye eden Böre'nin isteğine aykırı. Ve bu konuda Bedreddin der ki: "En iyi savunma, doğru yerde doğru zamanda yapılan taarruzdur."

"Şayet biz şimdi taarruza geçersek Şişmanağa İsa'yı daha uzağa dışarıya, denize kaçırabilir. Bak: bizim elimizde Şişman'ın naaşı var. Şişmanağa babasının naaşıyla mutlaka İsa'yı takas etmek isteyecektir. Bu yüzden elimizde esir olan Kelpares'i vefalı ve güvenilir Sadık'ı en hızlı ve çevik atlarla çocuk hırsızlarının peşinden gönderdik. Gece yarısı varırlar oraya. Belki gün ağarmadan dönmüş olurlar."

"Aaaah!.." diye iç çekti Beitulis. "Ölü babası onun umurunda mı sanırsın? Babasını burada bırakıp ardına bile bakmadan oğlumu esir alıp kaçtı."

"İsa'yı kurtarmak için ne isterlerse, neyi talep ederlerse etsinler yerine getirmeye hazırız. Hatta kendilerine kilolarca altın bile teklif ettik. Her şeye hazırız yeter ki İsa'yı kurtaralım" diye karşılık verdi Bedreddin. "İsa, yaralılarla ilgilenirken ani bir baskından bizi kurtarmadı mı? Hatta bir tek bizi kurtarmakla kalmadı; öğretimizi, kaynağımızı, geleceğimizi de korudu. Hazine ya da kutsal kaynağın yerini bilen yedi insan, yedi bilge düşünün. Ve bu insanlar barbarlar tarafından öldürülüyor. Geri kalan diğer insanların öğretiden, kaynaktan haberdar olmaması bir yıkım değil mi? Kaynağın gelecek kuşaklara ulaşmaması nedeniyle öğretiyi geliştirme çabası, heyecanı da ortadan kalkacak. Zira öğretiler, gelişebilmesi için kaynağa, temele ihtiyaç duyar. Yeniden dirilişi olmadan -ki o muhteşem bir ilahidir- diğerlerinin yüreklerinde yaşayamaz hiç bir öğreti. Yeniden diriliş, öncelikle doğru bir yaşamla olur. Yeniden diriliş bizi de adalete davet eder. Huzur, mutluluk ve bereket ki onlar da insanın yeniden dirilişi için temel değerlerdir. Tıpkı tohumun olgunlaşması için zamana ihtiyaç duyulduğu gibi

tüm hububatlar, bütün sözler insan tohumu insansız ayağa dikilmediği gibi elbette tohum da toprakla buluşmadığı sürece ayağa dikilmez. Kendimizi çiğnetmek istemeyiz; en azından öğreticimiz Böre'yi. Zira sadece yaşayan söz öğretir. Sadece yaşayan söz yeryüzünde yeniden dirilebilir. Nasıl sadece yeryüzü için doğduysa gökyüzü, gökyüzü için yeniden diriliş gerekmez. Zira sessizlikte ve derinlikte, ışık yaşar metanetle; biz insanlar sadece bu ışıktan kopan yaşam yıldızlarıyız."

Söze girdi Torlak: "Başkaları için, iyi şeyler dileyen insanlar, ruhun bütün çıplaklığındaki adı gelecek olan yerde ve onlara ulaşmış olanda; evet onlar için önce kıskançlıktan, hasislikten, akılsızlıktan ve merhametsizlikten zorlaştırılmamış, görülmeyerek ilerlemiş hayat zor olmasa gerek. Biliyorum, Maaraton'umuz Böre'nin yüzünü güldürmek için varını yoğunu verme çabasında. Onu kasavetinden kurtarmak ister. Karısının onu affetmeyeceğinin bilincinde, kızı Ayşe'nin gözyaşlarının dinmediğini görüyor. Bu sevgisinden dolayı Sadık ile İsa'yı bırakmaları için Maaraton'un servetinden büyük bir fidye teklifinde de bulunduk."

"Çok şey mi yaptık?" diye sordu Torlak, Maaraton'a ve gülümseyerek ona elini uzattı.

"Yeterli değil" dedi Maaraton. Bütün sevgisini herkesten önce neredeyse sadece taptığı adamda hissetti önce. Bu onu itici bir güçle arzu ettiğine yöneltti. Bakışlarını solgun Beitulis'a indirdi, ona iletti fikirlerini: "Eğer karısı ölürse, eğer İsa'yı kurtarabilirsem... Eğer uyumlu olup... Aaah ve eğer onun üvey annesi olursam!" diye.

Bir gece kelebeğini kendinden uzak tutar gibi eliyle uzaklaştırdı hemen fikirlerini. Zira sadece Böre'nin yüreğiydi hissettiği, tıpkı onun kaybettiği karısına acı duyduğu gibi ve iffetli bu anne için, sevgili oğlu nasılsa. Sıkıca kapanmış gözlerine götürdü elini gizlice gözyaşlarını sildi, kaybetmeksizin bir tahtı, ruhu derinden sarsılarak ağladı.

Beitulis, kızı Ayşe'yi yanına çağırdı: "Sakin ol, yarına kadar hiç bir şeyden söz etmeyeceğim. Şayet hüznüm ve ağlamaktan yanıp kavrulan gözlerimden dolayı konuşursam eğer o zaman beni affedin" dedi kızına ve oradakilere. Beitulis kocasının ellerini öptükten sonra birlikte aşağıya, sağlam kalan evlerine yöneldiler. Maaraton ise anne Nilüfer ile Ayşe'yi yanına alarak mağaraya yöneldi.

Sadece çocuklar uyudular o gece. Ebeveynler geçmiş günler için yemek yedi önce. Kimi bakımını yaptı yaralıların kimiyse Osmanoğulları tarafından hatta kendilerinin fırlattığı ateş toplarıyla ölenleri anıp yakardılar Tanrılarına bir süre.

Bu yakarış sırasında Bedreddin, uzak diyarlardan gelip cansiperane dağı savunan ak libaslı yiğitlerin ruhlarının huzur içerisinde ait oldukları diyarlara geri döndüklerini zikretti. Ve sonrasında Osmanoğullarından geri kalan ucu demirli sayısız kazıklar Bedreddin'in uzun soluklu planları için dağın zirvesindeki mağaralara gömüldü.

Sonra! Sonra mı? Herkes derin bir sulh yumağı içerisinde kendi işleriyle meşgul oldu.

VIII

Maaraton

Halkın inandığı adamların boş sözleri buyruklara eşitti. Ve ertesi gün her şey böyle gerçekleşti. O gün kuleye, Güvercin Adası'na gönderilen Kelpares geri dönmedi. Zira onun her ulak gibi serbest bırakılması gerekirdi. Maaraton'un hizmetçisi Sadık da geri dönmeyenler arasındaydı.

Ertesi akşam Rum Koraks geldi önce. Ve aynı akşam koyunların bulunduğu büyük bir mağarada birbirine çok benzeyen ikizlere ulaşmanın yolları üzerine görüştü Bedreddin ile. Lakin birbirine benzeyenlerden doğru olanı tanımaya imkân yoktu. İki şehzade birbirine çok benziyor, biri diğerinin gizlenmesine vesile oluyordu. Koraks, hünkârın gerçek oğluyla karşılaşmadığı için ona aşinalığı yoktu.

Koraks, Bedreddin ile yaptığı istişarenin ardından henüz yola koyulmamıştı ki Maaraton'un hizmetçisi Sadık'ı yol kenarında oturmuş, hüzünlü bir halde buluverdi. Sadık hüsnüniyetli bir tavırla yığınla soru cevapladı, derdini döktü bir çırpıda. Şişmanağa babasının naaşını hiç bir yere defnetmek istemiyordu. Zira onu mutsuz eden babasıydı. Kurtulmuştu ondan. İsa ise yalnızca Maaraton karşılığında takas edilebilir-

di! Sadece Maaraton karşılığında. Bunun için verilen mühlet sadece üç gündü. Eğer ilk akşam, ay doğmadan ırmak kenarında olmazsa İsa'nın sol elini kesip gönderecekti. İkinci akşam dilini, üçüncü akşam kafasını kesecekti. Ve sözünü tuttuğunun kanıtı olarak sağ kulağını kesip göndermişti. Sadık, efendisi Maaraton'u kana susamış caniye teslim edemeyeceğini, güzel günler için ona sözü olduğunu söyledi. Ona takastan söz etmek istemiyordu. Diğer konulardan da... Öyle ki Maaraton'u hiç bir zafiyet sarsmasın, hiç bir güç istemediği bir şeye sürüklemesin.

Efendisi Maaraton'un karşısında gözyaşlarına boğulmadan durabilecek miydi Sadık? Ya da Böre'nin ayaklarına kapanmadan. Ya da anne Beitulis'a gördüklerini, bildiklerini itiraf etmeden. Çelişki ve kuruntular sarıp sarmalamıştı Sadık'ı. Şayet şimdi o İsa'nın kulağını, sonra elini, sonra dilini kesecekse kendisi elbette artık İsa'nın elini getirmek için geri dönmek istemiyordu. Mimas'a dönüp İsa'nın dilinden bahsetmeyecek, kesilen elin gönderilip gönderilmediğini orada bekleyecekti. Kardeşi İlyas'la konuşmak istiyordu. Maaraton'un tehlikeli yola girmesini engellemek ya da o anla bu zamanlar arasındaki sessizlikteyken, ta ki düşman dağı istila edene dek, mutlaka zaman kalacak diye umut ediyordu. Bu tür çelişki ve kuruntular sarıp sarmalamıştı Sadık'ın tüm zihni ile bedenini.

Bedreddin, gecenin bir vakti erken davranıp İlyas'ı uyandırdığında, ölmüşçesine beti benzi atmış oturuyordu yatağında Maaraton. Tek bir kelime bile çıkmıyordu ağzından. Ah bile demiyordu. Tek gözyaşı dökmüyordu. İlyas, Maaraton'u böyle çökmüş buldu. Gecenin titreyen altın sarısı ışıltısında, onun gizlenmemiş, karanlığı alt etmiş yürüyüşlerinin acı ifadesi olan yüzünü gördü. Öyle bir acı ki tüm hayatını ansızın yumuşak bir uykudan ve tertemiz bir rüyadan ibaretmiş gibi yansımaktaydı. Nihayet onu kendine getirmek üzere yavaşça dokunduktan sonra kendini geri çekti. Yeniden dokundu,

sonra yine sessizce uzaklaştı. Uyuması için yalnız bıraktı bir süre. Maaraton uyarılara bir tepki vermezken başka bir âlemde basireti bağlanmışcasına çakılıp kalmıştı. Bir ara kendisi değil ama gözlerindeki boşluk bir anlığına kaybolup yerini meraklı bakışlara bırakıverdi. Can havli ile yerinden fırladığında sordu: "Başına bir felâket mi geldi?" diye.

Yüreğinin sessiz yâri, Böre'yi soruyordu. Kimsenin başına bir felaket gelmemiş, gelmeyecek ya da kimse onu ilgilendirmiyor havasındaydı. Bu biçimiyle yalnızca kendi yürek parçalayıcı bir felâketle karşı karşıya kalan biri gibiydi. Birkaç canlandırıcı söz haddinden fazla zehir ihtiva etmişcesine, bir ölü gibi bulunduğu yere sermişti bu durum onu.

İlyas, kızkardeşini sınamak ve kendini bilmez bir kaç yol kesenden korkmaması için sertçe önüne geçip kaba davranışlarla tepkisini sınadı. Hatta kuşağındaki hançeri Maaraton'un hızlı çarpan yüreğine dayadı. Ne ürktü ne de itina gösterdi Maaraton. Hiç hissetmedi hançeri. Kardeşinin kolundan tuttu ve sessizce: "Ah, kardeşim beni öldürme. Benim hayatım tarif edilmez kıymette" diye yalvardı.

"Gitmek mi istiyorsun?" diye sordu İlyas, Maaraton'dan bir adım uzaklaşarak.

Maaraton, İlyas'ın ayağına kapandı, elleriyle dizlerinden destek aldı. Böyle üstten bakarken, eziyet gören kadının sessizce söylediği sözleri duydu İlyas: "Peki gitmemeli miyim? Ah! Kardeşim bana bir akıl ver, söyle bana, tıpkı ruhumun bana söylediği gibi: Gitme, kendi karşında sefil ve çamurlusun; tüm insanlardan daha kötü, daha sevgisizsin burada! Ve gidiyorsan böyle sefil ve rezil... Aah, aah, felek, kalsam da gitsem de onu kaybettim, ruhum kaybetti onu! Artık inanabilir miyim ki ona ait olduğuma!"

Ağlama sırası şimdi İlyas'taydı. Ve ardından her ikisi de uzun bir süre sessiz kaldı. Sadece elini onun saçına götürdü

İlyas: "Ne olacaksa hemen, hemen olmalı" diyebildi yalnızca. "İsa, düşmanın tek ganimetiydi. Şişmanağa İsa'ya kıyarsa eğer, beşte biri işine yarar, o da bir el bir ayak demek. Geri kalan dört parça hünkâr için olsa gerek. Ona nasıl acilen ulaşabiliriz ki? Şiddet, öfkeli kişilerin sertleşmesiyle artmakta. İsa'yı haydutların gözleri önünde parçalarken hünkârdan bunun karşılığında hangi ödülü alacak acaba? Yani nasıl bir öfkeyle istiyor seni? Zavallı kadın! Ve bundandır ki hemen bu alçak, bu utanmazlara doğru harekete geçmeliyiz. Ama öncesinde dağa sırladığımız değerli eşyalarını yanımıza alıp alamayacağımızı sormalıyım Torlak'a. Düşündüm ki, mücevherle dolu altın işlemeli balık kâsesini, Pers altınıyla dolu büyük gümüş kâseyi ve incilerle bezeli iki altın kuşu yanımıza alabiliriz."

"Daha fazlasını al" dedi Maaraton ayağa dikilerek; "Ama boşuna çabalıyorsunuz" diye de ekledi ardından. Kendi değerinin hisleri üzerine kadınsı olanlarını ekledi gönülsüzlük göstermeden. Kardeşi yürekten sarsıldı o an, endişe ve hürmetle sarıldılar birbirlerine. Bir süre beraberce ağladılar yeniden.

İlyas, Maaraton'un ayrılacak olmasının telaşıyla yere bıraktı belindeki hançeri. Maaraton, ayağıyla hafifçe itekledi parlayan hançeri. Sonra eline alıp havaya kaldırdı. Hançere bakarak gülümsedi. Sivri ucunu yüreğinin üzerine dayadı. Lakin sadece gülümsüyordu buna. Gecenin zifiri karanlığına bir engerek yılanını fırlatır gibi fırlattı hançeri boşluğa. "İsa'nın acılı babası der ki..." diyerek konuşmaya başladı sakince, benim olan senindir, yalnız ona şunu sormak isterim: Benim olan bedenim de benim midir? Şüphesiz benim olan, böylece olduğu gibi benim olan! Yani bir kadının bedeni, ait midir o kadına? Kardeşim sorarım sana, bir kadın bedenini her arzulayana verebilir mi? Ah, kendi kendimi yakaladım şimdi... Tüm bedenim ve ruhumla ben ona bağlıyım. Şayet o, benim bu sorumu hayır diye cevaplandırırsa beni sessizlik

içerisinde onurlandırmış olur. Sonra! Sonra; o kıskançtır, nasıl öyle olabilirse ve ah, sonra beni bilinçsizce, kendi namusluluğu içerisinde gizlice sever. Şayet evet derse ben zaten oradayım, ona giderim; memnuniyet ve tahassüs içinde, sonra diri diri ölürüm orada. O da benim için gözyaşı döker mutlaka."

Sessiz bir hüzün içerisinde, ileriki geceleri düşünürken, dehşetle titreyip sürekli gözyaşları dökmeye başladı Maaraton. Ve uyandı sonraki güne.

Torlak, yol hazırlığı içerisinde bulduğu İlyas'la Maaraton'a yardımcı oldu. İlyas, Şişmanağa'nın zulmünden, İsa'nın biçimini bozmaya başladığından bahsettiğinde itibar etmedi söylediklerine. Elde bir kanıt olmadığına kanaat getirmiş olacak ki, içindeki sevincini zor gizleyebildi. Hemen yola çıkılması için mücevher ve altın dolu değerli eşyaların hazırlanmasına yardımcı oldu. Ki bunlarla Şişmanağa onlarca köle satın alabilirdi. Ve sonra süratle ayrılıp gidenin arkasından iç çekerek bakakaldı. Ardından Böre ile konuşmak için incir ağaçlarının bulunduğu alana yöneldi. Torlak, yüreğinde ansızın beliren korkunun sebebini anlamaya çalışırken Böre'nin kızı Ayşe'yi gördü ve sakince ardından yürüdü.

İyon usulüne göre olgunlaşmaya başlayan incirlerin içerisine girip döllenmesini sağlayan halkalar çizip uçuşan arıların bulunduğu ağaçların altında buldu Böre'yi. Eşi Beitulis, oğlu İsa'nın yerine kocasına yardım ediyordu. Bir ara birdenbire duraksadı hepsi. Zira yuları Sadık tarafından çekilen atlı bir Türk süvari kendilerine doğru yaklaşmaktaydı. Atlı süvari Şişmanağa tarafından gönderilmişti. Süvari yaklaşıp Böre'nin önünde durdu. Deri çantasından içi beyaz şarap dolu, bir çocuk elinin hareket ettiği camdan bir kap çıkardı lale kurusu benzeri. Sadık, Torlak ve Ayşe dehşet içerisinde tanıdılar ve gördüler.

Sadık hasbelkader günü geçirmişti, bu yaşadıkları ise artık sonuncuydu.

Süvari, Böre'nin her şeyi bildiğini farz edip camlanmış kabı anneye uzattı ve bir ulak ahlakıyla sadece şunları söyledi: "Şayet Maaraton yarın ay doğana dek Şişmanağa'nın yanında olmazsa İsa'nın başı vurulup size gönderilecek. Şişmanağa'nın sözünü tuttuğunun kanıtı işte burada kabın içersinde."

Ana ve kız babalarına sarıldılar.

"Onu kurtarmak zorunda olan Maaraton mu? Zavallı Maaraton!" diye mırıldandı yavaşça Böre. "Bütün çocuklar babaları tarafından sevilir, korunur. Lakin annelik, onların sevgisi her şeyin üstündedir. Çocuklar sadece onlara aittir. O nedenle ihtiyaç duydukları şefkat, bakım ve kurtuluşu onlara bırakmak gerek. Zira bunu herkes görüyor. Herkes kendisinin olanı korur; şu evde, bu evde. Herkesin uzun zamanlardır alışık olduğu şekilde. Lakin her insan herkese elini verebilir, takdimde de bulunabilir; karşısındakinin babası gibi, annesi gibi kardeşi gibi. Hissetmek ve yapmak, hepsi bu, ah, hangi zarurettir ki birini böyle sıkıştıran? Yardım edilmeyecek olan kim? Ah, sen nurlu ruh, görün! Lakin biri diğerlerinin zararını ödemek zorunda değil. Maaraton'un başına karşılık, oğlumun başı. Bunu istemiyorum. Zira kadın sadece ruhuyla verebilir bedenini. Tanrı yanında olsun oğlum. Ah oğlum; sen bir kölenin kölesi adına, bir kölenin takasını istemezsin biliyorum. Sen utancın masumiyetine sığınıp köle kalmayı yeğlersin. Efendi kimi överse onun yarasını sarar, acıları sarmaktansa. Aah, ağlamaktayım..."

Ve o aniden daha fazlasının kurtulmasına vesile oldu. Zira karısı Beitulis, Bulgar dönmeler tarafından ölümcül bir hakarete ve çocuğunun felâketine maruz kalmıştı. Evin gerçek namusu oydu. Anne yüreği paramparça olandı. Her şeyden önce cinayet ve tüyler ürperten bu durumdan, kocasının isteğinin yapılmasından sarsılmıştı. Gece rüyaları kanlardan da geçilmiyordu, gözyaşlarıyla dolu bir bardaktan içmekten de. Bedeni ruhunun hislerini akıtıyordu. Gözlerinin önünde

yeryüzü ona akarken adeta ümitsiz bir esirin kirişlerde lime lime edilmesi ve ahengin bu güzel kabı çığlıklarla kırması gibi. Bizzat kocası, son umudu kendi asil sarsılmaz anlayışıyla kırmıştı. Oğlu kurtarılamazdı! Onun ruhu kâinattan bu beraklığı bozmak adına firar etti. Artık o bedenini doğrultamıyor, kollarını hareket ettiremiyordu. Çöktü... Hafifçe yere yığıldı... Böre tuttu onu. O an gözü güneş aydınlığındaki kabın içerisinde hareket eden nesneye takılıp kaldı. Süvari daha iyi görebilmesi için öne doğru eğildi. Lütufkâr bir şekilde kabı Beitulis'a yakınlaştırdı. Böyle sessiz bir an gelip geçti. Uçtu yukarıya, sevincin ışıltısıyla. Kollarını açtı. Konuşmak istedi. Sesi boğuktu. Sevincin yeni telaşına düşüp aniden kendini bırakıverdi. Şu üç kelime kulaklarda yankılandı: "Bu değil... onun..."

Göğsünde ve ruhunun derinliklerine alıkoydu son konuşmasını. Beraberce aşağıya doğru götürdü. Lâkin bu derinlikten ruhu yukarıya doğru ışıldadı, telaffuz edilemez haz onun çehresine alındı. Bahtiyar bir tebessüm içerisinde dili taşlaştı; bir mermer gibi sessiz ve güzeldi.

Beitulis ölmüştü...

"Artık onun eşi ölü. Böre'nin eşi Beitulis öldü!

Şimdi buna rağmen hâlâ gitmek istiyor musun Maaratonnnnn?" diye sesleniyordu birileri!

Maaraton dönüp sesin geldiği yöne baktı. Kimseyi göremedi. Korkuya kapıldı. İçi titredi! Olduğu yerde çakılı kaldı. Gitme ile kalma arasında bocaladı bir süre.

Her yer ıssız ve karanlıktı.

IX

Beitulis'un Ardından

Mümkün değildi kızlarını teselli etmek. Annesinin elini, çocuk sevgisinin ölmekte olanların yaşama kenetlenmesine vesile olması gibi sıkı ama sımsıkı tutmuştu. Zira seven hiç bir yürek hiç kimse bir insanın öldüğüne inanamazdı. Ve babası ona dedi ki: "Ah, kızım, şimdi tükenen bereketimizdir, çöken evimizdir. Tabi hiç bir insan ölüme inanmak istemez, aklına dahi getirmez, ölüm yalnız rüyada olsun ister. Bundandır ki ölüm rüya gibidir. Aaah, çocuklarımın annesi, kutsamıyorum seni. Kim ölüleri kutsayacak kadar bayağı olabilir. Onlar zaten merhumdur. Sana müteşekkirim, ah ruh, sen ki onun fevkalâde suretinde yanımda bulundun. Sen ki namusluluğunla, samimiyetinle, şefkatinle, sevginle, bütün varlığınla yanımızda konakladın. Gözyaşı ve sevgi burada olduğumdan beri seni zikretmekteyim."

Beitulis'un nasıl öldüğü her ne kadar bir sır olarak kalsa da Böre bu gizemi anlayan ve görendi. Karısı, camlanmış kabın içersindekinin İsa'ya ait olmadığının inancıyla ölmüştü. Müstesna bir durumdur bu, zira neredeyse inanılamayacak bir vasıftır iyi insanlara ait olan; onlar kötülerin art niyetli fikirle-

rini, kendileri yaşamları boyunca sadece fenalıkların yanında yaşamış gibi iyi tanırlar. Elbette o anda konuşmanın hiç bir faydası yoktu. Bu, hiçbir şeyi değiştirmezdi. Böre bu nedenle sır gibi sustu. Karısını, çok sevdiği bahçesinden, ağaçların, çiçeklerin bulunduğu yerden alıp eve taşıdı. Dağın en yüksek yerinde gömütlüğün hazırlanmasını sağladı. Süvari ve atının ihtiyaçlarını gördürdü. Çabaları için teşekkür namına tek bir kelime bile söylemeden sadece elini sıkarak yol verdi. Ardından uzun süre dinlendi. Yaralıları teselli etti. Kız çocukları yeniden toplandığında onlara yeryüzündeki hayat hakkında sözler dile getirdi.

Maaraton metanetle karşıladı annenin kaderini. Artık Beitulis yoktu. Onun için şimdi öncelikle kutsal olan Böre'ydi. Sadık, Maaraton'a Böre'nin kendisi için söylediklerini aktarmıştı: "Senin başına karşılık oğlunun başını istemiyor." Böyle değerli görülmüştü Maaraton! O serbest, hür, mesut bir varlıktı. İnsan başkasının mutluluğu üzerine gözyaşları döküp mutlu oluyorsa, mutlu olan için bu güzel çabaya girmeye değer. Bunun ispatıdır ki; felâketin, mutsuzluğun insanlar üzerinde gerçek bir hükmü olmamıştır.

Kararlıydı Maaraton. Gitti! Herkesten gizlice. Tertemiz elbiseler giyinerek. Gitti...

Sevdiği mekânlarla vedalaştı. Böre'nin sevdiği ağaçların altında oturdu. Geleceğin annelerini eğittiği genç kızlar arasında kaldı bir süre. Böre'nin kızının elini yüreğine bastığında sessizce ağladı. Gözlerini, ondan uzaktaymış gibi kapattı. Onu yüreğinde hissetmeye çalıştı. Apansız gözlerini açıverdi. Onun berrak gözlerini, alnını, ağzını zihnine kazıdı. Ardından onun bedenini kendi ruhunda esir almışcasına kapatıp sıktı gözlerini. Başını kaldırıp bakmadan süzülerek uzaklaştı ondan. Böyle devam ederek yaşadı Maaraton da. Bahçeden bahçeye süzüldü, koruluktan koruluğa, tarladan tarlaya. Çarpan yüreğiyle; tabi kendisini sürekli, uzun bir çiçek çalılığın-

da gizleyerek. Hatta kardeşi İlyas'ı dahi unutmuştu, şaşırdı. Geride kalanlara dönmek istemiyordu artık. Böyle yol aldı sürekli, uzağa ve daha daha uzaklara. Ardından tanımadığı insanlarla karşılaştı. Yolu sordu; yanılmış olamazdı. Akşamdan önce, uzakta, ağaçların arasında buldu kaleyi. Sonra korkuyla dar, derin ırmağı ve patikayı geçti. Yan yana dizili demirhindi ağaçlarının altında bir yere oturdu. Ay doğana, İsa gelene dek uyumamak için dua etti tanrısına.

Akşam çökmüş ve göğü örtmüştü bulutlar, zifiri karanlıktı. İnce, zarif yağmur taneleri serpiştiriyordu. Böyle ıssız, böyle sessiz, böyle tüyler ürperticiydi. Kendi ürpermesine güfteler mırıldandı. Her yer yeniden sessizleşene dek sürekli bir ayak sesi ve sonra daha fazlasını duyduğunu zannedip durdu. Şişmanağa sandığı bir atlı gördü kaleye dönmekte olan ve onun kulağına fısıldadı: "Maaraton benim! Geliyorum." Şişmanağa görünmemişti şimdi, görünmemişti daha. Ay yine de geldi ama yeniden kayboluverdi.

Arkasından, ırmağa uzanan yoldan gelen sesleri duydu. Hizmetkârı Sadık, Bedreddin'in atı üzerindeydi. Tabi, oydu işte! Zira Maaraton'un adını korkuyla seslendi. Maaraton ondan kaçıp kurtulmak üzere dar patikadan öteye Şişmanağa'nın da durduğu yere, İsa'yı himaye altında tuttuğu geniş geçide doğru yöneldi. Sadık bağırdı. Şişmanağa indi atından. Maaraton İsa'yı yakaladı can havliyle. Onu toprakta sürükledi. Bulgar devşirmesi Şişmanağa gökteki aydınlığa döndü. Yüzündeki peçeyi yırtan ışıkta yakından göründü ona. Karanlıkta başkasıyla karıştırılmasın diye. Maaraton, tanınması için adını söylemeliydi. Döndü ondan tarafa. İsa'nın yüreğine elini bastırdı, ezdi onu neredeyse ve öptü. Kesik, kısa, beyaz bir beze sarılı elini yukarıya kaldırdı, sordu: "Sana bunu da mı yaptılar? Ah, bunu bilmiş olsaydım..." ve devam etti konuşmasına: "Annen, senin başına gelen felâket yüzünden öldü..." Yok yok. Bunlardan hiç bahsetmedi Maaraton. Ve İsa yapıştı

ona telaşla, koparılmış diliyle peltek peltek konuştu rahman ve rahim olana. Şişmanağa atına bindirdi Maaraton'u. Lakin o Sadık'ı çağırıp durdu. Önce buraya gelmek zorunda olandı Sadık. İsa'yı teslim alıp, itinayla karşı tarafa geçirip, ata bindirerek ötelere çıkardı. Onunla geceden dışarıya uzanan dağları takip etti hızla.

Kaleye vardıklarında, Maaraton'u ilk karşılayan ona doğru zıplayan bir köpek oldu. Bu köpek, İsa'nın köpeği Timur'dan başkası değildi. Ve ardından bir çocuk elinde su testisi, bir leğen, omuzunda beyaz ince bir örtüyle içeri girdi. Bu çocuk, Böre'nin oğlu İsa'dan başkası değildi. Oğlan çocuk İsa! İki kulağı, iki eliyle hem de! Ve İsa Maaraton'u gördüğünde panik ve sevinçle elindeki leğenle testiyi yere bırakıverdi. Maaraton'un boynuna sıçradı. Anne ve babasını sordu.

Kandırılmıştı iğrenç bir şekilde. Şimdi annesinin çehresinde asılı kalan haz ve gülümseyişi anlamıştı. Ve artık onun yarım kalan son sözünü tamamlayabilirdi Maaraton: Bu değil, oğlumun eli! O yaşıyor. Bu sevindirmişti onu kendi sefaleti içerisinde. İçeriye dalan Şişmanağa'nın kahkahalarına bile müsamaha gösterebilirdi şimdi. "Elini kesip Böre'ye gönderdiğim çocuk bir şeytan, bir cüce aslında. Şehzade Mustafa'nın yerini ifşa etmek istemedi. Bu yüzden müstahak onun başına gelenler. İlk olarak dilini kestim konuşmasın diye, hepsi benim menfaatime, meleğim!" diye seslendi Şişmanağa.

Bir kadın korkunca her şeyi yapar, hatta başkaları için kaygılandığında da. Maaraton, Şişmanağa'nın açık saçık imalarından biraz kızardı, kaşlarını çattı. Küstah bir erkekle yalnız olduğunun farkındaydı. Ama gerekirse hançeri kullanacaktı. Kararlı iradesiyle hazırdı ölüme. Korkmadan gerektiğinde öldürecekti. İç çekti derin derin. Zorlukla, "Önemlilerin lütfu, önemsizlerin ayıbıdır" diyerek muhafaza etti hakkını.

Zavallı cüceyi ise vefalı Sadık Mimas'a kaçırdı; kendini ve başkalarını kederlendirdi, hem de büyük bir hayal kırık-

lığına uğrattı. Buna rağmen büyük bir servetti. Zira kurnaz, cambaz, hileci ve göründüğünden daha da yaşlıydı. Şehzade Mustafa ve Eflak Prensi Mircea(19) arasında, gizli ulaktı öncesinde. Başpiskopos Athanas ona büyük merhamet duymuş, yaralarını sarıp bakımını yapıyordu. Ve alınyazısından çok yüreğinin sıkıştığını fark ettiler. Cüce bütün sorulan soruları anlıyor ancak konuşamıyor, yazamıyordu. Büyük taşlarla bazı harfleri yan yana getirdi fakat yazı tanınmıyordu. Şark usulüyle kendini belli etti. Çiçek dilinin benzeri diş dili, kadınların her fırsatta sahip oldukları, güzel dişlerini sevda sembolü yapmayı denedikleriydi. Torlak anladı bu dili, lakin cüce çıkaramadı. Nihâyetinde geçmişte terzilik yapmış olan başpiskopos, cücenin sökülmüş elbisesini dikerken bir mektup bulmasıyla dehşet içerisinde kaldı. "Rezil kepaze, alçak Koraks!" diye haykırdı dönme başpiskopos mektubu okumasının ardından. Lakin cüce hâlâ gidebilirdi. Duyuyordu. Hâlâ gözleri vardı. Şişmanağa'nın unuttuğu buydu. O şimdi kendilerine kılavuzluk edebilirdi.

"Şu var ki" diyerek konuştu Torlak Hû Kemal, "Şayet kendi başına buyruk, ihtiraslı zorbaların tehlikesinden birbirlerini kurtarmak isterlerse, Rumlar hâlâ altın bir vuruşla bütün imparatorluğu tekrar geri alabilirler. Şehzade Mustafa, İmparator Manuel için büyük bir av. Bedreddin ise Osmanoğulları için değerli bir hazine. Ve Koraks, her ikisini Türk ve Rumlar adına bir hile ile dost görüntüsü altında tuzağa düşürme çabası içerisinde. Kim bilir belki de Şehzade Mustafa ve Bedreddin şu an onun şiddeti altındadır!"

"Bir Rum, birini bir diğerine gammazlıyor" dedi Athanas, "zira Mircea'nın burada yazdığı gibi; Michael Phyllis, Efesli bir Rum, bütün dilleri ve tüm kötü niyetleri önceden görebilen bir bilge. Koraks, onu da mutlaka gammazlamıştır!"

"Desene, fenalık hıyanetini şifa olarak sürüklüyor kendisiyle" dedi Torlak. "Bu çok acil! Bedreddin'i kurtarmak, onun

elinden almak zorundayız. Dervişlerin anlatımına göre eyalet ve sancaklarda görevli paşalara varana dek herkes, Büyük Vezir de dahil saldırının püskürtüldüğü haberiyle sarsılmış. Diğer rivayetlere göre ise Lidya ve Kapadokya'dan Osmanoğullarının devasa gücü ve hatta öteki beyliklerin sipahileri Saruhan Sancakbeyi Ali Bey'in himayesine verilmiş. Ayrıca Dede Sultan'ın halk arasında kerameti olduğu dillendirilmekte. Son muharebede sadece dağa ayak bastı, sihirle elini kaldırdı, taşlar birbirinden ayrıldı, aşağıya yuvarlandı. Osmanoğulları ezilip geçildiler, oldukları yere gömüldüler. Sonra da orada abide niyetine bırakıldılar. İşte bu mucize ve kerametin kıssalarını anlatmakta insanlar. Halk bunların arasından, çare olanı açık ve berrak bir şekilde görüyor. Tıpkı sihirli bir çocuğun sadece güçleri harekete geçiren ruhuymuş gibi, hakikaten Böre'nin ruhu ile taşlar hareket etmekte. Böyle bir mucize gerçekleştirdi Böre. İstisnasız tıpkı bütün önceki peygamberlerin gerçekleştirdiği mucizeler gibi.

Büyük insanlarda önce doğanın mucizeleri ortaya çıkar. Onların doğumu sıra dışıdır. Olağanüstü yaşamlarına kerametleri tanıklık eder. Ölümleri de doğumları gibi tabiatüstü sayılan bir olaydır. Ve her şey neredeyse inanılmaz olan ifade edilemez ilahi gerçekleri sadece onlar hayal edebilirler. Sırlarla dolu ilahileri not düşerler gelecek kuşaklara. Kendilerine neşredilen her şeyi kaleme alırlar. Hayatın ilahi esrar perdesi kundaklar insanoğlunu. Zira hayal gücünün asası, inanca değil, akla aittir.

"Bedreddin değil mi Sakız Adası'nın Cenovalı efendisini dininden, fikrinden ve mayasız Katolik olmaktan vazgeçiren, onu değişime sevk eden, onu aklıyla dönüştüren" diyerek söze girdi dönme başpiskopos Athanas; hudutsuz ve sönmeyen Katolik Rumlara yönelik yürüttüğü nefretiyle. Düşmanlığı öylesine sınırsızdı ki sabırla, sevinçle hakkın adaletine olan inancıyla Roma Patriğinin devrileceğini bekler gibi beklemedeydi.

"Din değiştirmek kolaydır, patriği başka bir yere vardırır; zira Katoliklerin inancında bir gedik açıldı. O suretle, peygamberlerin neyi ileri sürdüklerini gördü: Tanrı'nın egemenliğinden daha fazla güce sahip olmak, Tanrı'ya karşı durmak, oğlunun vücudunu her gün ortaya koymak ve kurban edebilmek. Peygamberin dini tahkir eden bu gücünden ileri gelen bekçilik; sadece kiliseye ait! Vay vay vay! Haklı olarak insan Avrupa'nın aklından şüphe duymakta, hatta uzattığı elden, yardımından da. Tabi ki bu elin ardından, bu eldir ki bu örgüyü parçalayacak olan. Ben en azından gerçek bir mayalanmışım. Tabi şimdi Tanrı'dan başka mucize tanımam. O ki daima doğrudan doğruya, direk kendisi olan; Tanrı her yerdedir. Her yerde dolaysız vardır, kâinatı değiştiren de budur" diye konuşmasını sürdüren Athena, Nymphaon, Mesaulion, Priene, Miletus ve Knidos'den(20) gelen delegeleri gördüğünde durakladı. Hatta söylediklerinden biraz da utandı! Delegeler baş yargıçların verdiği yetkiyle Böre'ye olan desteklerini açıklamak için oradaydılar.

Torlak, delegeleri gördüğünde selamlayıp sordu, "Dede Sultan nasıl karşıladı sizleri?"diye.

"Hikâye anlattı" diye yanıtladı saygın bir yaşlı.

"Öyle mi? Nasıl bir hikâye?"

Yaşlı başladı anlatmaya: "Bir kral, hasta olan oğlu için devden şifalı ot bulmasını istemiş. Dev, yabani otları toplayıp krala sunmuş. Beraberinde kocaman bir ağacı da sürükleyip getirmiş. Kralın istediği şifalı ot devin ağzında bir demet halinde duruyormuş. Başka bir zaman kral, oğlu için yeni doğmuş bir kuzu istemiş. Dev, kuzunun yanı sıra yaşlı bir keçi, kurt ve bir mandıra kapısını omuzlayıp getirmiş. Kral bu sefer devden, deniz örümceği isteyip yola koymuş. Dev, ne yakaladıysa hepsini; ahtapot, deniz yengeci, deniz kaplumbağası, envai çeşit balık ve hatta ağlarını parçalayan köpek balıklarını kralına sunmuş."

"Anladınız mı?" diye sordu başpiskopos merakla ve konuşmasına devam etti: "Dede Sultan, sizleri onore etmiş. O düşülen kötü yanılgılara kendi düşmek istemiyor çünkü. Siz ki mutlaka bilirsiniz Konstantin adlı o büyük düşüncesiz, aptal adam; "Benim bütün imparatorluğum Hristiyan'dır" diyerek, farkında olmadan hataların en büyüğünü işledi. Bu soylu adlandırmayla tabi ki sadece kâfirlerin üstünü örttü. Hristiyanlığı bütün urbanlar içerisinde, imparatorluğunun ikamet edenlerini, tabi iyi insanları da fakat yanı sıra bütün ayyaşları, zinacıları, ihtiraslıları, kıskançları, hırsızları ve intikamcıları da el etek öpmeye sürükledi; gücünü oluşturan vahşi hayvanları da unutmamalı! Onun cellâtları ve kan emicileri, onlar ki Hristiyan camiası mensubu olmayanlar; yıkıp, yok edip, yüreklerinde ve vicdanlarında, yaşamlarında sadece bu ismi kazanmak için. Peki neyle? Tıpkı sel gibi yağan yağmurcasına, dolu vurgunu bir güçle, Tanrının mutlak kudretine erişmek için yeni bir isimle vaftiz edildi bu aklı kaçıklar. Din! Azametli, haşmetli olmak için din! Tabi, genişletti imparatorluğunu. Düşündü ki asırlardan ötelere sürüklendi her şey, ta ki herkesin ismi kadar gerçek olduğu yere! Ya da belki her şeyi telafi edilemeyecek biçimde berbat etti."

"Onlar için, her doygunluğun büyümesinin zamanıdır sadece önemli olan. Biz, istiyoruz ki iyi şeyleri taptaze günlere dek beklemeyelim artık. Bizim en taze günümüz yarındır. Bugün! Bütün öğretilerin çekirdeği ve meyvesi ve harici alem için olan peygamberi: Vermektir! Elbirliğiyle! Bununla birlikte insandan umudumuz olabilir ve insana dair umutlar beslemeye başlayabiliriz. Halktan da o ki alışkanlıklarıyla vermeye ve yardım etmeye, yanı sıra da içtenlikle derin düşünmeye başlayacaktır. Tanrı dünyada ve yürekte görünendir. Ruhta hissedilendir. Böre'nin öğretisinin duası bu sadece. Sonra kendinizi Tanrı'nın gözüyle görüyor ve Tanrı'nın yüreğiyle paylaşıyorsunuz. Bununladır ki herkes herkese her şeyini veriyor. Vermek, kendisini dahi herkese vermek Tan-

rı'nın mükemmelliğidir. Kim ki böyle düşünür ve yaşar; işte sadece o bizimdir. Ve gelin hepimiz bu halktan olalım. Nerede doğduysa, kimden olduysa, hangi bilgiyle, hangi yetenekle, hangi marifetle ve hangi tecrübeyle, evet hangi hatalarla, hangi sıkıntıyla, çok ya da azla yaşıyorsa; bunların hiç biri bizim için fark etmez. Fark gözetmemek, insanları ayırmamak iyi hissiyatın gönderisidir. Tüm bunlara sahip olmak için gayretli olmak yeterli. Bakın, rüzgârların yorulmazlığına bakın. Gece gündüz gezinen bulutlara bakın. Bakın bakın; efendi nasıl da çalışkan, tarlada başakları biçerken, ağaçlardan meyveleri toplarken hiç dinlenmeyip, hep çalışan. Ve artık yeterince sahip olan. Ve şimdi sadece vermeye hazır, hatta veren."

"Başka... Başka bir şey söylemedi mi Dede Sultan?" diye sordu merakla Athanas, konuşmasının ardından.

"Söyledi" dedi yaşlı adam: "Söylediklerini bizim de her yerde, daha gür daha sesli tekrarlamamızı, ilan etmemizi istedi."

Böre dedi ki: Hangi Türk, Hristiyanların Tanrı'dan korkmadığını söyler, bilin ki o kişi kâfirdir!

"Dede Sultan, Hristiyanlardan bir anlamda özür diliyor. Onlardan hâlâ umutlu!" dedi başpiskopos Athanas Torlak'a dönerek: "Tanrı kendisinden korkulmayan yere uğramaz" diye de ekledi.

Daha sonra iki arkadaş ve heyettekiler Böre'den müsaade isteyerek ayrıldılar. Maaraton'un kardeşi İlyas, keşiş Turlotas, Böre'nin kardeşi Selim, anne Nilüfer ve diğerleri kendilerine hediye verilen kurutulmuş hayvan ürünleri, balık, kuş gibi şeyleri kabul ederken saldırı hazırlığı yapan Osmanoğullarından kaynaklanan kaygıları yüzlerinden okunuyordu. İşte o an Torlak dedi ki: "Artık burayı savunmak için güçlü bir silaha sahipsiniz. Yapmanız gereken tek şey, üstten orta kısma yuvarlanmış kayaları saldırı anında aşağı yuvarlamanız

ardından da en üst tarafı tekrar kayalarla doldurmanız. Bizler birazdan yola koyulacağız. Yakın bir zamanda Bedreddin'i bulup geri döneriz!"

"Ah," diye iç çekti yaşlı biri, Bedreddin ismini duyduğunda ve ekledi: "Onu bulabilirsiniz ama geri getiremezsiniz! O kâinatı çok iyi bilen bir bilge. Planlarını ona göre yapıyor. Kim ki kâinata kıymet vermez, plan yapmaz her şeyi hiçe sayar, bilin ki o kişi istediği sonuca ulaşır!"

X

Bedreddin'in Zor Günleri

Torlak ve Athanas gün boyu, silahlarını gizlemiş seçkin, itimat edilen altı adam refakatinde denize paralel Efes'e doğru süratle ilerlediler. Tam olarak itimat edemedikleri cüce yanlarındaydı. Dizginleri kendilerinde olduğu bir atın üzerine sıkıca bağlanmıştı. Eflak Prensi Mircea'nın mektubu yanlarındaydı. Şehzade Mustafa'yı bulduklarında cüce verecekti mektubu: "Size getirdiğim bu insanlar güvenilir kişiler, bu size olan sadakatimin göstergesidir" diye not düşülmüştü mektubun sonuna.

Böyle ulaştılar denizin tenha kıyısına. Fırtınayla başlayıp yağmurla biten bir gecenin içerisinde. Solda yüksek bir kaya parçası sağda dar taşlık bir yolun bulunduğu, yer yer esen rüzgârla çatlamış kayalar ve deniz dalgalarıyla yıkanan nemli bir alanı geride bıraktılar. Vardıkları yerde bir teknenin denize açılıp açılmadığını anlamak için sürekli denize bakındılar zifiri karanlığa rağmen. Hiçbir şey göremediler. Gecikmiş olabileceklerinin tedirginliğine kapıldılar. Sadece şiddetli esen rüzgâr durulmuş, etkisini azaltmıştı. Karanlığa rağmen kıyıda eski bir bodur ağacı tanıdı cüce. Hemen dur-

malarını istedi. Atlarından inenler cücenin bağlarını çözdü. Torlak ve Athanas cücenin arkasında büyük taş yığınlarını geçerek dar girişi olan bir mağaradan içeri girdi. Cüce, mağaranın hemen girişinde elini havaya kaldırarak temkinli ve sessiz olmalarını istedi. Dışarıda bekleyen adamlar takatten düşmüş atlarını dinlenmeye bıraktıkları sıra Torlak ve Athanas, cücenin liderliğinde karanlık mağarada sessiz bir şekilde ilerlemeye devam etti.

"Mağara büyük değil" dedi Torlak, "çünkü adımlarımızın sesi yankılanmıyor."

"Evet, yüksek de değil" diye fısıldadı Athanas, "çünkü kafayı tosladım!" Sessizce dinlediler etrafı. O anda hafif bir hırlama sesi duydu Athenas. Ve bunu bir kurdun hırlaması sandı ürkerek. Eski alışkanlığıyla bir istavroz çizdi zifiri karanlıkta. "Bir kurt!" diyerek Torlak'ı mağaranın çıkışına doğru iteledi. Kendi de dışarıya yöneldi. Bu hareketlilik anında Torlak da inleme seslerine kulak kabartı. Derinden inliyordu biri. Biri uykuda konuşuyor gibiydi. Yaklaştı. Tökezleyip durdu, hissediyordu yerde yatanı. Ayak bilekleri bağlıydı. Ağır aksak vücuduna ulaştı karanlıkta elleriyle. Yerde yatana dolanan eller dua etmeye kenetlendi sonrasında. Sazlıkların üzerine yatırılmıştı. Daha derinden inlemeye başladığında Torlak tanıdı sesi. Şeyh Bedreddin'in sesiydi bu! Tam sesleneceği sırada korkunç bir ses kükredi. Kapkara bir beden üzerine çullanıp Torlak'ı bir köşeye fırlattı. Torlak, yerde yatanın kesin Bedreddin olduğuna kanaat getirmenin telaşı, sevinciyle dışarıya, başpiskoposa doğru attı kendini. Avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı: "O buradaaaaa! Bulduk onuuuuuu!"

Hiç biri korkunç zaman aralığında ateşin tutuşmasının beklendiğinin farkında değildi. Çünkü Bedreddin'in başında bekleyen deniz korsanı, Bedreddin'i kim bulursa bulsun, kaçırmak isteyen çıkarsa kellesini vurma emri almıştı. Şeyh'in korkulan düşünceleri yüzünden önemli olan beynine büyük

değer biçilmişti. Yarı uykulu korsan mağaranın girişine baktı hızlıca. Yabancı insanları gördü, geri döndü. Şarap testisini tekmeledi sinirden. O anda ellerinde meşaleleri, başını çektiği silahlı adamlarla birlikte içeri girdi Torlak. Sesin ve ateşin geldiği yöne dönen Bedreddin yerden doğrulmaya çalıştı. Oldukça güçlü olan korsan içeri gelenleri dışarıya sürüklemek için kılıcına davrandı ama kısa süreli bir hengâmenin ardından etkisiz hale getirilip sıkıca bağlandı. Ağzına bir bez parçası tıkılıp yardım çağırması engellendi. Bedreddin'in ayak ve kol bilekleri çözüldü.

Birbirlerini yürek dolusu bir sevinçle kucakladılar. Ardından Torlak okuması için Bedreddin'e mektubu uzattı. "Bir tekne olmalı buralarda" dedi Bedreddin, "Beni ve Şehzade Mustafa'yı pusuda bekleyen bir tekne, her ikimizi paketleyip götürecek olan bir tekne. Ben buradayım hâlâ. Mustafa da uzaklarda değildir. Korsanlar tarafından yakalandığımızda kendisini suçlamayayım diye yalandan Koraks'ı da tutukladılar. Birlikte yakalandık. Onu bir süre sonra alıp bilmediğim bir yere götürdüler. Beni ise burada tuttular. Hâlâ buralarda olmalı. Yani düzmece bir pusuydu bu. Közlenmiş taze balık bıraktılar yemem için. İçmem için de Kea şarabı. Yani bunlar kiralık korsanlar. Yalnız şimdi hemen, gecikmeden Şehzade Mustafa'yı bulmalıyız."

Cüce devam etti yol kılavuzluğuna. Onları kayalıklardan yukarıya; eziyetli, fevri, fırtınalı, yağışlı bir havada diğer bir mağaranın bulunduğu tepeye, yukarı patikaya doğru yönlendirdi. Birlikte ilerlerken üzerinde yürüdükleri tabakadan kof ve sağır bir ses yankılandı. Cüce, el kol hareketleriyle ardındakilere çalılıkların arasında beklemelerini işaret etti. Kendisi kayaların arasından süzüldü, mağaranın girişinin bulunduğu köşeye yöneldi. Çalılıklarda gizlenenler bir yarasanın üç kez seslenişini duyduklarında bunun gizli bir şifre olduğunu düşündüler. Sessizce beklediler. Tabandan takır tukur sesler

geldi. Ardından siyah bir delik açıldı. Bir baş uzandı dışarı, yukarıya doğru. Tekrar geri çekildi, kapı yeniden sürgülendi. O anda kesildi cücenin nefesi. Değişik bir tınıyla vurdu ayaklarını yere. Kapı tekrar açıldı, bir el uzandı ileriye. Cüce, Torlak'a el ederek mektubu istedi. Aşağıdan sızan ışıktan dar, yığılmış taşların içerisinden yansıdı sarmal merdiven. Kapıyı açan adam mektubu okuduktan sonra içeri girmelerini işaret etti. Torlak kuşkuyla hızlıca cücenin önünden aşağıya indi. Ardından Bedreddin ve Athanas takip etti. Cücenin içeri girmesinden sonra kapı arkadan sürgülendi. Takriben üç bin yıldır kullanılan, koyu kahverengi, dumanlı, kendine has bir kokusu olan sıcak, büyük mağaranın içerisinde alelacele önlerinde ilerleyen adamı takip etmeye başladılar. Yeni doğmuş kuzuların bulunduğu bölüme ulaştılar ilkin. Geviş getiren koyunlar arasında dikkatlice ilerlediler. Keçilerin bulunduğu ağılın ardından çoban köpekleri arasında meşalenin aydınlattığı, yer yer kalın direklerle desteklenmiş, tavanı çökük bölümü arkalarında bıraktılar. Sazlıklardan yapılmış kocaman bir kuş kafesiyle karşılaştılar. Şehzadenin haremi olduğunu tahmin ettikleri bölümden pembe yüzlü bir kız çehresi görünüp kayboldu. Duvara asılı silahların bulunduğu bölüme ulaştıklarında uykudan yeni uyanmış, kayık gözlerle kendilerine bakan kişilerle karşılaştılar.

Oturduklarında ortalıkta sadece birbirine çok benzeyen iki güçlü hizmetçi gördüler. Hizmetçiler beklenmeyen misafirlere tahta tabaklarla enfes, soğuk koyun sütü, keçiboynuzu ve incir sundular, hurma ve içmek üzere soğuk su da. Bedreddin, Hünkâr Bayezid'i, yani Yıldırım'ı görmüştü. Çobanlardan birinin onun oğlu olduğu kanâatına vardı. Yiyip içerken Torlak, Şehzade'ye prens Mircea'nın mektubunu verdi. Hünkârın oğlu ilk anda mektuba kayıtsız göründü. Yine de öc alma ateşiyle açığa vurdu bazı şeyleri. Mektubu okuduktan sonra karanlık bir köşede uyuyan bir adamı güçlü kollarıyla tutup kaldırdı. Uyandırıp sürükledi oturdukları yere. Haşin

bir şekilde ayaklarından sütunlara bağladı. Ardından etraftaki çoban köpeklerine ıslık çalarak yanına çağırdı. Köpekler pusuya yatıp emir beklemeye başladığında ayaklarından bağlı olan adam: "Ben... Evet, ben Koraks'ım, senin arkadaşın, kurtarıcın Bedreddin!" diye seslendi Bedreddin'e. İşlediği suçun bilincindeymişcesine. Umutsuzca etrafa bakındı, diğerlerini gördü, tanıdı onları da. Bedreddin'in adını bir kez daha haykırdıktan sonra Torlak ve Athanas'dan yardım diledi. Şehzadenin ikizi, Koraks'ın gözlerinin dibine meşaleyi yaklaştırıp mektubu gösterdi gözüne sokarcasına.

"Bedreddin! Ben de senin gibi ihanete uğradım! Satıldım! Gammazlandım! Seni ben yakalatmadım Bedreddin! Hepsi yalan bunların!" diye haykırdı sesi çıktığı kadar. "İblisler çekin şu lanet köpekleri! Paramparça edecekler beni!"

"Ve sen Bedreddin, seni benim yakalattığımı kim kanıtlayacak?" diye sordu ardından.

Koraks bu sorusuyla birlikte oyunu kendi aleyhine bozmuş oldu. Çünkü Torlak ve Bedreddin Koraks'ı affetmeğe hazırdılar. Lakin kurnaz cüce efendisine intizarı önemsedi, biraz bekledikten sonra ileri fırladı. Etkisiz halde bağlı deniz korsanını getirdi onlara. Çoban, korsana: "Seni kim satın aldı, kimin adına çalışıyorsun?" diye sorunca vurdu Koraks'ı açığa.

Bedreddin, Koraks'ın akıbetini sorduğunda Şehzade'nin ikizi, boynuna bir ilmik geçirip onu nasıl sallandıracağını ima etti kendi ağırlığınca. Torlak da Bedreddin gibi darağacından feragat edilmesini istedi. Ardından sırt üstü yatırılan Koraks'ın ayak bilekleri kalın iki oyuk tahtaya mıhlandı. İki köle tarafından birbiri ardına indirilen sopayla dağlandı tabanları. Hiç ses vermedi Koraks. Nihayet sadece kendisi olarak doğruldu, aynen kendisi gibi, tek bir hatayı, hiç düşemeyeceği bir hatayı açığa vurdu. Bunun yanı sıra yakınarak sızlanmaya başladı: "Eğer siz Şehzade Mustafa, şayet siz hünkâr olsanız, tüm düşmanlarımı utandırmak için ve imparatorluğun genel

valisi adına Konstantinapol'ü size teslim ederdim. Lâkin berbat bir Rum olmam... Onu da bu güne kadar sabırla taşımam... Ve sen Bedreddin, senden de hayatımı bağışlamanı istiyorum; unutma ben imparatorun genel temsilcisi Katolik Apokrisiariusum!(21) Ben tüm murahhasların başıyım. Şehzade Mustafa için, senin için daha çok şey yapabilirim, unutma bunu!"

Bedreddin, Koraks'ın bırakılması yönünde talebini ısrarla tekrarlasa da Koraks bağlı kaldı olduğu gibi. Daha sonra ait olduğu yere, karanlık köşeye atıldı bir kum torbası niyetine.

İki Mustafa gelişmeleri müzakere etmek için karanlık bir köşeye çekildiler. Sığındıkları mağara deşifre olmuştu. Orayı terk etme kararı aldılar. Prens Mircea'nın yanına doğru firar edeceklerdi. Bedreddin'i beraber götürme fikrini dışa vurmadılar. Şehzadenin hizmetindekiler -ki onlar Şehzadeye ölümüne bağlı olan mümtaz Osmanoğullarından oluşuyorduonlar da beraber geleceklerdi. Bütün sürüyü ise esir alınmış deniz korsanına bırakacaklardı. Ama daha önce kendilerine söz verecekti. Sonra da serbest kalacaktı. Tabi onları yanlış yere ya da pusuya düşürmemek şartıyla! Emin bir şekilde el koymak istedikleri, deniz korsanlarının bulunduğu demirlemiş küçük tekneye götürürse. Kendilerinden birkaç silahlı adamı muhtemel bir saldırıya karşı mağarada bıraktılar. Torlak'ı çağırdılar. Beraberindeki silahlı adamları tekneyi zapt etmek üzere devretmesini istediler. Korsanın ayakları çözdürüldü. Ölmektense yaşamayı tercih etti o da. Tekneyi basacak olanlar sessizce gecenin karanlığında mağaradan dışarı sızdı. Şehzade Mustafa'nın ikizi, düzmece çoban, baskını gerçekleştirecek alaya kumanda edecekti. Gerçek Şehzade, Bayezid'in oğlu mağarada kaldı. Hz. Muhammed'in ateşli bir takipçisi ve mutaassıbıydı. Onun bütün düşmanlarına düşmanlığı amansızdı. Özellikle de Hristiyanlara. Bu yüzden yerleştirendi kendini Bedreddin'in ısszılığına.

"Sen Simavna Kadısıoğlu Bedreddin'sin ha!" dedi. "Sana

hürmet etmeliyim. Elini eteğini öpmeliyim, peygamberimizin öğretileri adına. Mısır'daki büyük Cürcâni'nin mektep arkadaşlığı hatırına. Ahlat Şeyhi Hüseyin yoluyla övülesi sofuluğun sırdaşı bir sofu olman adına. Ama sen aynı zamanda Börklüce Mustafa'nın gayri ahlaki öğretisinin takipçilerinden de birisin! Ne dersin bu işe?"

"Bu öğretiyi Barkuk'un oğlu, Mısır sultanı Farac'a gelecek günler için öğrettim. Öğreti, Börklüce Mustafa ve aynı zamanda benimdir" diye sakince cevapladı Bedreddin.

"Siz! Sen ve Börklüce! Şeytana parmak ısırtanlarsınız! Rahman ve rahim olan Tanrı adına kardeşim Hünkâr Çelebi Mehmed'in divanında, güruhunuzla birlikte cehennemde yanacaksınız. Akıl başka yerde olunca gözler kör olur! Görmüyorsunuz! Körelmişsiniz! Büyük Vezir Bayezid Paşa yüz binlerce gücüyle haddinizi bildirmek için yola çıktı. Ve ben şimdi her gün, rahman ve rahim olan Tanrı adına, kellenizin uçurulmasını yüce Rabbimden dilemekteyim. İmparatorluğu düşman olarak karşınıza aldığınızın bilincinde değilsiniz hâlâ!"

"Halk bize düşman değil! Bunu sen de biliyorsun. Tüm rahipler, papazlar, çalışanlar, yoksullar bizimle birlikte. Hatta varlıklılar da var aramızda. Eğer hünkâr bizim düşmanımızsa, o zaman sen bizim dostumuz ol... Hünkâr ol! Bu halka sen hünkârlık yap!"

Mustafa alaycı bir şekilde güldü ve şöyle dedi: "Beeen miii? Gücünü biliyorum senin, kudretli arkadaşlarını da; lâkin peygamberin bayrağını taşıyan Evrenos oğlu İsa Bey'i, Beylerbeyi Malkoç Bey'i ve Ankaralı Fîrûz Bey'in oğlu Yâkûb Bey'i çok iyi tanıyorum. Ve tüm bunlara rağmen ben sizlere hünkâr olacağım ha? Peki, o hünkâr, yani ben, arkadaşların Ortodoks Hristiyanların da hünkârı olacak mıyım? Eğer bu şartlarda hünkâr olacaksam son Osmanoğlu olmayı tercih ederim. Babam, Yıldırım Han, bir ülküsünü şöyle dile getirir-

di: Atım, her daim Aziz Petrus(22) Bazilikası sunağında arpa ve yulafını yemeli. Ve bu ülküsünden zalim Timur alıkoydu onu. Siz kimsiniz ki! Yaptığınız ne? Bir kilise bile yıkmadınız. Tellallık ettiğiniz cürüm ise Hristiyanlar da Tanrı'dan korkar çığırtkanlığı. Kötüsünüz! Sinagoglara dokunmadınız, bıraktınız onları. Camiye dönüştürmeden hem de. Bütün bunlar sadece çocukların oyuncaklarıymış gibi. Buna rağmen hâlâ hiç kimseden kopmuyorsunuz. Hatta Tanrının elçisi Hz. Muhammed'den bile!"

"Ah Şehzade, hakikati söylersin: Tek bir insandan bile kopmuyoruz, tüm insanlığa tabiyiz biz. Hepsini kendi çekirdeğinin olduğu yerde yakalıyoruz, Tanrı'nın gözleri önünde. Onun gibi yapmaktalar, onun gibi söylemekteler merhametle; benim olan senindir. Sonra sabırla kâinat sularının mecrasını, seyrini beklemekteyiz. Ardından üç kümeye ait olan bütün ananeleri ardımızda bırakıyoruz sabırla. Soy sop itibariyle yavaş yavaş ölmeye ta ki hepsi ortakça üç sonsuz beşeri sema kubbesine hasıl olana dek: Doğumun, izdivacın ve ölümün."

"İman sahiplerinin geleceğinin efendisi ve hamisi olarak daha fazla yanında oturamam" dedi Şehzade Mustafa, "Seninle tek bir laf dahi edemem bu andan sonra. Lâkin sormak isterim, bu üç kümeyle buluşup ortaklaşıp, anlaştığınız yer neresidir ki?"

"Şimdi, bu üç küme" diyerek devam etti Bedreddin, "Burada şu var ki hiç biri itimat etmiyor diğerine. Her biri en akıllı ve en iyi addediyor kendisini. Her biri aşağı görüyor diğerini ve örseliyor; nerede haberdar olup, nerede yapabiliyorsa. Birbirlerini anlamak istemiyorlar. İbadet etmek, ibadethaneye hizmet etmek, sadaka vermektense; kendi içlerinde hakkı hak etmek için çaba yok. Hepsi sahip olmayı istiyor ama şunu diyen yok: "Aaah, hepsi benim olmasa!" Lâkin Yemen'deki Araplar, orada bu üç küme böyle muvaffakıyet içerisinde yaşıyor, tıpkı kastettiğim gibi."

"Yemen'i ziyaret ettiğimde orada neler gördüm biliyor musun? Al Luhayya, Al Hudaida kasabasında ve özellikle de Sana'da ne gördüm biliyor musun? Tahmin bile edemezsin. Dur bekle, anlatayım sana neler yaşadığımı, neler gördüğümü. Ben yeryüzünün en güzel ülkesini, en güzel insanlarını, en güzel kadınlarını, en güzel erkeklerini gördüm sözünü ettiğim yerde. Orada hâlâ öyle yaşayanı, tıpkı evveliyatı değişmemiş Adam Kadmon'u(23) gördüm. Akılcı, sabırlı, geniş, kendisiyle barışık olandır külliyen sıhhatli insan; varlıklı olmak istemeyen, yaşamlarında, inançlarında başkalarını rahatsız etmek istemeyen, zira bahtiyarlığın ne olduğunu bilen."

"Orada eski inançlar, yıkımların yaşam tarzlarına çok yakın, canlı ve adeta yeni toplanmışcasına yaşarlar: Orada Sebalar'ın(24) akşam gölgesi yaşar, Zerdüştler, güneşe tapanlar, böylece güneşi ebediyen kutsayan Banianeler...(25) Onlar ineğe tapar. Yeryüzü böyledir işte. İnek de kutsaldır. Bulunduğu yerde kendi sırları içerisinde yaşar, Hindular. Oradadır ki daha fazlası, kendi Yehuda ve Yerusalem rüyalarında bulur Yahudiler kendilerini. Orada Galile,(26) Celile'nin(27) rüyalarıyla yaşar. Sözü edilen yerde hâlâ cennetin rüyasında Kızılbaşlar vardır; basiretli, anlayışlı, dünyadaki hiçbir şeyi kendisinin olarak addetmeyen, çocukların içten mahcubiyetiyle, Baba'nın rehberliğinde bütün değerlilerin sihirli bir mağaraya götürülüşüyle. Tabi ki orada berrakça görüyorlar; kime aittir ibadethanelerin bütün taşları. Kendi ibadethanelerini başka ilahilere inananlara da ödünç veriyorlar. Müslümanlar bizzat kendileri Banianelere veriyor camilerini. Ki içerisinde ineklere tapınsınlar; ilahi alaylar altın boynuzlu ineklerle, papazlarla karışık olarak ibadethanede salınsınlar diye. Kutsal papaz kapıları ve duvarları, takdis edilmiş suyu, tüyleri ıslatıp ineklere Tanrı'yı addederek serpiştirsin diye. Ağlatıcıdır bu: Müsamahadır insanlığa yakışan! Hiçbir şey hoşgörüden daha fazla yakışmaz insana."

"Çıldıracağım öfkeden!"

Kudurmuştu âdeta Prens, nam-ı diğer Şehzade Mustafa. Dişlerini gıcırdatarak konuştu sonra: "Bir şey daha! Siz bu yeryüzünün en uyanık tilkilerisiniz, kabul. Ola ki sen elindekileri birilerine verirsen, nasıl tanıyacaksın düşmanını? Bir kâfiri? Hayır ve hiç bir kâfirle: Olmaz, böyle peygamberlik, olamaz! Zira olsa bile böyle, hepiniz geberip gidersiniz!"

"Tamam, o zaman! Daha yüzlerce peygambere ihtiyacımız var desene! Demek Tanrı'nın insanlarla işi bitmedi henüz, sadece onun suretini şekillendirme öncesinde olsa gerek!"

"Her varlıklı varını yoğunu birilerine hibe ederse varlıklı da kalmaz yoksul da olmaz bu memlekette! Varlıklı insanlar olmadan bir memleket nasıl ayakta kalır. Onların bal veren arılardan bir farkları yok; ticarethaneleri arı kovanları gibi, bal tutanın parmağını yalaması gibi. Haklı olarak varlığı kim ele geçirebilir ki layığıyla? Biz efendiler farkındayız yalnız bunun. Hadi bir varlıklı boy ölçüşmeye gelirse ha. O ki hor bakılacak ve taşlanacaktır. Ve şimdi en korkuncu da şu: Sadece Tanrı'ya hürmet etmek isterse biri, o bir insana efendi olarak nasıl hürmet eder? Vay sizi yılanlar vay! Siz bir efendi için kederlenmezsiniz! Ve ben bir tek ölüm ve tevellüt zamanlarının efendisi değilim. Ben her şeyin üzerinde bir efendiyim, hayatta ve halkın ölümünde, sahip olmak ve mülk edinmek. Bu efendi ben miyim? Evet, bu efendi benim. Ben her şeyim; bir efendi ne olabilirse oyum! Ve benim her daim efendi olmam zaruri. Efendi olmak istiyor, efendi olarak da kalmak istiyorum. Buna sen istersen çobanlık da diyebilirsin. Evet, ben hayatım boyunca koyun güden bir çoban olarak kalmalıyım, koyunları nerede gütmek istiyorsam onlar orada olmalı ve benim ardım sıra gelmeliler. Fethetmediğim, köleliğin ve köleleştirmenin olmadığı, tapınakların camiye dönüştürülmediği, kellelerin koparılmadığı, kazığa oturtmanın yapılmadığı, çarmıha gerilmediği yani bunların ol-

madığı bir zaman dilimi nasıl iyi bir dönem olabilir ki? Sizin işleriniz alelade, sıradan ve kendi çöplerini karıştırmaktan başka şeye yaramayan insanlarla dolu. Ve bu insanlar kendi domuzlarını at olarak gütmeyi akıl edip, bundan şeref duyanlardan başkaları değil. Nasıl olduklarına bir bak! Büyük Vezir Bayezid Paşa hasmım olmasına rağmen bir sözünden dolayı nasıl da takdir etmekteyim onu: "Alelade, ahlâksız insanlar ne kadar zayıf olurlarsa, ne kadar zaafları bulunursa, ne kadar hodbin ve akılsız olurlarsa o kadar iyidir, Çünkü onlara böyle olduklarında daha iyi hükmedilir" der. İnsan eğer farazi fahri kürkle, altın balıklarla, at çermetmekle, güzel hatunlarla, atlarla yakınlaşmaz bunların hiç birini istemez ise o tehlikeli bir insandır. Zira o uyanıktır, öğrenmiştir kendi kendine hükmedip kendi olmayı."

"Ah Şehzade, öfkelenme, bozulma böyle. Kara çalma yüzüne" diye konuştu Bedreddin, kıymetinin hissiyle. "Sen sadece koyunların hünkârlığını öğrendin. Maalesef kalır bu böyle!"

Şehzade Mustafa öfkesini bastırdı hızlıca, çünkü bu ayaklanmasının bedelini kardeşi hayatıyla ödeyebilirdi. Bedreddin, ilmiye sınıfının yüksek mertebesine erişmiş kâmil bir kazaskerdi. O topraktan tokmakla dövüp çıkaran ve teşekkül ettirendi, ona ihtiyacı olabilir, devletin şekillenmesinde kullanabilir, işini gördükten sonra ona ihanet edebilirdi. Bu yüzden dedi ki Bedreddin'e: "Bizimle gel! Deniz yolculuğu gizemlidir. Yolculuk sırasında bütün bu toprakların hünkârı olmam için ikna et beni. Sen de bilirsin ki: Bir büyük kaçık budala, küçültür, ufalar birçok şeyi."

Şeyh Bedreddin, o sadece kendisini dinlese de Böre'ye sadık kalacağına, hemen seslice fikrini söylese de söylemese de Böre'nin zaten tüm Osmanoğlu alaylarına karşı dağı savunacağına; onu bunlara ikna edeceğine emindi... Eğer ki, koyu karanlık içinde taarruz gerçekleşmez ise dağın birliği perçinlenecekti!

Ve bunu duyan, bilen Koraks, Büyük Vezir'e iletilmek üzere muhtemel ihanetin sözünü sezinleyiverdi: "Gece, zifiri karanlıkta, beklenmeyen bir anda hücuma geçin!" diyecekti Bayezid Paşa'ya.

Taarruza geçilecekse mutlaka gece taarruza geçilmeliydi.

Mustafa, Bedreddin'i kaçırmaya kararlıydı ve bir köleye, "Gulâm(28) gel buraya!" diye seslendi. Gulâm'ın kulağına bir vazife fısıldadı. Bu, elde mevcut olan bir zehir ve yanı sıra baharatlarından yapılmış etkili bir uyku ilacıydı. Üç misafir için şarap doldurdu Gulâm. Şaraplar Şehzade'nin makule dönmesinin evveliyatı şerefine yudumlanacaktı, yudumlandı da. Lâkin Şehzade ilk yudumu almadı, bekledi. Yudumlar gibi yaptı. Tasını kokladı sonra yanında bekleyen Gulâm'a okkalı bir şamar indirdi ağırlığınca. Onun şarabı da baharatlanmıştı. Yediği tokadın etkisiyle Gulâm'ın başı yana kaydı. Sessizce toprağa çöküverdi. Şehzade kararlılıkla şarabını döküp yerde yatan Gulâm'ı tekmeledikten sonra haremine doğru yöneldi. Hızlıca merdivenleri tırmandı.

Şehzade'nin gidişine takılıp kalan Bedreddin'in buğulu gözleri yerde yatan Gulâm'a yöneldi ve iç çekerek durumu anlamaya çabaladı; bir kazasker, bir ilmiyeci, bir din adamı olarak, ne bir prens ne bir efendi, ne de bir papaz karşı koymuştu makule döndürme girişimlerine. Fakat bu çoban dönüşme arzusuna direnmiş, arkasına bakmadan gözden kaybolmuştu. Bedreddin'in yarı baygın bakan gözleri yavaş yavaş kapanmaya başladı. Torlak ve Athanas, Bedreddin gibi uyutucu şaraba mağlup bir halde horlamaya başlamışlardı bile. Ve adeta ölü gibi kıpırdamadan yatıyorlardı.

Sadece Koraks ağrıdan inleyerek uyandı. Ve bir müddet sonra el konulan teknenin sevindirici haberiyle gelenleri gördü. Hemen ardından Şehzade Mustafa'nın gizli hazinesinin naklini şaşkınlıkla izledi. Geri kalan malzemeler hızlı bir şekilde tekneye taşınırken, nihayet Şehzade Mustafa'nın

her biri iki ince örtü içerisinde sırlanmış cariyelerini gördü. Şehzade peşlerine takılan çoban köpeklerini yumruğuyla tehdit edip susturdu. Bir anlık bir sessizlik mağaraya hakim olsa da bir süre sonra havlama sesleri daha da arttı. Birinin geri döndüğünü duydu Koraks. Atılan hızlı adımlardan anladı bunu. Belki de mağaranın yeni efendisine hasislikten ya da Şehzade'nin verdiği kundaklama emri üzerine gelen kişi, mağaranın girişinde, yarı göçük tavanı destekleyen direklerin dibine odunlar yerleştirip ateşe verdi. Ateşin olabildiğince körüklendiğinden emin olduğunda gülerek mağaradan sıvışıverdi.

O meçhulün ardından içerideki her şey sessizliğe büründü. Yalnızca köpekler ulumaya, dışarıda fırtına esmeye devam etti kıyamet koparcasına. Ateş alevlendi sürekli; topraktaki ayağın dayanağını tüketti ve yaladı bir deri bir kemik kundakları yukarıya.

Koraks sesinin yettiğince haykırdı. Torlak Kemal duymadı onu. Başpiskoposu uyandıracak hiç bir güç yoktu. Kendisi bağlı olsa da zorladı. Onlara doğru yuvarladı. Elbiselerinin omuzundan dişledi yerde yatanları. Ve tıpkı bir köpek gibi sarstı onları. Tek bir göz kıpırdatan olmadı. Sakallarını dişledi, dişleriyle örseledi. Devam ettiler horlamaya. Kulaklarının dibinde böğürmeye başladı, duymadılar. Bağlanmış ellerinin tırnaklarıyla didikledi, tek bir kez bile esnemediler. Ayağa kalkmayı denedi, düştü. Olmayan ellerle yanan direkleri yıkabildi böyle talihlice. Ama artık nafile!

Tavanın bir bölümü çatırdayarak çöktü bir süre sonra. Tekrar etti uyuyanlar üzerindeki bütün denemelerini can havliyle. Kendini mağaradan dışarıya atmak istedi, ancak ateşten ince bir set, yanan bir kütük parçası dışarı çıkmasını engeldi. Tamamen çökecek tavanın altında, diğerleriyle birlikte ölüme yaklaşmanın çaresizliği içerisinde gözleri yukarıya, tehlikeye doğru takılı kaldığında mağaranın yeni efendisi

göründü. Mağaradaki koyun sürüsünü dışarı çıkarmak için çılgınlar gibi koşturmaktaydı. Bu koşuşturma sırasında çoban köpekleri sürekli havladılar.

Cüce göründü her şeyin bittiği bir anda. İlk olarak Torlak'ı omuzlarından tutup mağaradan dışarı çıkardı sonra başpiskoposu, yardım talep eden Koraks'ı da bırakmadı yerde. Ardından yeni efendisi deniz korsanıyla birlikte süt dolu kovaları ateşin üzerine boşalttı.

Dehşet ve korkulu saatlerin ardından Torlak ve Athanas iki gün iki gece deliksiz uyudular. Uyandıklarında Torlak'ın ilk sözü: "Bedreddin..." oldu. Cüce gösterdi denizin engin derinliklerini. Torlak ağladı. Başpiskopos yığıldı yere. Düzmece Mustafa'nın oyununa düşmüşlerdi. Anladılar hepsini. Böre için birlikte ağladılar sonra. Bedreddinsiz bir Böre'yi hayâl bile edemediler. Osmanoğullarını tasavvur ettiler ardından, onların yaptıklarını, yapacaklarını, öğretilerinin geleceğini, Bedreddinsiz bir dönemi... Kendi kendini ayıplayarak yıkılmıştı her şey. Terk ettiler Koraks'ı. Hayatları için cüceye ve mağaranın yeni efendisine minnetlerini bildirdiler. Aç, yorgun, bitkin bir halde titreyerek eğersiz atlarını Mimas Dağı'na doğru koşturdular.

XI

Güneşin Batışına Tanıklık Edenler

Geç vakitti geldiklerinde. Dağ, iki gün boyunca Ali Bey komutasındaki Osmanoğulları tarafından hücuma uğramıştı. Lâkin güneşin batışına tanıklık edenler saldırıyı geri püskürtmüş, Minas ele geçirilmemişti; rahat bir nefes aldılar. Yavaşça bulutların erguvani ve altuni renkleri altında ışıldayan koca alana doğru ilerlediler. İnsan inleyişleri arasında, binlerce sesin sessizliğini duydular. Erkek, kadın ve çocuklardan oluşan kolların sevinç nidaları arasından geçerek ulaştılar Dede Sultanlarına. Noksan olanların derin acısıyla beti benzi atmış ve âdeta kanamakta olan haksızlıkların sessizliğine el verendi o. Zira dağ, yirmi otuz bin civarında ölüyle örtülüydü.

Dağı müdafaa için gelen öbek öbek savaşçıların büyük bölümü, dağın orta kısmındaki kayalıklarda yerlerini almışlardı. Tabi ki bu gerekliydi, zira zirve bu kalabalığı oturtamamış, yerleştirememiş olandı. Ali Bey sadece birkaç atlıyla Manisa'ya kaçtıktan sonra, Dede Sultan enine boyuna Küçük Asya parçasının efendisi sayılırdı. Düşman kalelerini ele geçirmemişti ama tüm ülke genelinde müritleri artmış, yeniden umut veren, yüreklere su serpen, gönüllerdeki ruhun yenilmez ol-

duğunu ispatlamıştı. Bu diyarda, şimdi yeryüzünde Dede Sultan'ın kudretli çehresine bağlanmıştı halk. Unutmuştu onun gücünü, onun fikrini. Hissine yakalanmıştı adeta. Böyle, onun bedeninden, ellerinden de feragat etmişti. Sözün zihninde başka türlü hareket etmek üzere, benim olan senindir deyivermişti.

O an, yığınla ölü zahmet ve vefayla gömülüp, yaralılar okşanarak bakıma alındı. Bölükler yine sessiz vatana girmeden evvel, önce Hint fakiri Maghen, erkekler ve gençlerin sessizliği altında sonra ise bütün bölgelerde alabildiğine sesli ve sinsice, bör bölük müritleri arasında küstahça şeyler denedi. Böre'nin öğretisini, kendi bildirimleriyle kemale erdirdi: "Benim karım da senindir, her birinin karısı herkesindir!" diyerek garazkarane bir tutum içine girdi.

Bir gün yine Maghen, insan kümelerinin arasındayken, bir grup kadın kan ter içerisinde öfkeyle geldiler. Yapıştılar hemen yakasına. Oğlan ve kız çocuklarından oluşan bir grup etrafındakileri imdada çağırmış, onu sürükleyip atılmasını istemişti.

"Kabul mü?" diye sordu Maghen korkusuzca etrafındakilere. Konuşması için sıkıştırdılar onu. Lâkin o aldığı yaradan sağır olmuştu, konuşulanları anlamıyordu. Kadınlara dönüp pervasızca konuştu. Onlar da daha fazla sopa göstererek cevapladılar konuşmasını. Maghen, onlara sürekli hak verdi, kafasını salladı. Bütün sorulara, söylenenlere; "evet" dedi sakinleşmeleri için.

Zıvanadan çıkmış bir kadın haykırdı; "Sen istiyorsun ki, karısı olmayan hangi kaçık benden hoşlanırsa ona ait olayım ha!"

Başını salladı Maghen, evet der gibi.

"Sen istiyorsun ki" diye haykırdı İzmir'in güzel kadınlarından biri ardından da devam etti: "Genç yaşta ozanlardan

dinlediğimiz, dengbejlerin dillendirdiği sevdaları unutalım diyorsun. Mecnun ile Leyla'yı es geçelim istiyorsun. Güzel bir kızla bir delikanlının içlerine işlenen aşkı, tasaları, ihtirasları, sevda için ölüp sevdasına kavuşamayanları yok sayalım. İnsanların bu özlemleri; hepsi aptallık oldu, aptallık ha! İki çift birbirini bulur, memnun kalır, ömür boyu birbirlerine sadık kalırsa bu aptallık sayılmalı ha, kaçıklıktır, şaşkınlıktır yani ha!"

Başını salladı yine Maghen.

İki kadın kızgınlıkla yanından uzaklaşırken, kaçık diye seslendi bir diğer kadın. Ardından da sordu: "Hiç bir baba çocuğunu tanımasın, sevmesin diyorsun. Babaların çocuklarına olan sevgisini, eski bir şapka gibi ortadan kaldırmasını istersin. Çocuğun var mı senin? Birini sevdin mi sen hiç? Tam da bunu istersin ha! Konuş! Yalan mı ha?"

"Evet! Evet!" der gibi başını salladı yine Maghen.

Seni aptal diye bağırdı kadının biri. Ardından ağlayarak konuşmasına devam etti: "Hiçbir çocuk baba sevgisi görmesin, hiçbir çocuk babasını daha fazla sevmesin, erkekler tarladaki katırlar gibi olsun. İstediğin bu mu ha? Hey! Kimden bahsediyorum! Öyle değil mi?

Başını salladı yine.

Kadın adeta delirmişti. Çocuklarını çağırdı bağırarak: "Bu, babanızı, erkek kardeşlerinizi, kız kardeşlerinizi hiçe sayıyor. Kör olsun, görmesin gözleriniz diyor, bilgisiz kalmanızı istiyor! Kalkın! Kalkın taşlayın şu köpeği, Maghen'i! Başka türlü konuşmak ister misin, yoksa taşlayalım mı seni? Ha, yapalım mı?"

Korkudan tir tir titreyen sağır Maghen, yine çıplak başıyla onayladı söylenenleri. Etraftaki erkekler, kadınlardan korktuklarından Maghen'e yardım edemiyorlardı.

"Şimdi ona sorarım ben işin aslını!" diye haykırdı hatırı sa-

yılır, lâkin tam iki büklüm, bir gözü görmeyen yaşlı bir kadın: "Hey, sen yaşlı bekâr sen kaçık sırık züppe, eğer şimdi bizden hoş, tıpkı helva gibi tatlı güzel birkaç kadın hemen birine varırsa çirkinleri kim alır ha? Ha, kim? Belki sen? Hem de kıyamete dek yoktur böyle bir aptal! Hem kime kalacak? Kim besleyecek yaşlı kadınları? Eh onlar da dilenmeye gitsinler, öyle mi? Hatırı sayılır, bir gözü kör yaşlı kadın Maghen'in çok az da olsa duyduğu sağ kulağına yaklaşıp avazı çıktığı kadar haykırdı. Hint fakiri bazı sözleri duymuş ve yaşlı kadına dönerek: "Amma velâkin, amma velâkin, böyle bir deve hörgüçlü kadınlara, senin de var ya hani bir tane, nasihatim yok benim, biraz daha düşünmem lazım..." deyiverdi.

Bu sözler çileden çıkarmaya yetti kadınları. Bir kadın Maghen'e sersemletici bir taş fırlattı. Onurları kırılan, incinen kadınlar da çocukları taş atmaları için kışkırttı. Ve üzerine bir dolu taş yağmaya başladı Maghen'in. Çöktü. Yardım çığlıkları attı. Erkekler yardıma koştu. Öfke dolu kadınlar erkekleri de taşlamaya başladı. Ta ki, erkekler kaçana dek. Ta ki, taşlanan Maghen bir kez yerine on kez ölene dek. Ta ki, taşlardan bir ölüm anıtı oluşana dek taşlar havada uçuştu.

Ardından çocuklarıyla birlikte sessizce uzaklaştı kadınlar, utandılar yaptıklarından. Dede Sultan yetişti o ana. Torlak, Torlatos ve Athanas'la birlikte. Erkekler mahcubiyetle anlattı olup biteni: "Kim haklıysa hoşgörülü olmalı. Öyle de kalabilmeli! Bu oldu bir kere artık" diyerek, kadınlar adına temennilerini bildirdiler.

Böre hüzünle sordu erkeklere: "Hanginiz evladınızı bir başkasıyla değiş tokuş etmek ister ya da on deve karşılığı elden çıkarmak? İstemezsiniz değil mi? Baba yüreğiniz buna müsaade etmez. Yüreğiniz gibi muhafaza edin onları. Sizi seven kadına saygı gösterin, onları her daim el üstünde tutun. Kim ki başka kadını arzular; o hiç bir kadından hoşlanmayan, sevmeyendir. Öyle olmasaydı arzulamazdı başkasını. O ancak

bir şehvetperest ya da değer vermeyi bilmeyendir. Benim olan senindir; senin edineceğin ise zaten benim önceden edindiğimdir. Zira kadın ve erkek Tanrı'nın kutsalıdır, zihnin, ruhun kutsalı. Her zihin, her ruh kendisine hastır. Sevda, sevgi; feda etme, cayma değildir. Bilâkis önce ruhumuzun hakiki ışıtması, aydınlatmasıdır. Kadın erkeğe, erkek kadına menzil değildir. Bilâkis bu iki menzil insan hayatıdır. Sadece bir erkek ve bir kadın bir insan olabilir; tıpkı çelikten ve taştan, yeryüzünden ve güneşten gelen ateş gibi."

"Bunu her yerde haykıralım, ilan edelim! Burada, bu diyarda!" diye buyurdu Torlak. "Dervişlerimiz bunları vaaz, nasihat olarak insanlara aktarsın." Dede Sultan dervişlere yol verdi dağdan, isteyen geldiği yere gidebilirdi artık.

Küçük Asya boyunca, mucize kabilinden hızla çiçeklenen zamana devinildi. Olmasaydı bunlar, bu devinim de olmayacaktı. Timur tarafından insanlara zalimce kaldırılan kılıçlardan kanayan yaralara çare bulunduğunda Dede Sultan ile adeta ekili tarla gibi yeşerdi her şey. Keşfe iman edenlerin ekili tarlası ikrar ve takdiri hak etti. Buna rağmen açlık ve sefaletin hâlâ hüküm sürmesi Dede Sultan'ı düşünmeye, konuşmaya sürükledi. Bu durumun üstesinden gelmek için derviş, keşiş, rahip, papaz ve hahamlarla; aşağılanan, hor görülen üç çürümüş çürükten, arzulanan temenni edilen bir yola koyulup adil, paylaşımcı bir düzen kurulmaya çalışılıyordu...

XII

Meddah

Bilahare gelen sonbahara müteakip, Varna'nın müstakbel galibi ve sonrasında Kosova'nın, dahası II. Murad, Büyük Vezir Bayezid Paşa'nın himayesinde, Hz. Muhammed için yanıp tutuşan Avrupa ve Asya ordularının önünde bir çocuk edasıyla teşrif etti. Angora muhaberesinde Timur'a yenilen Yıldırım Bayezid'e rağmen, tamahkâr ve mukavemet tavrıyla nam yapan, tecrübeli büyük vezir; güzel, büyük, yeşili bol İzmir'in tam bağrına dikivermişti Çelebi Mehmed'in hilafet sancağını. Sonra yola çıkıp önüne gelen her şeyi, gözünü hiç bir budaktan sakınmadan, ateş ve kılıç zoruyla, Mimas Dağı'nı kuşatmak, zapt etmek adına yakıp yıktı.

İlk akşam, büyük bir yıldız kümesi pırıltılı ışıltısını sevk ederek dağın öteki yüzeyinde göründüğünde alayların ve inananların içerisinde kâfirlere doğru Tanrı'nın bir ok fırlattığı varsayıldı. Dede Sultan'a gönderildiği varsayılan ok, muazzam sevinç çığlıklarının yükselmesine neden oldu, saldırı hazırlığı yapan Osmanoğlu alaylarında.

"Gördünüz mü alameti?" diye seslendi doksan yaşına erişmiş bir derviş. Postnişin; tıpkı vaftizci Yahya gibi, cılız, bir deri

bir kemik haliyle: "Dede Sultan henüz otuz yedi yaşında, varlığı inkâr edilmeyen bir peygamberin doldurması gereken kırkıncı yaşı doldurmadı daha. Cengiz Han'ın bir bakireden doğmuş olması gibi Dede Sultan mucize kabilinden yalnızca bir bakireden doğmuş olmalı. Eğer onu iki bakire doğurmuş olsaydı işte o zaman gerçek mucizeden söz etmek mümkün olabilirdi. O nedenle Dede Sultan, sizlerden biri olduğu yönünde ikna edilmeye muhtaç. Bunu sizlerin huzurunda yapacağım. Onun da sizin gibi bir Tanrı kulu olduğunu, kanının da canının da sizler gibi olduğunu o da siz de görün ve kabul edin! "

Gökyüzünün güzel görüntüsünden, dervişin bu kelâmından, Tanrı'nın ok atışından yirmi sekiz gün sonra bir Türk, halk anlatıcısı meddah, kendine has kıyafetiyle, bitkin ve perişan bir halde Maaraton'un kaldığı kalenin kapısına dayandı. Sonrasında sadece ve sadece Hakan lakabıyla anılan Şişmanağa'nın, öfkeli bir fırtınaya kapılıp geriye dönmediğini duymuştu.

Meddah, alnından ciddi bir yara almış, yarasını sarığı ile kapatmıştı. Sadece fikirleri dağınık değil bilâkis kafası da karmakarışık haldeydi. Kapı açıldığında muhafıza yalnızca Maaraton'un kardeşi olduğunu söyleyebildi. Muhafız meddahı omuzlayıp Maaraton'un odasına taşıdı.

Maaraton, meddahın sesini duyar duymaz tanıdı gelenin kim olduğunu. Ama yine de onu tekrar gördüğüne inanamadı. Uzun bir süre bekledi sükûnet içinde. Hayretler içinde sarık taşıyışına bakakaldı.

Kendine geldiğinde "Yaaa..." diye mırıldandı. İlyas ilk olarak, "ben bir meddah oldum canım kardeşim, sarık mı? Hakan'ın, nam-ı diğer Şişmanağa'nın çoğumuza yaptığı gibi, benim de kafama mıhlandı bu sarık!"

"Ah! O ne yapıyor, ne yapıyor!" diye sordu yere bakan gözlerle, derin bir iç çekişle Maaraton; hatta alelacele ve şefkatle.

"O mu? O kim? Kimi kastediyorsun?"

"Tabi ki onu! Onu, biricik olanı!"

"Ah, çoğu oradaydı!"

"Benim kastettiğim Böre."

"Böre? Böre mi?" diye sordu İlyas, iri gözlerini dikerek. "Evet, o da oradaydı."

"Aman Tanrım, nasıl bir insansın sen?"

"Tabi, tabi kardeşim! Benim işte, Tanrı nasıl istiyorsa; nasıl görmek istiyorsa bizi öyleyiz hepimiz. Sen de ben de elbette Böre de..."

"Ah, ne oldu! Anlatsana nedir olanlar!" diye bağırdı Maaraton. Ama aynı zamanda kardeşinin yorgun ve bitkin haline telaşlandı. İlyas, kız kardeşinin sedirine yığılıp kalmıştı. Maaraton onu bir çocuk gibi yedirip içirdi. Güçlenmesi, kendine gelmesi için şarap içirip lezzetli tatlılardan yedirdi. Bu çaba İlyas'ın canlanmasına, yüreğinde fırtınalar kopmasına vesile oldu, uyurken anlatma güdüsü şevklendi. Düşüncelere daldı, düşünüp taşındı. Kendisiyle konuşur gibi kımıldattı dudaklarını. Maaraton felâketleri sezinledi ürkerek, tedirginlikle çöküverdi sararan çehre ve esvapta eğreti duran dizlerinin arasına.

"Mimas Dağı'nın eteklerinde çokça tören ve eğlenceler oldu" diye konuşmaya başladı İlyas "sünnet düğünü de, tüm zamanlarda olduğu gibi çokça cenaze de. Böre, kızı Ayşe'yi Efesli bir sarrafla nikâhlamıştı çoook önceleri."

"Çoook önceleri mi?" diye sordu sessizce Maaraton.

"Evet, kâinatın en güçlülerinden Büyük Vezir, hünkârın yiğit oğlu ile birlikte Mimas Dağı önlerine gelmeden önce. Onlar Muhammed'i diriltmeye çalışırken biz de Dede Sultanımızı yaşatmaya çalışıyorduk. Büyük Vezir Osmanoğullarının Muhammed olmadan ilerlemeyeceğini bilenlerdendi.

O nedenle Hz. Muhammed böyle büyük, geniş, uzun bir vâsi oldu her yerde; adeta bir Osmanoğulları İmparatorluğu gibi. Bizim saflarımıza binlerce insan katıldı başka diyarlardan. Sisam, Sakız ve Midilli'den gelenler oldu. İşte o sıralar biri Böre'ye, Osmanoğullarının kurduğu karargâha veba yaymak istediğini, bunu keçi mesanesinde bir yumruyla taşıyabileceğini beyan etti. Böre ki kendisi elinin tersiyle, mucize kabilinden olan her şeyi gömendi. Osmanoğulları ise bize dar gelen dağ üzerinde, sıhhatsiz danalar, koyunlar ihsan eylediler sinsice. Yaaaa... Ali Bey muharebe öncesinde ekmeksiz kaldığında Böre'den un talep etmişti. Herkes göndermemesi yönünde nasihatte bulundu. O ise düşmana ihtiyacından daha fazla olanı gönderendi. Zira ben kendim elli katır yükü aşağıya taşıdım. Bundandır ki bir gecede altı bin Osmanoğlu bizim saflarımıza geçti. Biz böyle kazandık Ali Bey'e karşı muhabereyi. Bunu bilen Büyük Vezir, bir de üç bin askerini aramıza kattı gizlice, bizi gözlemlemek üzere. Ta ki son ana kadar, gerçekten ama gerçekten kendi arkadaşlarını taşlarla ezenlerdi onlar. Hem de son nişaneyi çakana, Böre'nin evinin yeri alevler içinde sökülene dek."

"Derim ki sana; yaş ağaç yanmaz, ancak ağaç yaş da olsa ateş alevi harlandığında durdurulamayan, söndürülemeyendir. Orada görülecek çok şey vardı bütün gece boyunca. Dağ göz kamaştırıcıydı. Her şey; en aşağıdaki buruna dek her yer kırıp geçirilmişti. Yemin ediyorum, Torlak aşağıdaki şiddetli çatışmalardan kan ter içerisinde kaldı. Onun terini kurutmak için aşağıya indim çıktım sürekli. İnan ki daha fazla mesafe katedemedim. Beni hor görme sevgili kardeşim. Sen misin bu? Bana bir bak. Devam ediyorum bütün insanların bildiğini anlatmaya. Lâkin ben bir meddahım, anlatmak benim işim. Yok, yok söylemek zorundayım; beş bin insanın adeta tekmişcesine bu kadar uzun aç kalabileceğini görmesem inanamazdım. Biri diğerine hep örnek oldu. Bağırsaklar birbirleriyle konuşmayı öğrenmişti ya da

bedende homurdanmayı. Şu var ki, kendim ve hiç kimse homurdanmadı. Elbette çocuklar ayıplamadan bağrıştılar. Sonra kadınlar su kaynatmaktan asla usanmaz deselerdi, kesinlikle inanmazdım. Kadınlar çorbada bizim de tuzumuz bulunsun diye bütün gece, daha bir kaç gece durmadan su kaynattılar. Basamaklar üzerinde başlarından yanan inançdaşlarımız, onlar ki her yerde parıldayan yanıltılı bataklık ışıkları gibiydiler. Sadece bataklık ışıkları böyle haykırmazlar. Bizim insanlarımızın, hiç yeri olmayanların, hemen on dört gün sonra kayaların orta yerinde mezarları olacağına da inanamazdım. Ya da bir insanın, zamansızlıktan ölüsünü gömemiyor olmasını! Daha inanılmazı ve zor olan ise dağın ikiyüzlülüğüydü. O dağ ki kendi zirvesinin tam ortasında gecenin gizli bir oyuğuna bedenleri utanmadan sıralayandı. Büyük Vezire sürekli gece hücuma geçilmesini öğütleyen ise sadece Rum Koraks'tı. Zira gece taşları kördür, görmezler sözünü Bedreddin'in telaffuz ettiği rivayet edildi kulaktan kulağa, dilden dile yayıldı. Ben buna inanmayanlardanım. Çünkü Balkanlardan Mimas'a kadar kimse seslenemez. Eğer bu söylenenler doğruysa bizim felâketimiz o gece oldu."

"Nasıl olur da üç gün içerisinde öleceğini bilen insanlar değerli eşyalarını özenle mağaralara gizlerler? Bunları hayali varlık sayıp itibar etmediklerini bilmek için olaylara tanıklık etmiş olmak lazım. En güzel kızların, kendi güzelliklerine, gençliklerine ağlayıp, güzel çehrelerini dikenlerin arasında parçalayabilmelerine, tırnaklarıyla tahrif etmelerine; bunların tamamını kimseye anlatamam. Ve esaret öncesi nasıl titrediklerini, adeta erkek kardeşleri, evlatları yüreklerine sıkı sıkıya bastırıp sarıldıklarını, sapsarı kesilebildiklerini... Bunu sadece bir kişi bilebilir. O kişi de hâlâ yaşayan biri olmalı. Tıpkı koyunlar gibi tıpkı fırtına dağ üzerinden geçene dek yanlarına yiyecek alıyorlarmış gibi böyle kaç kişi mağaraya giderse! Çoğu! Tabi şimdi buna sadece gülünür."

Maaraton bütün bunları canlı bir gömüt ya da rüyadaymış gibi zangır zangır titreyerek gıkı çıkmadan dinledi, soluğu kesildi.

"Şimdiii, kardeşim Maaraton. Gülmüyorsun ki... Bekle şimdi, güldüreceğim seni. Çünkü böyle uzun suratlar, ağzı alabildiğine açık, düşün bir, onlar ki insanlar tarafından dağın zapt edilemez zirvesine yapılmıştı. Üç bin şeytan, apansız masum çocukların arasına dalıp kılıçla onları parçalara ayırdı. Ki anneler yanlarına gelsin onları da parçalara ayırabilsinler diye. Erkekler de zapt edilmiş, zirveden uzaklaştırılmış oldu böylece. Bu tüyler ürpertici meşale ışığında, böyle biraz... Ya; bunu söylemek istedim. Ağlamak, hayır. Hayır, asla! Gülmek; evet gülmek."

İlyas yüksek sesle gülerken Maaraton hıçkırıklara boğulmuştu.

"Bu gülünç olan değildi henüz" diye devam etti İlyas. "Şişmanağa, Böre'yi esir alan alayı sevk ve idare ediyordu. Böre'nin bulunduğu alanda kız kardeşi esir alındı ilkin. Turlatos, Şişmanağa'nın koluna bir hançer saplayabildi sadece. Bizim Böre, nam-ı diğer Dede Sultan, Şişmanağa tarafından canlı yakalandı. Şişmanağa, babasının intikamını almış oldu böylece. Yemin ediyorum sana; yerin dibine battı dağ o anda. Ne kadar derine? İnan ki bilmiyorum. Eee buna gülünmez mi. Batan sadece dağ değildi. Bulutlar da batışa geçti dağla birlikte. Gök gürlemesi, şimşek tepemizde bitiverdi. Adeta boğuluyordum o an, boğuldum da. Bir gürz çarptı alnımın tam ortasına, işte o anda kendimden geçtim. Her şey bitmişti böylece. Bütün erkekler, kadınlar, çocuklar, Böre'nin genç anne talebeleri istisnasız, parçalara ayrılıp yığıldı üst üste. Güneş doğduğunda hiç bir insan ayakta değildi. Hepsi sadece yatar haldeydi. Ben ölülerin arasında ölü gibi yatan canlıydım. Kâinat batmıştı orada. Yok ama hayır, hayır ben yalan söyleyemem. Yarın Efes'te(29) önce Böre'yi çarmıha gerecekler. O hâlâ ya-

şıyor! Böyle işte bana da olanlar, ben de ayağa kalktığımda, sanki her şey dağdan aşağıya yuvarlanmıştı. Kargalara teşekkür ettim. Sayısız şahin sürüsü, akbabalar gözlerimi oymak için beklerken aklımı kaçırmak üzereydim. Lâkin bir kuzgun önce gözlerimden değil göğsümden başlayıverdi oymaya. Bu canlandırıcıdır işte, zinde tutar insanı, sevgili kız kardeşim. Bu anlattıklarım seni mutlu ediyor mu? Gece; dolunay, sessiz, kutsal dağdaki dolunayın ışığında on bin ölü, on bin ölü arasında yaşadığını bildiğim kız kardeşim Maaraton'u, yani seni düşündüm. Bir ilahi bana git diye seslendi. Ben de şimdi buradayım."

"Yaşasın hayatta." diye haykırdı Maaraton. Uzunca bir süre manasız ölü gibi kaldığı tinsel durumdan sıyrılıp acısını seğirerek ürperdi.

"Evet, o çarmıha gerilecek yarın" diye tekrarladı İlyas.

Maaraton ateşler içindeydi, toparladı kendini. "Uyu kardeşim" diye yatırdı İlyas'ı.

Düşüncelere daldı. Gitti sonra. Toparladı her şeyi, mesuttu.

Döndü gecenin bir vakti yine; İlyas kendine gelmiş, dirilmişti. Maaraton ulu bir güç hissetti teninde. İsa'yı aldı yanına. Muhafız eşlik etti onlara. Şafakla birlikte Efes'i gördüler.

XIII

Sevda Böyledir İşte

"İşkence görmüş dün" diye konuşuyorlardı şehrin ana kapısında bekleyen kadınlar. "Alay etmişler. Bir insan nasıl alay konusu olabilirse öyle alaya almışlar. Oysa o sadece şunu söylemiş: Göze yasak olmaz, ben gözlerimle görüyorum, Tanrı nesi varsa verendir. Ona ait olan benimdir. Benim olan da senindir. Kim ki bunu zikredip ifa etmez, bilin ki o Tanrı'yı inkâr ediyor ya da onu ikrar etmiyordur. Benim olan senindir kelâmı olmaksızın asla teşekkül edemez bir öğreti. Tanrınızı inkâr etmeyin, böylelikle benim kelâmımı da inkâr etmemiş olursunuz. Bunda sebat etti o! Şimdi çarmıha gerili. Çarmıhı taşıyan deve gelir birazdan. Onu teşhir edecekler şehrin köşe bucak her yanında, yolun iki tarafına dizili ahaliye. Bu uzun sürecek."

"Bir insanın acı çekmesine katlanmaz yüreğim. O nedenle üzüm bağlarının bakımını yapmaya gidiyorum ki üzüm yemeğe yüzüm olsun."

"Ben de..." diye hareketlendi başka biri, "kayalarda boy veren kekikleri toplayayım bari yarın yemek vaktine kadar kurumuş olsunlar" diyerek ayrıldı. Bir kaç adımdan sonra: "Haaa bir şey daha var" diyerek geri döndü.

"Kardeşi Selim'in başını vurmuşlar. Dervişler başları vurulurken tasasız ama coşkulu bir halde başlarını uzatıp, "İriş Dede Sultan iriş!" diye seslenmişler hep bir ağızdan."

Böyle ayrıldı her biri oradan.

İlyas, Maaraton ve İsa, adeta taş kesilmiş gibi durdular Efes'in ana kapısında bir süre. O anda haşmetli bir at üzerinde geldi ve durdu hünkârın oğlu Murad. Ardından çarmıha gerili Dede Sultan getirildi meydana. Murad, gençliğine olan hayranlıkla, çarmıhtaki Böre'ye doğru yaklaşıp, "Hz. Muhammed, Tanrı'nın elçisidir! İtiraf et!" diye seslendi ölü gibi sararmış solmuş ama korkusuzca çarmıhta gerili Böre'ye: "Sen benim hocamın hocası olacaksın öğle mi?" diye de sordu ardından.

Sessiz sarsılışla, yine de korkusuz ama titrek sesiyle ona cevap verdi Böre: "Çocuk; sen babanı inkâr edebiliyor musun? Hayır! Edemiyorsun değil mi? Öğleyse bırak ben de Tanrı'ya ikrar edeyim. O gerçektir. Tıpkı senin de sahi olman gibi. Ama dürüst ol her daim, sözünü tut hasmın dahi olsa! Bu sözlerini de düşmana sakla. Hükmetmekten yorulacaksın, insanlara sadece böyle hükmettiğinde. İşte o zaman hatırlarsın dediklerimi."

Murad yaşla dolan gözlerini Böre'den kaçırmak için yüzünü çevirdi.

İşte tam o anda haykırdı tüm gücüyle çarmıhta gerili babasına İsa: "Babaaaaa! Ah benim babaaam!" diye... Velvele içerisinde, İsa'nın "babaaaammm" seslenişini kimse duymadı. Yalnızca Böre baktı. Ne kadar uzun dayanabilirse o kadar baktı oğluna; sevgi dolu çehresiyle yüreği sızlayarak kocaman açılan gözleriyle.

Peşi sıra ilerlediler çarmıhtaki Böre'nin arkasından. Bir sarrafın dükkânına varana dek. İsa, kızkardeşi Ayşe'nin yaşadığı evi tanıdı, hemen içeri girdiler.

Akşama dek orada kaldılar. İlyas, Selim'in başını bulmak için dışarı çıktı bir ara. Dönüşte bir torba içerisinde Selim'in

bedeninden koparılmış başını getirdi. Böre'nin annesi Nilüfer, kızının yanındaydı. Acı dolu bir sessizlik içerisinde insanların infaz edilip başlarının bedenlerden ayrıldığı yerde güneşin batışını beklediler. Böre'nin naaşını alıp gömmeyi umut ediyorlardı. Üç kadın bu emelle çarmıhın bulunduğu yere doğru ilerlerken İlyas, ürkek ve çekinerek konuştu: "Eyyy siz kadınlar, sizler ölüm karşısında en itidalli olanlarsınız. Erkeklerin korktuğu, gücünün zayıfladığı zamanlarda çocuklar gibi sızlanıp ağladıklarında sizler cesaret veren, doğru yolu gösterensiniz. Biz erkekler, emzikteki bebeği, ölmekte olan eşi terk edenleriz. Sorumsuzca giden, ortadan kaybolanlarız. Buna karşın nerede bir meleğe ihtiyaç varsa orada sizin şefkatiniz, sadakatiniz, sevginiz zahir olmakta; elbette feryatlarınız, gözyaşlarınız da. İşte ben bu nedenle bir melek, bir kadın olmaktan hiç bir zaman gocunmam!" İlyas, adeta şuursuzca konuşmasının ardından, Selim'in torbadaki başıyla yavaşça gecenin karanlığında yürümeye başladı. Maaraton, muhafız ve diğerleri takip etti onu. İsa yorgunluktan uyuyakaldı ve kimse onu uyandırma cesareti gösteremedi.

Yaklaştılar titreyerek. Gördüler çarmıha gerileni. Büyük, berrak ve parıldayan bir gökkuşağı çevrelemişti onu. Yaşıyordu hâlâ. Başları uçurulan dervişlerin cesetleri köpeklere yem diye atılmıştı etrafa gelişigüzel. İki muhafız uyuyakalmıştı. Muhafızların amiri olan üçüncüsü, İlyas'ın Akşehir'den komşusuydu. Büyük bir sevinçle İlyas ve diğerlerini tanıdı. Selamladı onları.

Böre'nin annesi, kızı ve Maaraton örtmüşlerdi yüzlerini. Yüzlerindeki örtüyü atıp hüzünle diz çöktüler çarmıhın önünde. Böre, hafif başını kaldırarak sessizce ama derinden gelen sesle hitabetti onlara: "Yaşayın ve güçlü olun! Diyorum ki size; canlarım, yeniden canlanmayacağım. Çünkü tohum tanelerini ezip öldürüyorlar. Toprak için hayattır yeniden dirilme. Yeniden dirilenlerin hepsi yavaş yavaş yitip gidiyorlar, kayboluyorlar bu kâinattan. Tıpkı şuradaki gökkuşağının sessizce yitip gitmesi

gibi ama Tanrı nerede zahir olmak isterse orada olur. Kimse koparıp atamaz onu. O nerede zuhur ederse, kendi ihtişamıyla, haşmetiyle orada var olur. Tanrı dirilecektir yeniden. Tanrı'nın tüm elçileri kaybolur. Zira onlar sadece ondan kelâm ederler. Ve bütün ilahi zihinler Tanrı'yla yeniden zuhur eder! Anam... Beni doğurduğun için minnettarım sana! Kızım; saygıyla ağlıyorsun ve sen, ah Maaraton, ah Maaraton, beni seven..."

Haykırdı olanca gücüyle, sonra inledi: "Tanrı göründü... Gitmeliyim buradan!"

Yüzü değişti o anda. Çarmıh çatırdadı. O anda gözlerini, ağzını kapattı. Burnu inceldi, gerildi bütün bedeni. Çehresi teyit etti sükûnetle, yumuşak, yüce hatırnazlığını son kez, vahameti ve yüksek heybetiyle. Yeni doğan kemer, başının ardında hafif kokan denizden patlayan bir gül gibi yükseldi yukarıya. Onun hoşluğu, hoşgörüsüne daldı sessizce.

Uzun bir sessizliğin ardından İlyas, Selim'in naaşını istedi çocukluk arkadaşından. Ona değerli hediyeler verdi karşılığında. Hem de uyuklayan muhafızlar namına. "Onun başını da getireyim" diye karşılık verdi muhafız başı. O anda İlyas, Selim'in torbadaki başını gösterdi. Selim'in geri kalan naaşını aradılar birlikte. İlerleyen şafak vaktinde İlyas, Maaraton'un muhafızıyla birlikte, kayıkların dalgalarda salındığı sahildeki boş balıkçı kulübesine getirdi Selim'in naaşını. Ertesi gün bir tekneye konup, gençliğinde keşiş olarak yaşadığı Sisam Adası'ndaki gömütlüğüne huzurla yerleştirildi.

Kadınlar, Böre'nin yanında nöbetleşe kalma kararı aldılar metanetle, lakin sadece Maaraton buna muktedir olandı. Arkadaşının yanına oturdu, yüreğinin olduğu yeri öptü ilkin sonra alnını. Acısını dindirmek, yaralarını iyileştirmek adına Mekke-i mükerremeden gelen rayihayı sürdü kanayan yerlere. Tutkuyla yaptı bunu. Böyle iyileşeceğini umut etti. Sevgi ve hüzünle gülümsedi. O da sonunda yorgunluktan bitap düşüp kendinden geçti.

Sabah kendine geldiğinde yok olmuştu Böre! Korktu. Seslendi. Diğerlerini çağırdı. Böre gitmişti. Her yeri aradılar. Yoktu Böre! Maaraton Böre'nin olduğu yere, çıplak toprağa atıverdi kendini. Sadece bir alâmet göründü ona; bir insan eli, oraya dayanmışçasına yerde izi olan bir el. Dışarıya fırlarcasına çarptı yüreği. Birkaç silik ayak izi tıpkı iki kişiden arda kalmış misali. Sertçe kulübeye girdi. İnci taneleri gibi parıldayarak takip etti izleri. Hiç biri çözemedi bu muammayı. Anne ve kız şehre döndü. Maaraton refakatçisiyle Sisam'a doğru yol aldı.

Orada da tek bir alâmet görünmedi. Olan buydu ve öyle de kaldı. Dağ evinde, Böre'nin odasında konakladı. Sabahları, bütün akşamlar altın sarısıymışçasına, güler yüzle parıldıyordu kutsal dağ Mimas her bir yana.

Uzun günlerden sonra, alnındaki yaranın kırmızı nişanesiyle yine Sakız Adası'ndan Karaburun'a, Böre nerede yaşıyorsa ya da yaşaması gerekiyorsa oraya geldi Turlatos. Böre'nin diyarında Maaraton'u buldu. Maaraton ondan öğrendi sonrasında nelerin yaşandığını. Midilli Adası efendisinin ulağı genç Rum Dukas'ın(30) hasetliğini gizleyerek, sinsice sevinip, alayla neler anlattığını: "Torlak, dağın izdihamı içerisinde, Böre'nin üç bin dervişle mağlup olmasının ardından, Kilikya boğazında yeni bir isyanı başlatmak üzere zuhur etmiş. Ardından Manisa'da tıpkı Yehuda gibi binlerce yürekli Yahudi kırıma uğramış. Sonra kendisi de yakalanmış. Eskiden halk arasında bir müneccim olan cellâdı ondan çok ürkmüş. Dervişler, yoksullar ve hepsi, Benim olan senindir nidasını dillendirenler Küçük Asya'ya öfke saçan Büyük Vezir tarafından kazıklara çakılıp kelleri uçurulmuş. Bedreddin, Şehzade Mustafa olmaksızın, Serez çayırlarında Osmanoğlu alayları tarafından yakalanıp Mevlana Haydar'ın fetvasıyla asılmış. Ardından Şehzade Mustafa ayaklanmış, Büyük Vezir Bayezid Paşa'yı mağlup edip kellesini uçurmuş. Kendisi Selanik'te esir alınıp Konstantinapol'e sürülmüş. İkinci Düzmece Mustafa

gürzle paramparça edilmiş. Bizans İmparatoru, beş yaşındaki küçük Mustafa'yı taht varisi olarak halka sunmuş. Hünkâr Murad, kardeşini öldürmüş. Koraks, Osmanoğullarına koz verdiği için, Efesli bilge Michael Phyllis(31) tarafından ihbar edilmiş. Yakalanıp zindana atılmış. Zifiri karanlıkta ölüme bırakılmış."

Bütün bu öğrendikleri yetmişti Maaraton'a. Mimas Dağı yine sessiz sualsiz duruyordu. Maaraton'un toprağa gömdüğü değerli eşyalarını bulan kardeşi İlyas'la oraya yerleşti. Tarumar edilmeden önceki hali gibi onardı Böre'nin evini. Eski asma dalları tekrar yeşillendi yeni şaraplara. Dağ bir sunak olmuştu artık onun için. Ay ışığının pırıltısı altında otururken, hiçbir şey geçmişe gömülmemişti, zira yüreği hâlâ her şeye tanıklık edendi. O akşamların birinde geç vakit, bitap düşmüş ve şaşkınlıkla ölüme atıvermişti kendini. İlyas, Maaraton ölürken "Böreee! Böreeeee!" dışında başka bir söz duymadı ağzından.

Ölmüştü. Genç ve güzel, arı bir damar, sevda ve fedakârlık arzusuna uygun olarak Beitulis'un yanına, Mimas Dağı'nın zirvesine yerleştirdi onu İlyas. Adeta onun önceki arzusuna uygun olarak, iki kadın için yeterince ferah, taştan oyulmuş bir lâhitte; bir kurşun levha yazıtla: Böre'nin kadını Beitulis ve Maaraton. Böyle olabilirdi arzusu gereğince. Tabi en azından bir sonraki seyyah, bu asırlık ilahi lahiti açıp levhayı okursa diye: Maaraton da Böre'nin kadınıymış diye düşünebilirdi ya da Maaraton'un kemiklerini Beitulis'un kemikleri olarak addedebilirdi.

Sevda böyledir işte...

Leopold Schefer / 1840 / Bad Munster / Almanya

Leopold Schefer.

Leopold Schefer

(1784-1862)

Yazar, ozan, besteci ve şair Leopold Schefer, 30 Temmuz 1784 de Almanya'nın(32) Bad Muskau şehrinde doktor bir babanın oğlu olarak dünyaya geldi. Babasının yoğun işleri ve erken vefatının ardından annesi Hanna Sophie tarafından büyütüldü.

İlkokul yıllarında, antik dünyanın bilgesi Hofrath Rohde'den tarih, Andreas Thamm'dan hukuk ve pedagoji dersleri aldı. On beş yaşına bastığında matematik ve klasik filoloji derslerinin okutulduğu okula yazıldı. Prusya Eğitim Reformu'nu hazırlayan Alman teolog ve eğitimci Friedrich Gedike'nin rehberliğinde; 1799'dan 1804'e kadar liseye devam etti. Lise eğitimi sırasında şiir yazmaya başladı. Günlük notlar tuttu. Kısa öyküler kaleme aldı. Besteci, pedagog, müzik öğretmeni Johann Samuel Petri'nin teşvikiyle besteler yaptı. Almanya'nın Fransız egemenliği altına girmesi sonrasında Fransızlara karşı mücadele etti. Uzun süre Napolyon'u öldürme planları yaptı.

1812-1816 yılları arasında, çocukluk arkadaşı Prens Hermann Ludwig Heinrich von Pückler'in Bad Muskau'daki işletmelerinde görev aldı. Bu süre içerisinde kısa aralıklarla Londra, Viyana ve Dresden şehirlerine iş ve kültürel geziler gerçekleştirdi. 1816'da bu görevi bırakıp yaşam üniversitelerim diye adlandırdığı dünya başkentlerini ziyaret etti. Tıp ve yabancı dil eğitimi aldığı Viyana ilk durağı oldu. İki yıl Viya-

na'da yaşadı. Antonie Salieri gibi o dönemin önde gelen müzisyenleriyle tanıştı, müzik alanındaki kişisel gelişimine yoğunlaştı. Bestelediği eserler de dahil olmak üzere Leopold'un yüze yakın bestesi hakkında şunları söyler besteci-orkestra şefi Robert Schumann (1810-1856): Beethoven'i anımsatan bir harmoni özüne sahip. Tıpkı sanat formu içerisindeki fikirlerle tam bir zarafet ve ahenk içerisinde; tüm kavrayışları kapsayan alışılmadık orijinallik arz etmekte!

Leopold, Viyana'da yaşadığı dönemde şehrin kütüphane ve kültürel zenginliğinden yararlandı. Yunanistan, Ege ve Akdeniz gezileri için hazırlık yaptı. Viyana'dan sonra yönünü güneye, Kuzey İtalya'ya çevirdi. Bir süre Roma'da kaldı. İtalya'nın Napoli şehrine geçti. Napoli'de kaldığı bir yıl içerisinde Arapça ve Osmanlıca öğrendi. Ardından Sicilya üzerinden Atina'ya geçti; Atina'nın kuzeybatısında küçük antik şehirleri(33) ziyaret etti. Korfu'dan Sakız Adası'na oradan da Karaburun'a ulaştı. Karaburun Yarımadası'nda bir süre kaldıktan sonra İstanbul'u ziyaret etti. Kısa bir konaklamanın ardından deniz yoluyla tekrar İtalya'ya geri döndü.

Ege ve Akdeniz'e yaptığı, dört yıl süren ilk yolculuğu sırasında edindiği izlenim ve yaşadıklarını sonraki yıllarda yayımladığı şiir ve romanlarında işledi. 1816 yılının Mart ayında başlayan ikinci Ege/Akdeniz(34) gezisi 1819 yılının Kasım ayına kadar sürdü. Her iki ziyaretinde İzmir-Çeşme-Karaburun üçgeninde incelemeler yaptı. Amacı; sosyal devrimci olarak tanımladığı "Böre" ve müritlerinin ortaklık ideallerini hayata geçirdikleri bölgeyi gezip tanımak, isyana destek veren karşı yakadaki Rumları yakından görmek, Dede Sultan için tasarladığı kısa bir roman(35) yazmaktı. Lepold, İzmir'den Efes'e doğru yola koyulduğunda, romanı için gerekli tarihsel okumaları yapmış, özellikle Osmanlı ve Bizans İmparatorluğu hakkında araştırmalarda bulunmuş, notlar almıştı. Latince, Fransızca, Yunanca, İngilizce, İtalyanca, Arapça ve Osmanlı-

ca bilen Schefer, Börklüce Mustafa'nın hayatı ve mücadelesini anlatan kısa romana (Novella) aşağıdaki önsözü düşmüştür:

Osmanlı topraklarında 1420 yılında yaşanan Börklüce Mustafa olayı tek olması ve büyüklüğü nedeniyle önemli bir isyandır. İsyan süreci ve sonrası dehşet veren bir şekilde gelişmiş olup sonuçları da o şekilde çok ağır olmuştur. Müritlerinin Dede Sultan olarak kutsadıkları Böre, hünerli olmasının yanı sıra iyi bir cengâverdi. Mimas Dağı'nın eteklerinde yaşayan farklı dinlere mensup insanlar arasında hiç bir ayrım gözetmeksizin, Aksak Timur'un Anadolu'daki zulmünün ardından yoksullaşan insanlara kucak açmış, "Benim olan senindir..." şiârı ile Yahudiler başta olmak üzere Hristiyan ve Türkler Dede Sultan'ın saflarında yer almıştır. Torlak Kemal'le birlikte ona bağlı torlaklar, Avrupa'nın da yakından tanıdığı hukukçu, din alimi, Osmanlı'yı baştan sona dönüştürmeye çalışan ruhani lider Şeyh Bedreddin bağrında kenetlenmişlerdir. Böre'ye karşı ilk saldırıyı başlatan Saruhan Bey'i Bulgar devşirmesi Şişman, emrindeki tüm savaşçıları kaybetmiş, bunun hesabını kendi canıyla ödemiştir. İkinci saldırı, Ali Bey tarafından gerçekleştirilmiş fakat bu saldırı da başarılı olamamıştır! Ali Bey'in ordusu darmadağın olmuş, kendisi de kaçarak canını zor kurtarmıştır. Bayezid Paşa komutasında Rumeli ve Anadolu'dan toplanan yüz seksen bin kişilik Osmanlı alayları, Sultan I. Mehmed'in oğlu Şehzade Murad öncülüğünde Börklüce Mustafa yakalanmış, müritlerinin gözü önünde çarmıha gerilmiş, tövbe etmesi istenmiş, etmemesinin ardından işkence yapılarak öldürülmüştür. Ölümünün ardından Böre'nin müritleri; Dede Sultanlarının ölmediğini, hayât-i munzeviyânesine devam ettiğini dillendirmişlerdir. Daha sonra Torlak Kemal, üç bin kişilik Torlak tâifesiyle Bayezid Paşa'ya karşı direnmiş; bu direnişin yenilgiyle sonuçlanmasının ardından idam edilmiştir.

Bütün bunlar yaşanırken Şeyh Bedreddin, Kastamonu Hü-

kümdarı İsfendiyaroğlu'nun yardımıyla Sinop üzerinden gemiyle Balkanlara uzanmış, orada Osmanlı askerleri tarafından ele geçirilerek Serez Çarşısı'nda idam edilmiştir. Hemen ardından Bedreddin tarafından, yoksul ahalinin kurtuluşu için tahta oturması önerilen fakat bunu geri çeviren sultanın kardeşi (Düzmece) Şehzade Mustafa da ortadan kaldırılmıştır.

Schefer, Ege/Akdeniz gezilerinin ardından Aralık 1819'da Bad Muskau'ya geri döner. 1821'de evlenir. Çalışmalarını sürdürmek üzere tasarladığı evi inşa eder. Evliliğinden bir oğlu, dört kızı dünyaya gelir. Ömrünün sonuna kadar yaşayacağı Bad Muskau'yu zorunlu olmadıkça terk etmez. Başka dağları, denizleri, ovaları, ülkeleri gezip anlamanın, insanları ve yaşamlarını görmenin tek bir ömürden daha değerli olduğunu dizelerinde ifade eder. Hepsini kısaca: Doğa benim paradigmamdır diyerek özetler.

Son beş yılı hakkında neredeyse hiç bir bilgi yoktur.(36) Farklı diyarlarda yaşadıktan ve onların tarihlerini inceledikten sonra doğduğu şehre, yerleşik yaşama dönse de gördüğü topraklar, incelediği tarihler içerisinde adeta kaybolmuştur. Bütün bildiklerine-öğrendiklerine, gezilerinde sayısız tarihçi, yazar, sanatçıyla fikir alışverişinde bulunma imkânı yakalamasına rağmen, farklı fikirlere karşı hep hoşgörülü davranmıştır. Düşünceleri istikrarlı bir şekilde kaleminden akar. Biriktirdiği gömülü tarihleri gün yüzüne çıkarmaya adar kendini!

1862'de Muskau'da hayata veda eden Leopold Schefer; evinin hemen yakınında bulunan Jacob Kilisesi'nin mezarlığında gömülüdür.

Schefer'in yayınlanan kitaplarından sadece birkaçı

Şiir, 1811- Yayınlayan: Grafen von Pückler, Muskau

Leopold Schefer'dan Piyano Melodileri, 1813

Melek Öpücüğü, 1816 (Aşk ve Kalp Ağrısı, Viyana)

Palmerio, 1823 (Yunanistan'da iki eşlilik hakkında kısa bir hikâye)

Sürgün, 1824 (Avustralya'da sürgüne gönderilenlerin hikâyesi)

Paskalya Gecesi, 1826 (Sel baskını hakkında bir roman)

Orman Yangını, 1827 (Kanada'da bir vaka, roman)

Bir Ressamın Evliliği, 1828 (Albrecht Dürer'in evliliği hakkında bir roman)

Kontes Christina Ulfeld ya da yirmi dört kral çocuğu. 2 cilt, 1834.

Midesi Olmayan İnsanlar, 1837 (Deniz Yolculuğu-Kısa roman, 5 cilt)

Roma'da İlâhi Komedya, 1841 (Giordano Bruno hakkında bir roman)

18 Kız Çocuğu ve Bir Kadının Romanı, 1847.

Hafis Hellas, 1853 (Aşk şiiri, isimsiz bir Hacı'dan)

Kurân Aşkı ve Sünnet: Şiirler, 1855.

Homeros Apotheosis, 1858 (Homeros Destanı üzerine)

Börklüce Müritleri İçin Notlar

Dipnotlar çevirmenlere aittir.

(1) Schefer'in kitap başlığında kullandığı Nichts Altes unter der Sonne sözü İncil'den bir alıntıdır. Yeni bir şey yok. Her şey eski. Mâzide cereyan etmiş olayların sebep ve şartlar dahilinde tekerrürü diye kabaca Türçeye çevirmek mümkün. Bu söz "Hz. Süleyman'ın Vaizleri" adlı kitabında geçer. Dünyada yeni bir şey duyulmadığına veya çok sık tekrarlanan bir olay karşısında kullanılır. Güneşin altında yeni bir şey olmadığı anlamına gelmez, bu yüzden statik bir dünya görüşü için değil, iyi bilinenleri ifade eder. Hz. Süleyman bu sözüyle, dünyanın her zaman aynı olduğunu, her şeyin zaten var olduğunu, Tanrı'nın emirlerine uyulması gerektiğini, para ve eşyalara tapınmayı bırakıp, yaşamın mutluluğuna odaklanılması gerektiğini buyurur." Leopold Schefer, 1800'ün başlarında Börklüce için roman yazarken bunları düşünüp, Osmanlı topraklarında yeni bir şeyin yaşanmadığını, merkezi otoriteye başkaldıran kişilerin kılıçtan geçirildiği, çarmıha gerilip yakıldığı, işkence ile öldürüldüklerine gönderme yapar.

(2) Nicolaus von Hussineez: Orta Avrupa'nın ilk reformcularından. 14. yüzyılın başlarında kilise ve yozlaşan dini sorgulayan, Katolikler tarafından yakılarak öldürülen Çek asıllı din adamı.

(3) Cola die Rienz: 1313-1345 tarihlerinde soylulara karşı gelerek 15 Aralık 1347'de kısa süreliğine iktidarı ele geçirmiş ve daha sonra idam edilen Romalı önder.

(4) Tabor Dağı: 30 Temmuz 1419'da büyük bir ayaklanmaya girişen Husçular içindeki radikal kanadın üs kurduğu ve İncil'den aldıkları Tabor ismini verdikleri Prag'ın güneydoğusundaki tepenin ismi.

(5) Bulgaristan Kralı Ivan Şişman, Osmanlılara karşı duramayacağını anladığında, sulh yapıp, kızkardeşi Prenses Marya'yı Sultan Murâd'a verdi.

(6) Kabala: Yahudilerde, yazılı olarak konulmuş olan Tanrı kanunlarının yanında, ağızdan ağza geçen din buyruklarının, İbranî felsefesinin ve efsane yazılarının bütünü.

(7) Aleşehir: Manisa ilçelerinden biri.

(8) Philadelphia: Alaşehir'in Roma dönemindeki adıdır. Philadelphia, Pergamon kralı II. Eumenes tarafından M.Ö. 189'da kurulmuştur. II. Eumenes, kurduğu şehir kendisinden sonra iktidara geçecek kardeşine duyduğu sevgi nedeniyle kardeşini sevenlerin şehri olarak adlandırmıştır.

(9) Timur, Alaşehir'i ele geçirince Koraks'a, Alaşehir ve çevresindeki esnaflardan vergi toplama görevi veriyor.

(10) İskender Bey: Eski Bulgar Kralı İvan Şişman'ın Müslüman olan oğlu.

(11) Arik Anpin: Uzun çehre veya sonsuz sabırlı olan demek.

(12) Oppossum: Zoru görüp tehlikeyi sezdiğinde en büyük silahı ölü taklidi yapması. Zeki, naif, narin keseli sıçangiller familyasına aitttir. Amerika Kıtası'nda yaşarlar. Keseli sıçan adının yanı sıra Oppossum adı da yaygın olarak kullanılır.

(13) Şişmanoğulları, Osmanlı'da çok meşhur Bulgar asıllı yönetici bir aile. Bu aileden bazıları Anadolu'da yönetim kadrolarında görev alıyor. İskender Bey, İzmir valiliği de yapıyor.

(14) Stylarion: Karaburun yarımadasındaki dağın ismi.

(15) Kilikya: Antik çağda, batıda Alanya'dan başlayıp doğuda Kinet Höyük'e (Issos) kadar uzanan ve kuzeyden Toroslarla çevrelenmiş bölgenin adı.

(16) Zelotes: Yunancada, içi ateşli olmak. Bir amacın peşine ateşli olarak düşmek anlamlarına gelen zeloo/zeleuo fiilinden türetilmiş ad. Kendilerini Zeletoslar olarak adlandıran bu çoşkulu insanlar 1349'a kadar 7 yıl süreyle Selanik'in yönetimine egemen oldular.

(17) Sakız Adası'nın papazları Börklüce Mustafa için: Bu, İsa'nın diriliş hali, ruhu olmalıdır! yakıştırması yapmışlardır.

(18) Beitulis: Alman şarkiyatçı Franz Babinger, Börklüce Mustafa'nın İsabella adında bir kadınla evli olduğunu yazar ve bu iddiasını 1873 yılında Karl Hopf'un Bizans dönemini irdeleyen çalışmasına dayandırır. İsabella, 1341-1376 yıllarında hüküm sürmüş V. İoannis Paleologos'un torunudur. Bizas Kralı Paleologos'un evlilik dışı kızıyla, Ilorio Dorios'un evliliğinden dünyaya gelmiştir. Sırp şarkiyatçı N. Pilipoviç ise Börklüce'nin İsebella'yı, Süleyman Çelebi'nin ölümünden sonra hareminden aldığını iddia eder. Pilipiviç bu bilgi için Sa`d ed-din'in Tăg ül-tewărich (1536-1591)adlı seyahatnameyi kaynak gösterir.

(19) Eflak Prensi Mircea: 1386-1418 yılları arasında Eflak Voyvodalığı yapmıştır. Yıldırım Bâyezıd'ın oğulları arasında baş gösteren taht kavgasında Musa Çelebi'yi desteklemiştir. Bedreddin, kazaskerlik görevi sırasında Eflak voyvodası Mircea ile temas kurmuştur. Bir sanat aşığıdır. Sırbistan ve Romanya' da birçok sanatsal eserin yapılmasına ön ayak olmuştur. Mircea'nın Türklerle olan ilişkileri Macarların gözünde Mircea'yı Hıristiyanlığa ihanet eden bir kişi durumuna getirmiştir. Aşıkpaşazade, Oruç ve Neşrî, Sultan Musa'nın Mircea'nın kızıyla evli olduğunu yazarlar.

(20) Nymphaon: İzmir yakınında bir kasabadır. Antik çağda su perisi anlamına gelen Nymphaon, günümüzde Kemâlpaşa adını almıştır. Mesaulion: Efes Antik Kent'e altı saatlik bir mesafede bulunan bir yer. Türkçede Mesavli, Mesevle, Misivli şekillerinde imlâlarla yazılmıştır. Priene: Aydın Söke'de Selçuk-Efese yaklaşık 100 km uzaklıkta kurulmuş bir İyon şehridir. Miletus: Milet, Ege bölgesinde deniz kıyısında bir antik liman şehridir. Knidos: Muğla'nın Datça Yarımadası'nın yaklaşık 35 km güneybatısında bulunan bir yer.

(21) Apocrisiarius ya da Apokrisiarios: Geç Antik Çağ ve Orta Çağ'ın başlarında yüksek bir diplomatik temsilci görevinde bulunan kişi.

(22) Aziz Petrus: Hıristiyanlığın en önemli en büyük mekânı, Vatikan'daki San Pietro Kilisesi.

(23) Adam Kadmon: İsa'dan sonra figürü resmedilen insan.

(24) Sabalar: Arap Yarımadasında Sami ırkından gelenler.

(25) Baniane: Cezayir'de bir şehir.

(26) Yahuda Galilesi: Yahuda Galilaeus veya Gamala Yahudası olarak da anılır. İsa'nın zamanında Roma'nın üstünlüğüne karşı direnen asi bir Yahudi.

(27) Calileli, eski devirlerde Musevilerin Hiristiyanlara verdikleri isim.

(28) Gulâm: Tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı, köle, esir.

(29) Börklüce'nin çarmıha gerilme yerinin Efes-Selçuk olarak seçilmesinin nedeni iki şekilde rivayet edilir. Birinci rivayete göre, Börklüce 1415 öncesi, Selçuk Kalesi komutanı İlyas Bey'i Selçuk'da idam ettirdiği yönündedir. İkinci rivayet ise Börklüce müritlerinin çoğunluğunun Aydın Bölgesi'nden geliyor olmasıydı. Bu nedenle halka gözdağı vermek için Efes-Selçuk seçilmiştir.

(30) Mikhail Doukas: Çok iyi eğitim görmüş bir Rum olmasının yanısıra, Türkçeyi iyi biliyor hatta yazıyordu. 1418'de Börklüce'nin müritlerinden birçoğunun yakalanıp Ayasluğ'a getirilmesi sırasında, öldürülmelerinden önce bu kişilerle görüştüğü gibi, 1421 yılında da Foça'ya egemen Ceneviz Beylerinin on yıllığına kent Kent Valisi (Podesta) atadığı Giovanni Adorno'nun, Mustafa Çelebi Sultan Murâd'a karşı saltanat kavgasına girdiğinde, 50.000 Bizans altını karşılığında Murâd'ın ordusu Çanakkale Boğazı'nda Anadolu yakasından Rumeli yakasına gemileri geçirme önerisini içeren Sultan Murâd'a ve vezirlerine gönderilmiş mektupları o yazmıştı. Aydınoğlu ailesine minnet borcu vardı; Rum İmporatoru ile çok iyi geçinen Çelebi Mehmet'e de saygısı büyüktü. O sırada, henüz 17 yaşında iken birkaç dil bilmesi nedeniyle, Ayasluğ kadısının hizmetindeydi. (Emir Umar, Börklüce, Roman, Evrensel Basım Yayın, Birinci Basım, Eylül 2016, Sayfa 70)

(31) Mihail Phillis, kendisini ihbar eden Teologos Koraks'ı Kral Manuel'e, "Koraks II. Murâd ile anlaştı, seni devirip İstanbul'un anahtarını II. Murâd'a verecek, bunun planını yapıyor" diye şikayet ediyor. Bunun üzerine İmparator Teologos Koraks'ı zindana atıp öldürüyor.

(32) Saksonya Eyaleti.

(33) Eleusis-Aegina-Korint.

(34) İlk ziyareti 1817 yılının sonu ile 1818 başları arasındadır. İkinci ziyaretini 1819 yılında gerçekleştirdi.

(35) Kısa Roman-Novella, Avrupa'da öykü ve romanın gelişimini etkileyen, gerçekçi ve yergili bir anlatımla yazılmış sağlam yapılı kısa anlatı. Novella terimi bazen, öyküden uzun ama romandan kısa bir anlatı türü olan kısa roman ya da Novelette'yi belirtmek için de kullanılır. Novella, Almanya'da 18. ve 19. yüzyıllarla 20. yüzyılın başında Heinrich von Kleist, Gerhart Hauptmann, J.W. von Goethe, Thomas Mann ve Franz Kafka gibi yazarların yapıtlarıyla gelişti. Boccaccio'nun türün ilk örneği olan Decameronesi gibi Alman Novelleleri de genellikle veba salgını, savaş, sel gibi gerçek ya da düşsel olabilecek çarpıcı bir olaya dayanan bir öykü etrafında kuruluydu. Tek tek öyküler çeşitli anlatıcılar tarafından dinleyenlerin dikkatini yaşanan talihsiz olaydan uzaklaştırmak amacıyla anlatılıyordu. (Kaynak: AnaBritannica- Turkedebiyati.org)

(36) Çocuklarından birinin ölümü dışında, diğerleri hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamadı.

"Bakın, bakın Bedreddin orada! Böre'nin kılıcı Bedreddin orada!" sözleri yankılanıyordu çevrede.

Etrafa göz attığında; siyah, sevimli bir Arap atı üzerinde yükselen solgun, ciddi, çok lütufkâr, kılıçsız, hatta hançersiz olan bu sade adamı gördü. Bedreddin, atının dizginlerini bileklerine kadar salmış, sol eli çenesinde, parmaklarıyla sakallarını aşağıya doğru düşünceli bir şekilde sıvazlıyordu. Çok huzurlu görünüyordu.

Dağın zirvesinden cezbedici bir manzara göründü. Hemen sağda; aşağıda tıpkı yeşil bir göl kıyısı gibi parıldıyordu İzmir Körfezi. Solda, uzakta fısıldayan kayınların arasından yansıyordu Efes'in enfes görünümü. Sonra deniz ve yine bir mavi gedik Sisam Adası'nın boşluğunda çıkıntı yapmıştı. Tam karşıda kızıla çalan kaya silsileleriyle Sakız Adası. Ve göğün mavisi kalp ve gözü aşırı derecede ferahlatıyor, insanı kendisine hayran bırakıyordu. Şişman, bütün bu güzelliği sadece tedirginlik içerisinde asık suratla izledi. Sesler duydu sonra, duydukları telaşlandırdı, dehşete düşürdü yine onu: "Bakın şimdi! Bizim Torlak da geliyor, bakın!"

Ceylan

www.ceylankitap.com

ISBN 978-605-69676-1-0

9 786056 967610